

An aerial photograph of a lush, green forested hill. Several ancient stone ruins are visible, including a large, circular wall-like structure in the upper center and several smaller, rectangular foundations scattered across the slope. The text is overlaid in the lower half of the image.

דוגלס י. דוף

אביר הגליל

דוגלס ו. דוף / אביר הגליל

ספרי איכות

סדרת ספרים נבחרים בנושא ארץ-ישראל
בעריכת אלי שילר

הוצאת ספרים אריאל, ת.ד. 3328, ירושלים 91033
פאקס: 02-6436164

מכון אבשלום, בניין מכללת לוינסקי,
רח' שושנה פרסיץ 15, תל אביב טל: 03-6994924

תמונת העטיפה: נחל כזיב והמונפור. צילום מאת ון דר היידן
באדיבות בית ההוצאה הירושלמי

© תשס"ב/2002. כל הזכויות שמורות.

מהדורה מצולמת מהספר שראה אור בשנת 1937 בהוצאת מצפה, בתוספת
הקדמה, תמונות, דברי מבוא ותוכן עניינים.

דוגלס ו. דוף

אביר הגליל

תרגם מאנגלית: ב. פרידמן

מבוא: יגאל שפי

הוצאת ספרים אריאל, ירושלים
מכון אבשלום לידיעת הארץ, תל אביב

אדוין ג' בריאנט ("אבו ג'ורג'")

הקדמה

בקיץ 2001 החלטנו לפצל את הקורס שתוכנן במכון אבשלום "אתרים מספרים היסטוריה" לשניים: קורס בשם זה נועד לעסוק בארועים בשנים 1882-1917, ואילו הקורס החדש "מבית לאומי למדינת ישראל", תוכנן להתמקד בארועים בשנים 1917-1967. קורס דומה בימי שישי בשם "המאבק לתקומה", תוכנן לעסוק בשנים 1917-1947.

בשל הצורך להוסיף סיורים לקורסים החדשים, ובמיוחד לקורס "מבית לאומי..." העוסק ביחסי יהודים-ערבים ויהודים-בריטים, אך טבעי היה להוסיף סיור בנושא יחסי בריטים-ערבים. התייעצתי עם אריק יצחקי, המרצה והמדריך המיועד לקורס, היכן, ועל סמך אילו מקורות ראוי להוסיף סיור בנושא זה. תוך כדי שיחה נזכרתי בספר מתאים ביותר לנושא שקראתי לפני 53 שנים (!) ועל הנסיבות שבהן הגיע לידי.

נזכרתי כיצד במלחמת העצמאות, בעת המערכה על משמר העמק, הגיע לקיבוץ (ולכוחות קאוקג'י שצרו על הקיבוץ), קולונל של ה"כלניות" – אותם צנחנים בריטים ידועים חובשי כומתות אדומות. האיש השיג הפסקת אש של 24 שעות לצורך פינוי הילדים מאזור הקרבות. כך עברנו, ילדי משמר העמק וחניכיה, בחסות ה"כלניות", לצד השני של העמק ופוזרנו בקיבוצים שריד, מזרע ומרחביה. אני שהייתי בשריד (מאוחר יותר הועברנו לקיבוץ גן שמואל להמשך הלימודים).

בשהותי הקצרה בשריד הייתי לקורא מן המניין של הספריה המקומית. קראתי שם, בין היתר, ספר שנחרט בזכרוני בשם "אביר הגליל". הספר מתאר את הרפתקאותיו של מפקד משטרה בריטי בגליל בשנות העשרים – העשור הראשון של המנדט הבריטי.

יכול להיות, אמרנו (אריק ואנוכי) זה לזה, כי אם נשיג את הספר, הוא יוכל לשמש בסיס טוב לסיורים. התקשינו למצוא עותק של הספר. הוא אותר לבסוף בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים, ולפיו תוכנן סיור בגליל המערבי ובעכו, שמשתתפיו הגדירוהו כמרתק.

לאחר הצלחת הטיול, התחלנו לעניין את המו"ל אלי שילר מ"הוצאת אריאל", באפשרות להוציא לאור את הספר במהדורה מחודשת. הוא הבטיח לשקול את הצעתנו בחיוב ובלבד שנשיג לו עותק ונוציא את הספר במשותף, במהדורה מצולמת.

כאן הפעלתי את ידידי צבי מדניק, שלו מהלכים בקרב אספני ספרי "ארץ-ישראל", וכעבור זמן מה אכן אותר העותק הנדיר.

במו ידי הבאתי את העותק לאלי שילר, והזמנתי מהדורה מיוחדת עבור מכון אבשלום. "אל תחפז", אמרתי לו, "זמננו בידינו. הספר מיועד רק לקורס בשנה הבאה". כעבור יומיים היה אלי על קו הטלפון. "קראתי את הספר והוקסמתי ממנו. האם תתנגד שאוציאנו לאור כבר עכשיו?"

באשר לסוד קסמו של הספר, ישפטו הקוראים, בוגרים ותלמידים של המכון, והאם אמנם צדקנו בהערכתנו כי לפנינו ספר מאד מיוחד ומושך לקריאה. כך או אחרת, הם יקבלו לידיהם מסמך נדיר על תקופה מעניינת בתולדות ארץ-ישראל מנקודת ראותו של אדם, שתאר את הדברים כהווייתם וברוח אוהדת למעשי החלוצים ולמפעל הציוני.

ספר מרתק זה מוגש לכם בזאת בידי הוצאת "אריאל", בשיתוף עם מכון אבשלום.

גבריאל הורוביץ
מנהל מכון אבשלום

תל אביב, יוני 2002

תוכן עניינים

v	הקדמה
ix	יגאל שפי / מבוא
5	פתיחה
	פרק א
7	"אבו-ג'ורג' איש עכו"
	פרק ב
19	ראשיתו של אבו-ג'ורג'
	פרק ג
27	אבו-ג'ורג' בימות המלחמה
	פרק ד
32	אבו-ג'ורג' משתקע מעבר לים
	פרק ה
47	אבו-ג'ורג' משקיט את מחוז עכו
	פרק ו
65	לאטיפה
	פרק ז
88	סט. ג'והן איש-עכו
	פרק ח
104	שלום על הגבולות

121	פרק ט הלהב מעלה חלודה
124	פרק י נצרת
133	פרק יא בשורת הסער המתחולל
151	פרק יב הסופה
165	פרק יג "כשוך..."
178	פרק יד לָקַשׁ
181	פרק טו "אבו ג'ורג' מסיים את שירותו"
192	פרק טז ימים במדבר
201	סיום

מבוא

אביר הגליל הוא ספר שמחברו, גיבורו ועלילתו נטועים כולם בהוויית העולם הקולוניאלי הבריטי של ראשית המאה העשרים. מהבחינה הזו רב הדמיון בינו לבין ספרי העלילה האימפריאליים של רוזיארד קיפלינג, ג'וזף קונראד ואדוארד מורגן פורסטר על הודו, אפריקה או המזרח הרחוק. ואולם, שלא כספרים שעלילותיהם הדמיוניות מתרחשות ביבשות רחוקות, הקורא הישראלי ימצא בספר זה עניין מיוחד. סיפור המעשה מתרחש בזירה מוכרת – ארץ-ישראל המנדטורית. האירועים המתוארים, לפחות בחלקם הגדול, קרו במציאות, גם אם המחבר, דוגלס דוף (או דאף בהגייה אחרת), ייפה, או האדיר אותם, ואולי אף נפל בפח ההפרזה, שעה שמסביב לגרעין האמת טווה מארג דרמתי, כיד הכתיבה הספרותית שצלחה עליו.

דוגלס ואלדר דוף (Douglas Valder Duff – 1901-1978) היה הרפתקן בריטי אמיתי, 'בעל נוכחות מרשימה בממדים ובאינטלקט', כלשון ההיסטוריה הרשמית-למחצה של משטרת המנדט הבריטי בארץ. את חותמו הותיר בדמותם של יותר מ-100 ספרים ועשרות מאמרים וסיפורים עיתונאיים שכתב במשך כ-30 שנה, מיעוטם זיכרונות ומונוגרפיות ורובם ספרי עלילה דמיוניים ומדע בדיוני לילדים ולמבוגרים, שבהם עשה שימוש ספרותי בעברו ובניסיונו הימי והמשטרתי העשירים. הוא נולד בארגנטינה לאב בריטי, רב חובל בצי הסוחר, ולאם ספרדיה ובאופן טבעי התחיל כבר בגיל 13 את לימודיו כצוער בצי המסחרי הבריטי. במלחמת העולם הראשונה, והוא עדיין

מחבר הספר, דוגלס ואלדר דוף

צעיר מגיל עשרים, שירת באוניות צי הסוחר הבריטי בים התיכון ובאוקיינוס האטלנטי, ובמהלכה נאלץ פעמיים לנטוש את האוניות, לאחר שטורפדו בידי צוללות גרמניות וטבעו. באחת הפעמים היה דוף לניצול יחיד מכל אנשי הצוות, ונמשה ממימי הים התיכון, לאחר ששהה בהם למעלה מיממה. כבן למשפחה קתולית הצטרף מיד לאחר המלחמה למנזר באנגליה כפרח כמורה, אולם פרש לאחר 20 חודשים, לדבריו, משום שמאס באורח החיים הסגפני שלא עלה בקנה אחד עם אישיותו התוססת. תחת זאת התנדב לשרת בכוח העוזר המיוחד שהקימה הממשלה הבריטית בשנת 1920 כדי לסייע בידי המשטרה האירית המלכותית והצבא הבריטי להילחם בתנועה המהפכנית "סיין פיין" ובזרועה הצבאית "הצבא האירי המהפכני" (IRA) ולדכא את המרידה שפרצה באירלנד. אנשי הכוח, שנודעו בשם "בלאק אנד טאנס" (Black and Tans – הכינוי המסורתי ללהקת כלי ציד איריים), בשל הצבעים השחור והחום של מדיהם. הם רכשו לעצמם מוניטין מפוקפק של שכירי חרב אכזרים, שאינם בוחלים באמצעים למלא את ייעודם הביטחוני. המרידה שככה ב־1921, לאחר שהצדדים הגיעו להסכם מדיני שהוביל לעצמאות אירלנד ולאחר גילויי אלימות קשים משני הצדדים, שבהם נטלו "השחורים והחומים" חלק נכבד. הדעת נותנת כי התקופה ההיא תרמה לטיפוח האלימות, שכה אפיינה את פעילותו של דוף בהמשך דרכו המשטרתית, הפעם בארץ־ישראל.

באוקטובר 1918 הושלם כיבושה של ארץ־ישראל בידי הבריטים, וביוולי 1920 הוחלף השלטון הצבאי בה בממשל אזרחי, שנציב עליון עמד בראשו והוקמה משטרה, שאמורה הייתה להפוך לכלי המופקד על בטחון הפנים, במקום יחידות הצבא שהלכו ועזבו את הארץ. מאורעות 1921, שהמחישו עד

כמה חלשה הייתה אז המשטרה ועד כמה רופס הביטחון, הובילו לארגון מחדש של כוחות ביטחון הפנים ולהקמת יחידת ז'נדרמריה בריטית טהורה בת כ־700 איש, שביחד עם יחידת ז'נדרמריה מקומית בפיקוד בריטי נועדו להגן על גבולות הארץ ולסייע למשטרה הרגילה לדכא מהומות פנימיות. בין הז'נדרמים הבריטיים שגויסו בתחילת 1922 מקרב משוחררי המשטרה האירית ואנשי "בלאק אנד טאנס" היה גם דאגלס דוף. הוא הגיע לארץ באפריל עם הקבוצה הראשונה, ובארבע השנים הבאות שירת בשורות הז'נדרמריה ואף הקים את משמר החופים שלה בנמל חיפה, שפעל אז בעיקר כנגד מבריחים ערביים מסוריה ומלבנון. לאחר פירוק הכוח בשנת 1926 בידי הנציב העליון דאז, הלורד פלומר, עבר דוף לשורות המשטרה הרגילה. הוא התמנה למפקד תחנת ירושלים הרגישה ושמו נכרך בהתרחשויות שהובילו למאורעות תרפ"ט, בהיותו הקצין שהסיר בברוטליות מחיצה שהקימו מתפללי הכותל המערבי להפריד בין גברים לנשים ביום הכיפורים (ספטמבר 1928) מחשש שהמחיצה משנה את הסטטוס־קוו הקיים במקום הקדוש הזה בין הקהילות היהודית והערבית. למרות שדוף חזר וטען, כי הוא רק הוציא לפועל את הוראת מפקדיו והוקרב על ידם כשעיר לעזאזל, הרי שמאז נחשב בעיני הישוב היהודי כמי שסימן לערבים בהתנהגותו הפזיזה כי שלטונות המנדט התייצבו לימינם.

בעקבות ההאשמות בתקשורת העברית על התנהגותו האלימה של דוף בפיזור עצרות והפגנות (אחת מהן הסתיימה במותו של סטודנט) ולחצם של ראשי הוועד הלאומי וועד העיר ירושלים על שלטונות המנדט להעבירו מתפקידו מחמת יחסו העוין, לתחושתם, כלפי היהודים בעיר, הוא אכן הועבר לנהל את כלא מנצורה, שהוקם באותה עת ליד יקנעם של היום.

באורעות 1929 נטל דוף חלק בבלימת התפרעויות והדיפת התקפות ערביות בעמק יזרעאל ואף השתתף אישית בהגנת קיבוץ משמר העמק, לדבריו באופן מכריע, לפי עדויות אחרות באופן שולי יותר. תחת העננה שרבצה עליו מתקופתו הירושלמית הוא העדיף כנראה לסיים את עשר שנות כהונתו בארץ בדרגת פקד (שני כוכבי כתף) ולאחר שחלה במלריה, חזר לאנגליה בשנת 1932 ונשא לאישה אחות סקוטית שהכיר בבית החולים בנצרת.

בתקופה שבין שתי מלחמות העולם עסק דוף בעיקר במלאכת הכתיבה, אולם לדבריו היה קשור באותן השנים עם אלכסנדר אהרונסון, אחיו של ראש רשת הריגול העברית ניל"י, שפעלה לטובת הבריטים במלחמת העולם הראשונה, וביחד הצילו יהודים מציפורני המשטר הנאצי בגרמניה. אלכסנדר, שבשנה האחרונה למלחמה שירת בארץ-ישראל כקצין מודיעין בדרגת סגן, נשאר אכן קשור לאנשי מודיעין בריטיים בשנות ה-30, אולם מעט מאד ידוע על מהות הקשר הזה, או על הפעילות האנטי-נאצית שעליה רמז דוף.

כשפרצה מלחמת העולם השנייה, התגייס דוף מחדש לצי הבריטי כקצין זוטרי ונשלח למזרח התיכון, שם עסק בתפקידי מטה ימיים ובמשימות ביון ופעולות מיוחדות. הוא גם נטל חלק בפעילות קרבית, השתתף בהגנת האי כרתים מפני הפלישה הגרמנית (ואף נפל שם בשבי, ממנו הצליח לחמוק לאחר חמישה ימים) ובקרבות המדבר המערבי בצפון אפריקה. כמו כן היה שותף להקמת יחידות מיוחדות ללוחמה ימית במזרח התיכון ובבריטניה. מזיכרונותיו אנו למדים כי הסתנן לסוריה (שהייתה תחת שלטון צרפת הוישאית) ולעיראק (בתקופת מרד רשיד עלי אל-כילאני), כשהוא מחופש לנזיר ואסף מידע צבאי. אולם הסופר, שסיים את המלחמה בדרגת

רב־סרן, אינו מרחיב את הדיבור על פרשות אלה, מחשש 'שיסתבך כמו קומפטון מקנזי', רמז לסופר האנגלי הנודע שהועמד לדין בלונדון בשנות ה־30 והורשע בהפרת חוק הסודות הרשמיים, לאחר שכתב ספר על עלילותיו בשירות החשאי הבריטי במזרח התיכון במלחמת העולם הראשונה. דוף נפטר בשיבה טובה במחוז דורסט בגיל 77.

עם עזיבתו את ארץ־ישראל החל דוף למשוך בעט סופרים. תחילה התמקד בארץ־ישראל ובקורותיו שם. בין השנים 1934-1936 הוא כתב על הנושא הזה לא פחות מחמישה ספרים תיעודיים ותיעודיים למחצה. אביר הגליל, המספר את סיפורו של קצין משטרה בריטי בתחילת שנות ה־20 בארץ, הוא אחד מהם והיחידי שתורגם לעברית כבר ב־1937, פחות משנתיים לאחר שיצא לאור בשפה האנגלית. בשנות ה־50 המוקדמות הוסיף וכתב עוד שני ספרי זיכרונות על התקופה. כולם עוסקים בתולדות הישוב וארץ־ישראל בתקופה הראשונה למנדט הבריטי. הם מוגשים באופן ציורי ובניחוח אותנטי, ומנקודת מבט המוכרת פחות לקורא הישראלי בימינו. גם ספריו העלילתיים — ביניהם כאמור סדרות של סיפורים לילדים — הציבו במרכזם את הגיבור הבריטי על רקע המזרח הערבי וארץ־ישראל.

בספריו מתגלה דוף כאב־הטיפוס הקלאסי של הפקיד הקולוניאלי הבריטי, המתנשא והפוריטן, שהשקפת עולמו מפרידה באופן חד וברור בין הגזעים, המעמדות והעמים. אליבא דהשקפה זו, שבה מתערבבים עקרונות הומניים ותדמיות מעשיות, אין האדם הלבן, העליון, יכול ורשאי להתחמק מגורלו להכניס את שאר תושבי כדור־הארץ הנחותים תחת כנפיה של התרבות המערבית־האירופאית, באמצעות שליטתו בהם. מעצם ייעוד זה, כמו גם מהאילוף

שרק פקידים וחיילים בריטים ספורים שולטים בפועל במאות מיליוני נתינים, נגזרים אופיו ודרכו של השלטון: צודק, הוגן וללא משוא פנים מהצד האחד, ותקיף, חותך וללא פשרות מהצד השני. מהבחינה הזו אין הבדל בין שליטה בשחורים באפריקה, בהודים בתת היבשת ההודית או בערבים וביהודים בפלשתינה. כולם חייבים לכפוף עצמם, בין ברצון, בין בכפייה, לסדרי הממשל הבריטי-האימפריאלי, שהרי הללו מכוונים להיטיב עימם, גם אם ה"נייטיבס" עצמם טרם השכילו להבין זאת. עבור קצין המשטרה הבריטי כל הפגנת חולשה פיזית או מנטלית הייתה מתכון בטוח לאבדן מסוכן של יוקרה ולערעור ההגמוניה הבריטית. למרות זאת קשה להשתחרר מהרושם שמותיר דוף בספריו, כי היד הקשה שלו ושל עמיתיו הבריטיים הופעלה ביתר קלות כאשר כוונה נגד ערבים מאשר נגד יהודים, אולי בשל האופי האלים של הפשיעה הערבית, אולי בשל זלזול בסיסי בראשונים, ואולי בשל מה שהעריכו כהשפעה פוליטית של האחרונים על שלטונות המנדט האזרחיים. מכתיבתו המאוחרת מתברר, כי במהלך השנים הגיע דוף למסקנה שהישוב היהודי נאמן יותר לאימפריה מאשר הערבים ויחסו אליו, ולאחר מכן למדינת ישראל הצעירה הלך ונעשה אוהד וחס יותר.

דוף אינו מותיר ספק בדבר תחושתו, כי הוא שלוח האימפריה הבריטית לשמור על אורחות השלטון התקין. אולם בצידה של תחושה זו, שללא ספק הכתיבה את דפוסי חשיבתו ופעולותיו, עולה מספריו, בכללם מאביר הגליל, כי מוטיב מרכזי לא פחות, שהכתיב את אורח חייו הייתה הערצתו את תרבות הכוח. מגיל צעיר למד כי הוא נשפט על פי חוסנו הפיזי ונחישותו הנפשית, ולפיכך מבחן הכוח והאומץ הפך בעיניו למדד העיקרי לגבריות, שבה אסור להירתע

מהתמודדות או להימנע מאתגר. במבחן הזה הוא סירב בעקשנות להגיע למקום שני ובמשטרת המנדט הוטבע מטבע הלשון duffing-up כציון להתנהגות קשוחה – יש שיאמרו ברוטלית – של המשטרה. מבחן הכוח הפך, איפוא, אצלו לקריטריון המוביל, שלאורו גם שפט את הדמויות בספריו. גיבור הספר אביר הגליל הוא עמיתו של דוף לשירות בארץ-ישראל, קצין המשטרה האירי אדוין ג'. בריאנט (Edwin G. Bryant), שכונה בפי ערביי הארץ "אבו-ג'ורג", על שם בנו. בידינו פרטים מעטים בלבד על חייו לפני שהגיע לארץ-ישראל בתחילת שנות ה-20. גם מעשיו לאחר שפרש משירות משטרת המנדט, בתחילת שנות ה-30, נשארו אפופים במסתורין כלשהו. הפרק היחידי בחייו, שנחשף בעקבות הספר, הוא התקופה שבה שירת בארץ. אך גם כאן קשה עדיין לקבוע עד כמה נשאר המחבר צמוד לאמת מחד גיסא, ועד כמה נתן דרור לדמיונו ולסגנונו הספרותי מאידך גיסא, בתיאור עלילותיו המרתקות והישגיו המופלאים של הקצין הבריטי במיגור הפשיעה ומעשי הטרור הערביים בעשור השני של המאה. בריאנט האירי נולד בשנת 1883 בבריטניה. במלחמת העולם הראשונה שירת כסמל תותחנים בחזית המערבית ובחזית האיטלקית, לשם נשלחו יחידות בריטיות לתגבר את הגייסות האיטלקיים במערכה כנגד הצבא האוסטרי-הונגרי, ואף נפצע במערכת פשנדייל (בלגיה) בשנת 1917. על פעלו בחזית המערבית זכה במדליית ההתנהגות המעולה (D.C.M. = Distinguished Conduct Medal), שהוא העיטור השני במעלה לאחר צלב ויקטוריה, ואשר ניתן לחוגרים על הצטיינות בשדה הקרב, אולם אין אנו יודעים את הנסיבות שבעטיין זכה לכבוד זה. את שירותו סיים במצרים, ובדצמבר 1920 השתחרר מהצבא והתקבל כמתורגמן וכקצין במזכירות הפיננסית

כלא עכו בתקופת המנדט הבריטי.
 אדווין ג. בריאנט (אבו ג'ורג') היה מפקדו הבריטי הראשון ועלה בידו
 להשליט בו — לראשונה — סדר מופתי

במינהל המנדט בארץ-ישראל. בתוקף תפקידו שימש כמזכיר ועידת קהיר במרס 1921, שהתכנסה בראשות שר המושבות דאז, וינסטון צ'רצ'יל, והחליטה על המלכת השריף פיצל על עיראק ועל הפקדת עבר הירדן בידי אחיו עבדאללה. בסוף אותה שנה התמנה שוב למזכיר ועדת החקירה הרשמית של ממשלת המנדט, בראשות השופט העליון היקראפט, אשר בדקה את ההתרחשויות שהובילו למאורעות תרפ"א ולתפקוד הרשויות במהלכן. על עבודתו בשתייהן זכה לשבחים מפורשים בדוחותיהן הרשמיים. בשנת 1922 מאס בריאנט במינהל האזרחי, הצטרף לשורות המשטרה כקצין זוטר, ומונה למנהלו הבריטי הראשון של כלא עכו ותוך זמן קצר גם למפקד המשטרה בנפת עכו, ששלטה על כל הגליל המערבי ועל הגבול הפרוץ ורוחש ההתרחשויות עם לבנון. לאחר שש שנות פעילות ביטחונית-משטרתית קדחתנית, שבמהלכן עלה בסולם הדרגות הוא עבר שלא מרצונו לתפקיד מנהלתי בחיפה ולאחר שנתיים נוספות מונה בשנת 1928 לפקד על המשטרה בנפת נצרת, שבתחום אחריותה היו גם הגליל המזרחי ועמק יזרעאל מרובי הישובים היהודיים והערביים ושם שרת במאורעות תרפ"ט. ספר תולדות ההגנה, כמו גם ספרים בריטיים על תולדות המשטרה המנדטורית מלאים שבחים לתפקודו הנמרץ ולאומץ לבו בהגנה על הישובים העבריים וביחוד על בית אלפא, ששם נטל בעצמו חלק בבלימת ההתקפה הערבית. מסתבר כי גם שלטונות המנדט העריכו את מעלליו, שכן על חלקו בדיכוי ההתפרעויות הערביות בעמק ובגליל זכה בתואר ההצטיינות "חבר מסדר האימפריה הבריטית" (M.B.E.), הניתן למי שאינם חיילים, על שירות מצטיין שלא בעת מלחמה או בשדה הקרב.

בריאנט פרש משירות המשטרה בשנת 1931 בדרגת רב פקד

לאחר שהסתכסך עם שלטונות המנדט, על רקע ביקורתו את תפקודם ועל היחס הבלתי הוגן לדעתו כלפיו. הוא הצטרף לחברת תובלה ואחר כך לחברת נפט שעבדו בסוריה ובעיראק ולבסוף מצא את מקומו כבעל בית קפה בדמשק, שם נפרד ממנו דוף בעת שסיים את כתיבת הספר בשנת 1935. אולם כבר בסוף אותה השנה, לאחר שפרץ המרד הערבי ולארכ-ישראל נשלחו שתי דיביזיות רגלים לתגבור, נמצא בריאנט בסגל מחלקת המודיעין של דיביזיה 5 שהתפרסה באזור הצפון, תחת פיקודו של קצין המודיעין הדיביזיוני אורד וינגייט. האם נקרא חזרה אל הדגל ואל האזור שאותו היטיב להכיר רק בשל מצב החירום, או שגם פרישתו מן המשטרה ועיסוקיו האזרחיים, שאפשרו לו לשוטט ברחבי הלבנט באופן התמים ביותר ולהימצא במרכז חרושת הרכילות, לא היו אלא מסווה לתפקידי מודיעין שהחל למלא? סימן השאלה ימשיך בשלב הזה לרחף.

בריאנט נעלם מהעין הציבורית ומהתיעוד ההיסטורי, עד שצץ מחדש בין השנים 1948-1954, הפעם כקצין צבא בדרגת רב-סרן בשירות הלגיון הערבי, דהיינו הצבא הירדני שהיה אז תחת פיקוד בריטי. מזיכרונותיו של בריגדיר בריטי ומעבודת איסוף שערך יהודה זיו עולה כי בריאנט הצטרף ללגיון ערב מלחמת העצמאות ובגיל 65, שבו פורשים בדרך כלל מחיי המעשה לגימלאות, מונה לתפקיד ראש שירותי העבודות הצבאיות ועסק בפעילות הנדסית ובכללה סלילת דרכים ששימשו את יחידות הלגיון במלחמתם בירושלים. גם לשאלות מתי סיים את שירותו שם וכיצד סיים את חייו אין בידינו עדיין תשובה. אין ספק כי אדוין ג' בריאנט הוא דמות הראויה בהחלט לביוגרפיה יסודית ועשירת תיעוד יותר מזו שזכה לה עד כה, הן בזכות אישיותו, הן בשל שגילם בפועל

את הנוכחות הבריטית בלבנט ובארץ-ישראל בחצי הראשון של המאה ה-20.

אולם, לאביר הגליל שמורה פינה משל עצמו. בשלבו את סיפורו של בריאנט ביחד עם ידיעותיו ונסיונו שלו עצמו, הוציא דוף תחת ידיו ספר שאינו רק מרתק מבחינת העלילה שבו, תהיה מדויקת יותר או פחות, אלא גם תעודה היסטורית אמינה בהחלט לתיאור פני צפון הארץ בשנות ה-20. החל מהתרחשויות הביטחוניות-הפליליות שאירעו שם, המשך בהתפתחות התשתית, במהות המערכת החברתית ובאוויר-רה ששררה במרחב הכפרי בצפון, עבור במערכות היחסים בין הבריטים, היהודים, הערבים, המוסלמים והנוצרים ובין בני כל קבוצה לבין עצמם, וכלה באופיה ובטיבה של התנהלות שלטון המנדט, שעליה מתח דוף ביקורת קשה הן בספר זה והן באלו שנכתבו בעקבותיו. הספר תורגם אמנם לפני 65 שנה, והעברית שהייתה שגורה אז היא ארכאית כלשהו היום וחסרה מינוח מודרני מקובל. אולם, אין הדבר פוגם בהנאת הקריאה ואולי אף מוסיף לה נופך אותנטי. תבורך הוצאת אריאל על יוזמתה בהוצאתו מחדש של "אביר הגליל". מי ייתן ובעתיד יזכו אוהבי לימוד ההיסטוריה של ארץ-ישראל להוסיף למדף ספרים מתורגמים נוספים של דוגלס דוף ודומיו בתחום זה.

יגאל שפי

יוני 2002

אוניברסיטת תל אביב

פ ת י ח ה

פרשת-חיים זו, חיי עוד אחד מאנשי-החיל, שנחלצו למסע-הצלב האחרון, יש בה, לדעת המחבר, כדי להפיץ אור נוסף על השנים הראשונות למנדט הבריטי על ארץ-ישראל, כי הדברים המסופרים כאן נוגעים, בעיקר, לארץ הקודש, היא, הארץ שמעבר לים' בלשון הצלבנים.

אבו-ג'ורג', בעל הפרשה הזאת, חי וקיים עדנה כיום הזה, אולם דברי ימיו לא בראיון אחד לוקטו, ולא בתריסר שיחות, וכן לא באו לידי רצופות, כסדרן. לא עלה על דעתו של אבו-ג'ורג' מעולם, שסיפור-המעשה שלו יוצא מגדר הרגיל, כמלוא נימא. הרבה מן החומר בא לידי המחבר, אגב שירות משותף עם גיבורו, במנגנון-שמירה אחד, במשך כמה וכמה שנים, והרבה מן המסופר כאן זכה לראות בעיניו ממש; השאר הושג בכל מיני פגישות משונות, על משמרות מסוכנות, לנוכח שערי מות, וכן במסיבות צבאיות ובבתי-מלון, ועשר שנות חבירות טובה עברו על שניהם בטרם נטבל העט בדיו, על מנת להעלות פרשה זו עלי ספר.

הלא יסולח לי גם כן, על שאני מרבה לכנותו בשם „אבו-ג'ורג'“? זה היה תארו, תואר-הכבוד בפי הערבים, ששפך את שלטונו עליהם, והוא הבריטי היחידי בכל הארץ, שזכה לכבוד כזה מאת העניים והאביונים שבכפרי הפלחים ובאהלי הבדוים. אבו-ג'ורג' נקרא על שם בנו הילד, ופירוש הדבר, בכל הפשטות, שראה ראווהו הערבים כאחד מהם. ואין לך כבוד גדול מזה, שכן הערבי

משקיף על ה,פרנק' במין בוז עליון, אף אילו אותו, פרנק' יושב
על כסא הנציב העליון, והוא אינו אלא האסיר, המטאטא את
הרצפות בפרוזדורי משרדיו:

שמעתי אמהות ערביות בהרי הגליל מאיימות על תינוקות
סרבנים, שתמסורנה אותם לידי אבו-ג'ורג', וראיתי אותם הזאטוטים
השחרחורים משתתקים בבעתה לזכר שמו של הקצין ה,פרנקי'
האלים ותכול-העינים, ששמר בעריצות כזו על שלום הגליל
העליון והגליל התחתון, כאחד.

דוגלס ו. דוף

פרק א „אבו־ג'ורג' איש עכו“

במשך עשר השנים, בהן השכרתי את חרבי (התלויה כעת, כה דוממת ותמה, כביכול, על כותל הבית בחותי אשר בויסיפס) לשירותה של ארץ הקודש, לא נזדמן לי אדם יותר מוזר ומשונה, יותר אהוב ויותר שנוא, יותר מחולל ויותר מהולל מאבו־ג'ורג'.

על אף השם הזה, בו כינוהו הבידואים, נזל דם בריטי טהור בעורקיו, והורתו ולידתו באותה עיר אנגליה שבאנגליות, באת. פרדוכס בבני־אדם, נוהם כארי, קורע שחקים בצעקתו, שואף קרבות, חרוץ וזריז, עז וחצוף, ה' רגל וי"א אצבעות גבהו, ק"ח קילו משקלו, ועם זה נודעה באופיו נעימת רוך, עם אדיבות דון־קישוטית ונאמנות, שביחד עם שאר מעלותיו, העלו בלבך את דמותו של סאמקין אילווארד, ראש הקשתים בפלוגה הלבנה'. דמות עצומה וחסונה זו, עם הפנים המצולקות והשזופות של פרש עזם, הפה הזעף והגבות הסמירות, היה בה כדי להטיל אימה, אילמלא העינים הקורצות, הבדוחות, עיני־תכלת, שנקבעו בפנים אלה בהיסח דעתו של היוצר, כביכול.

בשבט־ברחל, ועם זה — בצדק שקול ומאוזן, ללא משוא־פנים והפליה, משל באלף אסירי הטירה הגדולה של אבירי סט. ג'והן בעכו. הוא ניהל באהדה, ובאכזריות מקפיאה לגבי מפריעי השלום, את מחוז־עכו הגדול והפרוע, ערב־רב זה של אומות, גזעים ודתות, שעין כולם צרה זה בזה, וכולם שוטמים זה את זה. תכופות

ניסו אסיריו לקצץ את פתיל חיתו במפסולת או בגרזן, שגנבו מן המפחות או מן הנגריות של בית-הסוהר, ותכופות אפילו מאלה היו ההתנקשויות בחייו מצד השודדים והפושעים, שנשבע אבו-ג'זרג' לבער מהרי הגליל העליון. ואולם בטרם מלאות השנה למדו בינה. יום אחד, כשהתנפלו עליו חמשה אסירים בפינה אפלה של בית-הסוהר (שלשה מהם היו שודדים מפורסמים, והארבעה גדולים וחסונים כמוהו עצמו), קפץ אבו-ג'זרג' לעומתם בצווחת ששון, במטר מהלומות אטיות, שיטתיות ונאמנות הפרידם זה מזה, ובטרם באו השומרים לקול צעקותיהם הנואשות של תוקפיו, הכריע את חמשת האסירים המזוינים והטילים, מתעוותים ומיללים, על הקרקע. כמה פעמים נעשו נסיונות להתנפל עליו מן המארב, אולם כשנתגלה לאורבים, למגינת-לבם, שאויבם העז, תחת הלכד בפח זה טמנו לו, עלה בעזרת השטן, הוא אחיו ובעל-בריתו, בראש ההר, עם שוטרי המזוינים מכף רגל ועד ראש, לאין מפלט מכדוריהם המתעופפים מעברים, גמרו אומר להניח לו לאבו-ג'זרג'. ולא ארכו הימים עד שהחלו אפילו לכבדו ולהחניף לו, אם כי אבו-ג'זרג' לא השגיח בהערצתם יותר מאשר בשנאתם, ולא האמין בהם יותר משהאמין בתחילה, וודאי, היא, רק היא, שעמדה לו להשאר בחיים עד היום הזה. שתי מרידות כלליות בבית-הסוהר דיכא רק בכח אישיותו התקיפה, בלבד. המרידה האחת פרצה בהעדרו בהרים, שם רדף אחרי חבורת ליסטים, שגילה את מחבואיה, ועד שהיה סיפק בידו לשוב לבית-הסוהר, הקיפה אש-המרד את כל פינות הטירה העתיקה. אולם הוא דיכא את המרידה בחזקת היד, שפך דם בלא רחמים, עד ששקטה העדה האיומה ויהי דמיונה שוב כאחת הפנימיות לבנות. מכאן חזר ולקח בשבי את השודדים, לאחר מערכה כבדה, בה נהרגו ארבעה מהם, ושמשו הפרטי נפל בכדור-מרצח בעודו מדבר אל אדונו. אימת המשטרה של עכו נפלה על הפושעים במחוז הצפון, שכן לא נפטר

מעונש מי שהעיוז לסכן את בטחון הצבור בשטח הנתון לשלטונו של איש-האימים, בעל עיני התכלת. שוב לא יכלו הפושעים לסמוך על תושבי הכפרים, כי פחדו מפני אבויג'ורג' ובלשיה, שאין דבר סמוי מעיניהם, כביכול, הרבה יותר משיראו את איומי הפושעים. ואוי למי שניסה להוגות את איש-הברזל מן המסילה!

. נזדמנתי עם אבויג'ורג' בראשונה, כשמסרה אותי הג'נדרמריה הבריטית לרשותה של משטרת-הנמל הארצישראלית, זו הופקדה לשמור על החופים ולמנוע הברחת מכס, והיתה מורכבת מילידי הארץ. קיבלנו ידיעות על כמות גדולה של טבק וסמים, שהוברחה דרך הגבול הצפוני לנפת עכו, סמוך לכפרי-הספר מעליה ותרשיחא, והוטל עלי ללכת לעכו ולהתיצב לפני אבויג'ורג', הקצין הממונה על אותה נפה.

נכנסתי לתוך משרדו, בבנייני-המשטרה העתיקים, ההרוסים למחצה, שבמצודות הצפוניות, והצדעתי אל מול הדמות האלימה, חבושה ב"קאלפאק" מעור-כבש שחור, זו הסבה מאחורי המכתבה הרחבה שלפני. הוא קידמני בבת-צחוק רחבה, וביקש מאתי לישב בכורסה ולחכות עד שיעיין בחבילת התיקים המונחת לפניו, עד גמירא.

"השלח אותך דויד וויינראיט אלי?" שאל אבויג'ורג'.
ביארתי, שוויינראיט, מפקד משטרת החוף, יעץ לי להתקשר אתו, לטובתי.

"יפה, חביבי. תבוא אתי לביתי, שם נסעד ונדבר את דברינו. בין כך ובין כך לא תוכל לצאת לדרך, הלילה, על כן מוטב, שתלון אצלי ומשמר-לויה ינתן לך עם שחר."

הודיתי לו, ולהזמנתו האדיבה יצאתי לסייר את בית-הסוהר, עד לגמר עבודתו במשרד. בהגיעי לטירה העתיקה, הכניסני קצין מילידי הארץ לפרוזדור מרוצף אבנים, וציוני להתיר את חגורת

אקדחי ולהשאיר את הנשק בחדר-השומרים הסמוך. התנגדתי לכך בתוקף, כי באותם הימים, הראשונים לכיבוש הארץ, לא היה כאקדח חבר טוב ומועיל לאדם, על אחת כמה וכמה, כשנמצא בעדת פושעים שכחי-אלהים. אולם הקצין ביאר לי, שאין כל סכנה נשקפת לי בבית-הסוהר, כל זמן שאין אתי דבר-חפץ; אדרבא, האקדח עשוי לגרות את יצרם של האסירים, העלולים להתקיף את בעליו על מנת לזכות בו. התרתי את חגורתי, והותרה כניסתי לפני ולפנים.

נכנסתי לתוך חצר גדולה, מחולקת לארבע בחוטי-ברזל דוקרנים. מארבעת עבריה השתרעה מקמורת מכוסה, עם שורה של דלתות מפולדות, מוליכות לתאים הגדולים. הופתעתי לראות תאים אלה, שהיה מקום בכל אחד מהם לארבעים אסיר ורב בהם האור והאוויר מכל מה שמצאתי בבתי-סוהר אנגלים.

השגתתי בתעשיות ועירות, שפותחו בפינות שונות של הטירה העתיקה. באולם הגדול, בו ערכו האבירים את משתותיהם בתקופת מסעי-הצלב, נהרסו ביד עריצים כמה מעמודי-התוך, והושחתו ציורים עתיקים על הקירות, מתוך הקמת נזלים כבדים ומגושמים, להעסקת האסירים. בחלק אחר של הטירה, במקום ששימש בשעתו מחסן נשק לאבירים, והפך, כעבור מאות בשנים, הרמון לנשי המושלים בעכו, היתה שורה של תאים, בהם נכלאו חולי-רוח, בין עבריינים ובין חפים מפשע, שהובאו לכאן מחוסר מוסד ראוי לשמו, בו יחסו כל חולי-הרוח שבארץ.

ביציאתי מן המחלקה המיוחדת לחולי-רוח, נתקלתי באביר-ג'ורג', שבא להפשני.

„ובכן, מה דעתך על פנימיה קטנה זו, ועל התלמידים שלי?“ שאל מארחי בבת-צחוק.

סיפרתי לו על הענין הרב, שמצאתי בכל אשר ראיתי, אך לפתע השתתקתי, בהשגיחי בדומיה הכבדה, דממת-מות, שהשתררה

בכל רחבי בית־הסוהר, תחת ההמולה הרבה, שעמדה בבנינים קודם לכן. כשהעירותי על כך לאבו־ג'רג', התפשט חיוך שקט בזווית פיו. „זו משמעת, ואלה סימניה, חביבי. אך ישדר, האלחוט של בית־הסוהר' את הידיעה על בואי בשער, והשלך הס בעדה הקדושה. היה זה מקום שדין ולילין, כשבאתי לכאן. הייתי הקצין הבריטי הראשון, שנמנה למפקד בית־סוהר בארץ־ישראל, ומצאתי את האסירים מבלים כאן את שעותיהם בנעימים, כאורחים הללו שבאכסניה. בוא ואראך דבר־מה“, והוא הוליכני לקרן־זווית שבתומה, והראה לי איבול ענקי, שרוצף לבנים.

„כאן היתה הכניסה למקום, בשעה שבאתי לעכו — ישר מן הרחוב הראשי. כל האסירים, שהיה ביכולתם לשחד את השומרים בכסף או בשוה־כסף, היו מסתבים כאן ומשוחחים עם שאריהם ועמיתיהם מבעד לסריגי השער. המקום היה מלא טבק, סמים ומשקאות, לפחות בשביל אלה, שיכלו לשלם מחירם. קצינים מילדי הארץ ניהלו את בית־הסוהר, והרי יכול אתה לשוות בנפשך את הסדר והמשמעת, ששררו בו. אסיר, שממונו מצוי בידו, היה רשאי להתהלך כבן־חורין, כמעט, ואני הייתי מקלל את יומי, עד שהשלטתי סדר כל שהוא במקום. חברי־העובדים היה מושחת מאין כמוהו. עדיין אין הללו בגדר צדיקים גמורים אף כיום הזה, אולם מפחדים הם מפני יותר מדי, להמשיך את תעלוליהם בקנה־המידה הקודם. בריחות אסירי היו מעשי יום יום, ולא היה מוראו של מאסר על העבריינים. כל זמן שהיה להם, או לקרוביהם, די כסף לשחד את הממונים, על מנת שיתנו להם ידיים להמלט.“

„ומה היה גורלם של רוב האסירים, שלא יכלו לשחד את

הממונים?“ תמהתי לדעת.

„הללו עברו שבעה מדורין“, השיב אבו ג'ורג'. „הממונים

והשומרים עשו יד אחת, למרר את תייהם, ולא ארכו הימים, עד

שראו שאריהם הכרח בדבר, ללוות, או לגנוב, כסף די הקל את ענשם. ממש כמו בבתי-הסוהר התורכיים לפני המלחמה".

בצאתנו, העירותי על חוסן השער האחורי, בצד הגשר, הנטוי על התעלה, שבין משרדי המשטרה לבית-הסוהר. ושוב חייך אביר-ג'ורג'.

"כשבאתי לכאן, לא היה שער במקום הזה, כל עיקר, אלא שבכה של חוטי-ברזל דוקרנים. ביקשתי, ושוב חזרתי וביקשתי. לקבוע שער, אולם הרי אתה מכיר את ממשלתנו, כמוני: זו קפצה את ידה, וסירבה לתת אפילו פרוטה. לילה אחד הולכתי איפוא חבורה של אסירים העירה, ולקחתי שער זה מבנין אחר. זמן רב הייתי תועה בלילות ברחובות העיר, בוחן ובודק ומודד את שערי כל הבנינים שבתוכה, עד שבחרתי בזה, דוקא, שנמצא מתאים, לפי מידותיו. כיון שמצאתי את מבוקשי, הוצאתי חצי התריסר גנבים מומחים מתאיהם שבכלא, הולכתי אותם, אחר חצות, העירה והעתקנו את השער ממקומו, בעוד בעל-הבית נם את שנתו לבטח. לא פחות מעשרים איש נשאוהו לכאן, אך בטרם הנץ השחר, כבר נקבע השער במקומו, בחילופי ציריו ובריחיו, עוטה שכבת-צבע חדשה, ששינתה את מראהו להפליא. האסירים נשלחו וברכבת-הבוקר הראשונה לבית-הסוהר שבירושלים, ועד שהגעתי למשרדי בתחנת המשטרה, דומה היה כאילו השער קבוע ועומד כאן מבראשית".

"כלום לא נתעורר בעל-השער על אותו מעשה?" שאלתי.

"ודאי שנתעורר! אני עצמי רשמתי את דבריו בספר. בדקתי את פתחו הפתוח, מדדתי את גבהו ורחבו, והבטחתי לעשות הכל, כדי להשיב לו את הגזילה בהקדם".

לאחר שקיבלתי בחזרה את חגורתי ואקדחי מאת הקצין הערבי שבחדר-המשמר, יצאתי עם אביר-ג'ורג' לביתו שעל שפת הים, צפונה לעיר. אשתו וילדיו לא נמצאו אותה שעה בבית, והוא ביאר,

ששלחם לחיפה, לבלות את ימי החגא של הבתולה הקדושה על הר אכרמל. סעדנו פת־ערבית יחד, אולם בטרם עלינו על יצועינו לישון, ביקש מאתי אבו־ג'ורג' להצטרף אליו בלכתו שוב העירה, כי עוד ענין לו בכביבות בית־הסוהר.

בדרך סת לי את פרטי הענין. הכנסיה הגדולה של אבירי סט־ג'והן נמצאה מתחת לחלק של בית־הסוהר. התורכים מילאה עפר בימי יעזר־פחה, על מנת שתשא את כובד הטירה שמלמעלה, אולם העפר שקע, ונתהוה חלל, לערך ט"ו רגל מתקרת הכנסיה העתיקה למטה. אבו־ג'ורג' ניסה לחפור במקום, בהיותו בטוח, שנקברו כאן שרידים חשובים לדברי ימי הצלבנים, אולם בראותו, שהחפירות עלולות לסכן את יסודות בית־הסוהר, צוה להפסיקן. „אולם מדוע לא פנית אל מחלקת העתיקות של ממשלת

ארץ־ישראל, על מנת שתעסוק היא בחפירות אלה?”

„אל תדבר שטויות,” השיב אבו־ג'ורג' בבזז. „ראשית, מה תאמר המפקדה הראשית לקצין־משטרה, המראה ידיעה כל שהיא בעתיקותיה של הארץ, ועלול לעורר על ידי כך תשומת לב בחוגים גבוהים ממנה? הלא תתחיל לחפש אמצעים, להפטר ממני תיכף ומיד. חדש אתה בארץ, ועל כן ראה, הזהרתיך: השתדל שלא לעשות רושם של איש משכיל!”

כשהגענו למקום הכנסיה העתיקה, שב לענין, שהוציאו מביתו בשעה כה מאוחרת.

„האסירים, שחפרו אתי, גילו, כנראה, שהתא שלהם נמצא, בדיוק, למעלה מן החפירות, ולפני שלשה שבועות, בערך, החלו לכרות ברצפתם על מנת לרדת לכאן ולהמלט בשער, שבו נעבור בעוד רגעים מספר. מלאכה קלושה היא, מעצי־אורן, ולא נעשתה אלא כדי למנוע את אזרחי העיר מלהשליך דומן לתוך חפירותי. גיליתי את המזימה לפני כשבועים, אגב ביקור בתא של אותם

האסירים, אבל עשיתי עצמי כלא רואה, ונתתי להם להמשיך.
 „למה? הלא מוטב היה להפסיק את החפירה בראשיתה?”
 „לא, חביבי, אין אתה מכיר עדיין את הלך-מחשבתו של
 אחינו הערבי. הנקל היה להתנפל על האסירים בשצף-קצף ולהענישם
 על המעשה שעשו, אולם הם היו מקבלים את העונש ומוחים
 פיהם — ושבים לתכן תכניות, לברוח באיזה אופן אחר.”
 „ולא חששת, שיעלה בידם להמלט באחד הלילות, בטרם
 תבוא עם שוטריך, לקדם את פניהם?”

„לא, כי עשיתי מדידות מדויקות, וכריתי אוזן לעבודתם במשך
 כמה לילות. הם פגעו באחד היסודות, הממולאים חצץ, והרי הם
 מוסיפים לחפור ישר לתוך העמוד, מבלי דעת שאילו
 כיונו את החפירה לאחד הצדדים, היו משתחררים כעבור שעות
 אחדות. בוא ותשמע גם אתה, כיצד הם עובדים. אני בא לכאן
 לילה לילה, כדי לראות, אם הכל בסדר.”

הוא פתח את הדלת מתחת לאיבול, המוליך אל המרחצאות
 העתיקים שבעכו, ושנינו זחלנו על ערימת החצץ, שכיסתה, בעומק
 ארבעים רגל, את פסיפסיה ומרצפותה של פנסית הצלבנים. מעל
 לראשינו, ראיתי לאור פנס-החשמל שבידי, את קורותיו המקומרות
 של הגג. ליד אחד העמודים רמז לי אבוג'ורג' לעצור, ואמנם
 הבחינה אזני מתוכו קולות עמומים של אנשים חופרים ומדברים
 ערבית. אבוג'ורג' הקיף את העמוד בזחילה, כשהוא בודק אותו
 מכל צד, להבטיח לעצמו, שלא נפרץ בשום מקום, אז הוליכני
 חזרה עד הדלת.

משיצאנו החוצה, הבעתי שוב את החשש, שהאסירים עלולים
 לעמוד על טעותם, ואז יעלה בידם לברוח באחד הלילות.
 „לא מניה ולא מקצתיה”. השיב אבוג'ורג'. „שני הבתורים,
 העומדים בראש החבורה, הם חופרי בארות, שאומנותם בכך, וידועה

לחם הסכנה הכרוכה בחפירה לצדדין במחתרת. הם יוסיפו לחפור מטה-מטה, עד שיתאשו מכל הענין.

ואמנם כדבריו כן היה. שלשה חדשים רצופים נמשכה החפירה החשאית בתוך עמוד-היסוד, שהוליכה את האסירים יותר ויותר למעמקי האדמה. עד שהחליט אב־ג'ורג' לשים קץ למשחק, ולילה אחד קרא ממקום מחבואו אל האסירים המעמיקים חפור:

„יא ולאד! שו ביסווי הונאק?“ *

דממת־בעתה השתררה רגע בתחתית הבור.

„ולאהי,“ נשמע קול ענות חלושה מבפנים, „הרי זה קולו

של אב־ג'ורג'!“

„רואה אני אתכם, יא ולאד, ויודע אני מה שאתם עושים“,

הוסיף אב־ג'ורג' להרעים עליהם בקולו ממקום מחבואו, לא חיכה עוד לתשובה, ונסתלק.

בליל המחרת הקשיב למועצה מיוחדת, שכינסו האסירים הנפחדים. מהם סברו, שאכן נתגלתה לו מזימתם, ומהם גמרו אומר, שהקול הדובר אליהם בתחתית הבור לא היה אלא קול שטן מקטרג. הללו טענו, שאילו ידע אב־ג'ורג' יבאמת, מה שהם עושים, לא היה נמנע להענישם בפומבי. נמנו וגמרו לבסוף, לנסות את מזלם עוד ערב אחד, לאחר שהוגד להם, כי הוזמן אב־ג'ורג' לסעוד אותו ערב בחיפה. אב־ג'ורג' נתן להם לחפור שעה־קלה, אז נשמע שוב קולו המפקד. האסירים נצטוו להשיב את כל העפר, שהוציאו מתוך הבור, למקומם, ולסכרו לעולם ועד.

במשך ששת החדשים הבאים השתעשע אב־ג'ורג' לראות את ערימת החצץ והעפר, בבאר העתיקה שבאולם־המשתה, פוחתת והולכת, כי כל אחד מן האסירים לא היה גומר את עבודת יומו, מבלי

(*) בחורים, מה אתם עושים. כאן ?

שיקח מלוא חפנים עפר בשולי כתנתו למילוי המחפורת, שכה טרחו בה קודם לכן. יש ובא אבוג'ורג' בלילה ועודד אותם לכך ממקום סתרו, עד שלא הטילו עוד כל ספק בדבר, שבן-ברית לו לפרנק' תכול-עינים זה בשאול תחתיות, שקולו דומה לשלו, ואף ערבית הוא מבטא כמבטא המשונה שלו. ובוקר אחד נכנס אבוג'ורג' לתוך התא, בטרם יצאו האסירים לעבודה, הרים מחצלת ברגלו, הביט למקום שם נחפר הבור, וציוה עליהם לכסות מקום זה במלט. אימת מות נפלה עליהם, כשחזר על עקבו ואמר:

„דיר באלכום, יא ולאד! הזהרו, בחורי הטובים, כי אפילו בשנתי, רוחי מרחפת באויר, והיתה מהלכת ביניכם כמה לילות.“

משחק? מעשה ילדות? לא מניה ולא מקצתיה. אבוג'ורג' לא עשה דבר מעולם מבלי שיהא טעמו ונימוקו עמו. מעשה-שטן זה שם קץ לכל המזימות בבית-הסוהר. מאז שוב לא נעשו נסיונות לברוח, או להציע שוחד לשומרים; השוטרים והקצינים מן הילודים נפלה עליהם אימת המושל עז-הנפש, בן-בריתו של השטן, ובבית-הסוהר השתררה משמעת, שכמוה לא ידע בנין זה מימי הצלבנים האבירים.

אולם נחזור לענין פגישתי הראשונה עם אבוג'ורג'. חזרנו מכנסית-האבירים ההרוסה לביתו. אבוג'ורג' נתעיף והכריז, שרצונו לישון. הסכמתי להצעה זו בכל לבי, כי היה עלי לצאת לדרך עם הנץ השחר. הוא הוליכני לחדר-המיטות הגדול, והצהיר, כי בהעדר אשתו, נישן שנינו באותו החדר. שני חלונות גדולים נשקפו אל שפת-הים, וחלון שלישי, בכותל הסמוך, לצד העיר. הוא הגיף חלון זה בזהירות מיוחדת, וכן אחד החלונות הצופים ימה, והשאיר את החלון שלרגל מטתו הרחבה, פתוח לרווחה.

ותחת אדן החלון הזה ראיתי מטת-עראי, שמשתמשים בה

במחנה, והוא ביאר לי, שהוא נוהג לישון בה, בדרך כלל, הואיל והוא חוזר הביתה בכל שעה שבשעות הלילה, ואין רצונו להעיר את אשתו. היססתי לשכב במטה הרחבה והנוחה, בעוד שבעל-הבית משתמש במטת-עראי, אולם הוא אטם אזנו משמוע לכל טענותי, והשכיבני במטה הנוחה, בעל כרחי. השגחתי בשני אקדחים גדולים, ששם על הרצפה ליד מטתו. הוא הוריד את הפתילה, הבוערת בעששית, ושיקע את האור, אך לא כיבה אותו לגמרי. לא הרביתי להרהר באקדחיו של בעל-הבית — כי שמתי את שלי למראשותי. אף עיפותי עשתה את שלה, ובמהרה נרדמתי ואישן שנת-ישרים. עם שחר נתעוררתי לקול שעטת פרסות סוסים, ובמקומו מצאתי את משמר-הלואי מחכה לי בחצר. אבוי-ג'ורג' דרש ממני במפגיע לסעוד אתו פת-שחרית, בטרם אצא לדרך. הודיתי לו על אדיבותו ועל מידה יתרה של הכנסת-אורחים שנהג בי, בוותרו על מטתו המרווחה והנוחה למעני.

„באמונתי, אינני ראוי לכל אותן התשבחות“, אמר אבוי-ג'ורג'. „אליבא דאמת, חסד עשית עמדי. שילחתי את אשתי וילדי מכאן הואיל והיה לי יסוד לצפות לביקורים של שני בידואים מבני-זבדה, שזממו לקחת את נפשי בעודי ישן במטתי. קיבלתי ידיעות, שהם נשבעו להרגני לאחר שהועלה אחיהם לגרדום בבית-הסוהר. בואך היה איפוא דבר בעתו וסייע לי ללכדם בפת. בכוונה השארתי את העששית דולקת כל הלילה, כדי שיראו אותך במטתי, וישתמשו בחלון, שפתחתי להנאתם. אתה דומה לי בשיעור קומה, וודאי שהיו מכוונים את רוביהם אליך. בעודם עושים כה וכה, הנקל היה לי לירות בשניהם ממקומי שמתחת לאדן-החלון. לאשרנו נתפסו בידי פלוגת בלשים שהעמדתי בשדרת הדקלים. צאתך לשלום, ידידי, והצלח בחיפושיך. אני מוכרח לשוב למטתי, כי לא עצמתי עין כל הלילה. חזק ואמץ!“

בטרם שבה רוחי אלי, נעלם בפנים הבית. החזרתי את ראש
סוסי לעבר ההרים ויצאתי לדרך, כשאני מוסיף להרהר בחוצפתו
האיומה של אבו־ג'ורג', ומונה אחת לאחת את כל החרפות, שהיה
ברצוני להשמיעו.

פרק ב ראשיתו של אבו-ג'ורג'

היה ליל סער בינואר, כשהפליגה השייטת התורכית העתיקה "קדמה", וכל אורותיה כבויים, לאורך החוף בין עכו לראס-איל-נקורה, זה הגבול הצפוני, ששם הים לארץ-הקודש.

הגיעו אלינו ידיעות, שדותרניה צידונית עומדת להבריח מטען מעורב — כמה ארגזים של רובים גרמנים, אילו טונות של טבק ומשלוח של חשיש ושאר סמים. הידיעות נתקבלו ממקור נאמן, וקוה קיויתי לעשות מעשה רב הפעם. אותו הלילה היה נוח מאד למבריחים, הואיל וברצועת מי החוף לא היתה לסער שליטה יתרה, והדותרניה יכלה להגיע על נקלה אל הריסותיו של נמל-ציב העתיק, בחצי הדרך בין עכו לראס-איל-נקורה.

הנמל העתיק נמצא במחוזו של אבו-ג'ורג', והייתי צריך איפוא לקבל את הסכמתו לפעולות, שתיכנתי לאותו הלילה. כמה משומרי-החוף שלי והשוטרים הרוכבים שלו נשלחו לתפוס עמדות בפרדסים הסמוכים לחוף ולהחרים כל סחורה מוברחת שתבוא בדרכם. עלי אני הוטל להפליג בים, ללכוד את הדותרניה, עם שארית המטען וחבורת המבריחים. ביקשתי מאת אבו-ג'ורג' לפקד על הפעולות של שומרי-החוף, בעוד שאני מפקד על פלוגת-הים, אולם לתמהוני הרב סירב, והביע את רצונו לרדת אתי, דוקא, בשייטת.

כל זמן שהיינו מדלגים על הגלים צפונה, כחצי מיל משפלת-החוף, אפודת הסלעים, היה יושב אתי ליד המפרשים ונהנה הנאה

משונה מהזדמנות הרפתקנית זו, שבאה לידו. על המשוטים רבצו דמויותיהם האפלות של אנשי מפלוגת שומרי-החוף, כשהם מחזיקים את רוביהם ביד. מדי פעם בפעם הרכינו את ראשיהם, למלטם מן הסילונות שהתיוזו הים כנגדם. כסבור הייתי, שמחלת-הים תתקוף את אבוג'ורג', אולם טעיתי. בתוך החשכה יכולתי להבחין בברק האושר שבעיניו, היוצאות למרחקי לילה, כמחפשות את מפרשי הדותרניה הנעלמה, שמנוי וגמור היה עם שנינו לתפסה, ויהי מה!

משהגענו לגבול הצפוני של מחוז-שמירתנו, הפנינו את השייטת. ה"קדמה" שלנו התנועעה בחזקה מצד אל צד, ואולם בדיחות-דעתו של אבוג'ורג' לא עזבתהו אף לרגע.

"יודע אתה, דוף," אמר בנעימת-געגועים, "אלה הם החיים,

שהייתי בוחר בהם, אך לא איסתייעא מילתא!"

"הגם אתה ספן תיקרא!" השיבותי בלגלוג. "הרי מעצם

ברייתך נועדת להיות איש-צבא." היטב חרה לי על אבוג'ורג', שהצטרף אלי, כי בהיותו עולה עלי בדרגת-המשרה, ניתנה בידו היכולת לזקוף את ההצלחה הודאית של פעולתנו על חשבוננו הוא דוקא. עדיין לא הכרתי אז את האיש ולא עמדתי על מידת ישרו במלואה.

בינתיים עשתה ה"קדמה" הקפה קטנה, והמים קלו תחתיה.

דיברתי בשפופרת אל חדר-המכונות ויעצתי למכונאי הארמני להאט את מרוצת המניעים. מעכשיו עשיתי אזני כאפרכסת לסיפור המעשה של אבוג'ורג'. התגלות לבו הפתיעתני, שכן היה האיש ידוע כשתקן, ודומה שלא פלט עדיין דבר על עברו לאיש בארץ-ישראל לפני.

עגומים היו הדברים. מהם נודע לי, שהוא נולד בשנת 1883

בבאת, להורים איריים, שנדדו לאנגליה. אביו מת עליו בילדותו, ואמו שנשארה בעירום וחוסר כל, מסרה את חינוכו בידי שארים אמידים. הילד היתום עבר משאר לשאר, ואף אחד מן האנשים הטובים

האלה לא הודיע לו אהבה יתרה. הוא נדד ממחוז למחוז, כשילבו הקטן מתמלא מרירות ומרדנות כלפי העולם כולו. סוף סוף נמסר לרשותה של אחת מדודותיו, בתולה זקנה ואמידה בבריסטול. בכל השעות הפנויות מלימודים היה תועה בנמלה של בריסטול, משוחח עם הספנים ונמצא למד רבות על אניות־מפרשים ואגדות הים. שיחותיו עם מלחי האניות הצרפתיות והגרמניות שיפרו בהרבה את ידיעותיו בלשונות זרות, שלמד בבית־הספר. אותם ימי התעיה והתהיה נטעו בלבו את אהבת הים לנצח. מובן, שדעת דודתו לא היתה נוחה מתעלולי הנער, שהתחבר לכל ארחי־פרחי שבעיר, ולא אחת נגזר עליו עונש מלקות בבית־הספר ובבית.

כשהגיעה שעתו לעזוב את בית־הספר, ביקש הנער לרדת בים, ודודתו הסכימה לכך. אולם איתרע מזלו, והבתולה הזקנה נתבשרה שאחד מידידי המשפחה, נער בשם פרנק אֶפְלִין, טבע בים בהפלגתו הראשונה, בתורת שוליא באניה. בזה הושם קץ לתכנית הימית שלו, ודודתו הנפחדה הלכה אצל פרופיסור לחכמת היד, על מנת שינחש את עתידות הנער ויקבע את המקצוע, שראוי לבחור בשיבילו. בתוצאות ביקור זה, נמסר למשרדו של עורך־דין, מקום שם היה יושב ומונה את האנקורים המעופפים בחוץ ושואל את נפשו למות... כאן נפסק פתאום שטף סיפורו.

„הביטה, הביטה, הנה היא!“ והוא נתן את עיניו במשקפת־הלילה שלו. החזקתי גם אני במשקפתי, והבחנתי במפרשיה של דותרניה, המפליגה לאטה לאורך החוף.

התחילה תכף פעולה קדחתנית, אבו־ג'ורג' קפץ אל ראש הסיפון, גילה במהירות את מעטה־הבד, שכיסה וגונן על מכונת־היריה מפני מי הים הניתזים למעלה, והתחיל מכשיר ומכוון את הכלי. שנים משומרי־החוף, שנלוו אלינו, הביאו תיבת כדורים וסייעו בידו לשרבב את קצה האחד של החגורה לתוך המכונה. השאר קרעו את

מעטי־הבד מעל מנעולי־רוביהם ותפסו איש עמדתו לאורך הגדר המסורגת, בעוד שאני צעקתי לתוך השפופרת מעבירת־הקול לחדר־המכונות למטה, להגביר את המהירות, ושיניתי את כיוון מהלכנו. שינוי זה הביא עלינו גיאותו של ים, וכשתקע כלי־השיט התורכי העתיק את חרטומו לתוכה, נזדעזע כולו, לקול המולה סואנת של המניע המגמא נחשולים.

קראתי אל אב־ג'ורג': „התעמוד יאתה בראש הפעולה הזאת? הרי אתה גדול ממני בדרגת המשרה, ובידך לעשותה, לרצונך.“ „לא, חביבי, אתה עשה; אין אני אלא כאחד מאנשיך. בנטילת רשות, הריני מטפל במכונת־יריה זו,“ השיב בעניות.

כעת היינו מתקרבים אל הדותרניה, במהירות גדלה והולכת, והייתי בטוח כמעט בתפיסתה, אולם פתאום ראיתיה מותחת את אחרוני מפרשיה ומשנה את כיוונה לדרומית־מערבית, כדי לנצל את כל כחה של הרוח הנושבת במפרשים. יריתי שני זיקנקי־חירי, כאות לפלוגה השומרת על החוף, ושיניתי גם אני את כיוונה של השייטת, על מנת לחסום את דרכה של הדותרניה, שהתקדמה לעומתנו במהירות גדולה הרבה יותר משהבאתי בחשבון, וכאילו נתכוונה להתנפל אלינו.

„הרי המנוולים האלה מנסים לנגחנו, לעזאזל!“ נהם אב־ג'ורג'.

„תן להם קצת, כיבוד' ממכונת־היריה שלך,“ צעקתי, וקול נפץ הכדורים המתמלטים מכלי־המות החריש לרגע את כל שאונם של הים והרוח. אף על פי כן, הוסיפה הדותרניה להתקדם לעומתנו. אולם נראה שאילו כדורים פגעו בסיפונה, הואיל וברגע האחרון הסתובבה הצדה ועברה כחץ מקשת, במרחק חמש רגל מאחורינו. יריות נוספות של שומרינו פגעו בגדר־סיפונה, ובמבוכה, שהשתררה בין אנשיה, עלה בידינו לקשרה בעבות. אחד מהם רץ לירכתיים,

כנראה כדי לקצץ את העבודת, אולם אביר־ג'ורג' הסב את מכונת־היריה אליו, ומטר הכדורים, שניתך על הדותרניה, הכריח את האיש לבקש מפלט בתוך תא־הסיפון הקטן. כעבור רגעים מספר נמצאנו כולנו על סיפון הדותרניה ושפכנו את שלטוננו עליה. חבר מלחיה מנה לא פחות מאחד־עשר איש (בעוד שאניות־מרכולת בגודל זה אינן צריכות אלא לארבעה אנשים, לכל היותר), ומה שמחנו לכבול את ידיהם ולכלאם בתא, ולסחוב את הדותרניה אחרינו לנמלה של עכו!

בדרכנו חזרה, שאלתי את אביר־ג'ורג', כמה זמן נשאר עוד בבריסטול, לאחר שנכנס למשרדו של עורך־דין.

„כשתי שנים. אולם הגיע יום — הדבר היה, כמדומני, בשנת 1900 — בו הפתיעה דודתי, זו הבתולה הזקנה, את כל המשפחה בהנשאה לאיש, והדבר הראשון, שעשה דודי החדש, היה לשלחני מן הבית“.

שמחתנו לא ארכה אלא עד יום המחר, כשבדקנו את שללנו. ומצאנו, שהדותרניה לא נשאה שום סחורה מברחת, ושכל תעודותיה היו בסדר. השמחה נהפכה לאכזבה גמורה, וכשנתגלה לנו, שמבריחי המכס השתמשו באותה דותרניה, אך ורק כדי לרמותנו. בשעה שאנחנו רדפנו אחריה, העבירו הללו את הסחורות באניה אחרת, באין פוצה פה ומצפצף. ה־ראיס, הוא הקברניט של הדותרניה, הכחיש את האשמה, שניסה לנגחנו, וטען, שנבהל מפני יריותינו, ושוב לא ידע לנהג את האניה כראוי. אשר לאחד־עשר מלחיו, שהיו מזוינים כולם, אמר שאינם אלא נוסעים, ובכל אופן, לא נאסר עדיין על הסורים בזמן שהוא לשאת נשק.

עברו כמה חדשים, עד שבאתי שוב לידי מגע אישי עם אביר־ג'ורג', כשנשלחתי לזמן־מה לעכו, על מנת לאחוז באמצעים יותר

נמרצים כלפי מבריחי-המכס, וניתנה לי שוב הזדמנות לשוחח אתו. ערב אחד בא אצלי, כדי לדון על התכניות החדשות שתיכנתי לתפיסת מבריחי המכס וסחורתם. הרציתי עליהן בקיצור ושאלתי לעצתו.

„הכל תלוי באותו המודיע לך, דוף,“ — אמר אבויג'ורג' — „אם אפשר לסמוך עליו, הכל יאתה שפיר. מה ידוע לך על אדם זה?“ „חוששני, שלא הרבה,“ עניתי בלי פקפוק, „סוף סוף עלינו לעבוד במכשירים פגומים מאוד. אתה יודע כמוני את טיבם של המודיעים הללו: רמאים ומנוולים, וערומים כנחשים. אך מעטים ביניהם המסייעים בידי המשטרה לשם שמים. הדבר היחידי, שגיליתי בנוגע אליו, עשוי לעורר בך חשדות נוספים, הרי הוא בורח, שעזב את הג'נדרמריה הארצישראלית בלא רשות, וחלק מן הפרס המובטח לו הוא, שיכופר עוון בריחתו.“

אותו החיוך, הידוע לי כל כך, התפשט על כל פרצופו של אבויג'ורג'.

„ובכן סבור אתה, דוף, שאין לבורח תקנה עולמית?“

„וכלום אין אתה עצמך סבור כך?“

„יקירי, הרי אני עצמי בורח הייתי, ברחתי מחיל-הרכב המלכותי בשנים, שקדמו למלחמה. אח, אל פחד, השתמשתי בחנינה, שניתנה למתנדבים אל מלחמת-העולם, ועווני כופר.“

שאלתיו כיצד הגיע לצבא, לאחר שהיתה לו משרה טובה במשרדו של עורך-דין. הוא נשתקע בהרהורים, כשהוא יושב על קצה מטתי, וסיפר לי את הדברים הבאים:

„לאחר שדודתי התחתנה, והוטל עלי לעזוב את ביתה, עברתני החירות החדשה, זו מצאתי בחדר המיוחד ששכרתי לעצמי, כיין הטוב. החליתי לשתות לשכרה. אין אני אומר זאת בתורת התנצלות, אולם רשאי הנני לציין, שהיתה לי תרעומת על העולם כולו. איש

לא התעניין בי ביותר מעולם, ואיש לא הודיע לי אהבה מעולם, וחוששני, שהיתה מידת-זמה של מרירות בכל אשר עשיתי.

„יום אחד נתבסמתי במידה כזו, שנפלתי לתוך האגם בגן-החיות שבבריסטול. ידידה צעירה טיפלה בי לאחר שמשוני מן המים, ונזפה בי קשות על קלות-דעתי. נזיפתה עשתה עלי רושם. יום אחד עברתי לפני תחנת-גיוס בבריסטול, ומבלי חשוב הרבה, נכנסתי ונרשמתי. ולא ארכו הימים עד שמצאתי את עצמי מתאמן בתרגילי הצבא באירלנד.“

כאן בא תיאור נאמן של חיי הטירון בימים ההם. הרבה מלחמות בחוצות, יין ונשים. אבוג'ורג' הצטיין בעבודת-הצבא שבוע אחד, ונכבל באזיקים בשבוע השני. הרבה נאבק והרבה למד בימים ההם, עד שהיה לו כל הענין לזרא, ובשנת 1903 נעלם מעל סוללת התותחים ושיקע עצמו שוב בחיים האזרחיים. „אל תחשוב שאני מתגאה בפרק זה של דברי ימי חיי. יכול אני להבטיחך, שלא!“ העיר אבוג'ורג' בעגמה.

„מה עשית לאחר שחזרת לחיים האזרחיים?“

„עסקתי בכל מיני עבודות. במשך אחת-עשרה שנה עברתי בכל רחבי אנגליה, וילס וסקוטלנד, אבל נמנעתי מלבקר באירלנד, מקום שם היה צפוי לי, בלי ספק, עונש מאסר. התעסקתי בקצרנות, הייתי פקיד הערכה במפעל-פלדה, משרטט, סוכן נוסע, מזכירו של מועמד לבחירות הפרלמנט, ובמשך חדשים רבים אף שימשתי במשרת-אמונים בארמונו של דוכס אחד. קיצורו של דבר: הייתי לאיש, והעיקר, נפטרתי מן ההשגה המשונה, שלאן שמך גבר, אם אין אתה שותה לשכרה.“

הוא הוסיף לספר על קורותיו בתורת ספורטאי, שהכיר את טובי המשחקים בכל מקצוע, אולם כאן הפסקתי את שטף דבריו.

„אמור נא לי, מה דעתך על התכנית לחיפושים בטחנה העתיקה, שמאחורי ביתך?“

„תסלח לי, חביבי, בדרך כלל אין אני מרבה שיחה על הימים ההם, זו לי הפעם הראשונה כמדומני, שאני מדבר עליהם בכלל. האמינה לי, לא היה בדעתי להטיל עליך שעמום.“

הצטערתי על פחזותי, ואמרתי לו, שבשום אופן לא עלה על דעתי להפסיק את שטף זכרונותיו, אלא שאני מחכה בכל רגע לבואו של סגני, הממונה על שומרי החוף, על מנת ליתן לו הוראותיו לאחר התיעצות עם אבירג'ורג'.

החיפושים הצליחו; תפשונו לא רק כמות גדולה של טבק מוברח, אלא גם הרבה נשק, מיועד בשביל הנרגנים הערבים שבירושלים.

למחרת היום נפרדתי מאת אבירג'ורג' ועזבתי את עכו. לאחר שהוטלה עלי מטעם המרכז שליחות חדשה במקום אחר.

פרק ג' אבו-ג'ורג' בימות המלחמה

יום אחד נשלחתי עם אנשי אל אבו-ג'ורג', שביקש תגבורת למשמרות הרוכבים שלו, בחיפושיהן אחרי אחד מצעירי השיכים של בדואי ארמשי, שהטיל את אימת חבורתו על הסביבה. אגב רכיבה מכפר לכפר, בין חקירה לחקירה של פלחים ובידואים חשודים שהובאו לפני אבו-ג'ורג', נתקשרה בינינו שיחה על ימים עברו, וביחוד על ימי מלחמת העולם, שלקח חלק בה, ולא עוד אלא שזכה באות הצטיינות. שירת בצרפת, שוחרר במארס 1915, לאחר שרופא הגדוד מצא בו איזה פסול, והתנדב בקרוב שוב לגדוד אחר של חיל הרכב. בדרגת סרג'נט נמצא בצרפת עד לשנת 1917, ובנובמבר של אותה השנה נשלח עם פלוגה קטנה של תותחנים, כשנים-עשר איש וקצין מפקד עליהם, לאיטליה. לאחר שביתת-הנשק הייתה הפלוגה חונה בעיירה הקטנה מאלו, שם מצא אבו-ג'ורג' את אשתו, בת הסנדלר המקומי, שבביתו הוקצה לו חדר.

כאן נפסקה שיחתו, כשבא קורפורל בדהרה מאחד המשעולים שבהר ובישר לנו, שהשיך המבוקש מסתתר בתוך חורבה קטנה של מצודה מימי הצלבנים, והמקום קרוב מאד. אבו-ג'ורג' דרבן את סוסו, בקראו אלי, לדהר אחריו, וכל חבורת הפרשים שלנו עלתה בשביל הטרוש, עד שנתגלו לעינינו הריסות המצודה. עוד אנו עולים, ואש רובים נפתחה לעומתנו מתוך החורבה. מיהרנו להסתר מאחורי הסלעים הגדולים, הפזורים בצלע ההר.

אבו ג'ורג' הרעים בקולו על הנצורים:

„סלים נפשך, יא שייך עבדאל-כאדר. הכנע, השייך, כי לא תוכל עמוד בפנינו. פלוגות-המשמר שלי חסמו את כל הדרכים מסביב. אתה מכיר אותי, ויודע אתה, מה שיעלה בסופך ובסוף אנשייך, אם תפול שעה משערות ראש אחד אנשי ארצה. הכנע!“ תשובתו של עבדאל-כאדר לא ניתנה להעלותה על הכתב, אולם בטרם הספקנו לכוון את הרובים, קפצו שני ערבים צעירים והתיצבו בפרצה.

„אנחנו נכנע לך, אבן-ג'ורג', אם נתן תתן לנו את יד ימינך.“

הוא קרא אליהם, שנתן יתן להם את יד ימינו — הוה אומר, שלא יומתו בידי המשטרה — אם יוציאו אליו גם את השייך ויתמסרו למאסר. בתוך כתלי המצודה ההרוסה התלקחה מלחמת-דברים סוערת, מלווה קללות נמרצות, חרפות וגידופים, ושני הפרחחים הופיעו שוב, כשהם מחמרים בשייך שלהם בקצות רוביהם הנטויים. אבן-ג'ורג' יצא מאחורי הסלע, אקדחו בידו, ופקד עליהם לזרוק את הרובים. בעודם עושים זאת, קפץ עבדאל-כאדר קפיצה פראית במדרון ההר, ורגע דימיתי, שיעלה בידו להמלט מאחורי הסלעים המרובים, הפזורים על כל צעד ושעל. אולם אבן-ג'ורג' ירה בו בקרירות ובנחת של איש-המדע ממרחק ששים מטר, ופגע בירכו הימנית. השודד נפל ארצה, והתגלגל עוד שעלים מספר במדרון, עד שנתקע מאחורי סלע.

קפצתי על רגלי, על מנת לרוץ אל הנופל, אולם אבן-ג'ורג' הרעים עלי בקולו:

„כרע, פרחח טיפש שכמותך, כרע! הזהר בזאב פצוע, שאין כנשיכתו!“ והוא עצמו השתטח מלוא קומתו ארצה, בטרם נתמלא חלל האויר זמזום כדורים מאקדחו של השודד הבידואי הזקן.

זחלתי בין הסלעים לעומת אבירג'ורג', מתוך חששות לשלומי. אולם מצאתי אותו בריא ושלם, ואקדחו מכוון כלפי שני הפרחחים הנשארים, שהתאבקו בעפר רגלי ונשבעו, שידם לא היתה במעשה השיך.

„כבול את ידיהם של שני התכשיטים האלה, דוף“, נהם אבירג'ורג', „ובדוק, אם אין אתם עוד נשק בכליהם.“

מתוך חגורותיהם הוצאתי שני פגיונים דרוזיים עקומים, ואקדח צרפתי קטן גיליתי בחיקו של האחד, מוצנע בתוך ה„דרמיה“, זו הגלימה הארוכה, הדומה לכתונת, שכיסתה לכל גופו. נראה, שבשעת החיפוש חשפתי בלי משים את ראשי יתר על המידה, כי עברה עדת-כדורים בזמזום רב מעל לקובעי. שלפתי את אקדחי, בחמת רוחי, על מנת לכוונו אל השודד הזקן, אולם אבירג'ורג' תפס את זרועי.

„בלא רתהנות, ידידי הצעיר. קשה היתה פגיעתי בעבדאל כאדר הזקן, והרי הוא שותת דם לרוב, ובקרוב יכנע. מה בצע כי תיהרג למען הממשלה הארצישראלית? בין כך ובין כך, יפול בידינו בקרוב.“

והדין היה עמו. כעבור חצי שעה פסקו כל סימני התנגדותו של השודד הפצוע. התקדמנו לעומתו בזהירות ומצאנוהו נטול-הכרה. כאן נתגלתה לי עוד בחינה אחת של טבע האיש. בידים אוהבות, כמעט, טיפל בפצעי עבדאל-כאדר, ודאג לנוחיותו במשך כל דרכנו הארוכה בחזרה לעכו, כאח וקרע. אכן יש רוך ועדינות באיש הזה! אמרתי בלבי. נזכרתי באשתו, בת-איטליה שחרחורת ונאה זו, שנשא בימי שירותו בצבא, והסיבותי שוב את פני השיחה לימים הטובים ההם.

„אח, כן“, אמר אבירג'ורג', „הכרתי את אשתי בעודי עובד בצבא ה. מ. באיטליה. אין אני נמנה על סוג בעלי-הרומנטיקה,

אולם אש האהבה אליה התלקחה בלבי למן היום, בו ראיתי לראשונה. הוריה התנגדו לנשואינו בכל תוקף, אולם הנערה נאותה ללכת אחרי, וטקס־הנשואין נערך על אפם ועל חמתם של הזקנים.

„אך עבר ירח־הדבש, ונתקבלה פקודה, לבוא תוך 48 שעות לטאראנטו על מנת להפליג משם למצרים. שם נשארנו עד לשנת 1920. הייתי ממונה על יחידה, שמנתה חמשים תותחנים בריטיים וכמה נהגים הודיים. מצרים היתה קלתת רותחת בימים ההם. מרידות, מהומות ורציחות־אירופאים היו מעשי יום יום. על פי רוב, היה האספסוף מתפרץ ביום ששי, בצאת המתפללים מן המסגדים, בדומה למה שנעשה כאן בארץ, אלא שהמצרים עולים בהרבה על הערבים העירוניים שלנו באומץ לבם ובעוז נפשם. אלמלא המכוניות המשוריינות, שהשתמשו בהן, מי יודע אם הייתי זוכה פעם לרכב ברוכסי־ההרים הארוכים האלה.

„בשלהי 1919 עלה בידי לקבל חופשה, ויצאתי לאיטליה, לראות את אשתי. חזרתי באנית־פליטים למצרים, ואולם ימי עבודתי בצבא לא ארכו עוד. כשהגיעה שעת לפרש את המדים, תקפתני עצבות לא שיערתי. הכל נראה כה מוזר ומשונה. הקיץ הקץ על שיגרת שנים. שוב התחילה ההפלגה בים החיים. תיכף לצאתי משורות הצבא, קיבלתי משרת גזבר בבית־מלון, ולאחר זמן נתמנית לגובה ראשי בחברת השיווק המצרית. לא נעימה ביותר היתה משרה זו, שהצריכה נסיעות לשם גביית מסים בכפרי הילודים, ואף המשכורת זעומה היתה. לפיכך, שמחתי לקבל משרת מזכיר־קצרן ללשונות צרפתית ואיטלקית בממשלת ארץ־ישראל. הגעתי לירושלים בדצמבר 1920, וזיכורני, שהחבר היה יביום חתונתו של אדוין סמואל, בנו של הנציב העליון.

„בתחילה עבדתי בשביל קצין ימי זקן בשם סמולווד. נמסרו לי אז כמה עבודות חשובות, אם כי לא כולן גדולות, כגון עריכת

דין וחשבון בשביל ממשלת לונדון לאחר ועידה, שנתכנסה בקהיר ובירושלים בשנת 1921, בה השתתפו וינסטון צ'רצ'יל, המפקד לורינס, ועוד רבים מן המעוניינים בבעיות המזרח הקרוב. תוכל לשער, מה רבה התענינותי בכל אשר עשיתי בתורת מזכיר.

„הדין־והחשבון היה תעודה מאד חשובה וסודית, ולפיכך הוטל עלי לכתוב את כולו במכונת־הכתיבה, בכבודי ובעצמי. הייתי קרוב לגמרו, והנחתי את הדפים על שלחן גדול במשרדי, כשנקראתי אל אחד הפקידים הגבוהים לרגע. בחזירתי מצאתי, שדף אחד, כל העתקותיו נעלמו. שערותי הלבינו כמעט אותה שעה, כי הדף החסר היה החשוב והסודי ביותר שבכל הדין־והחשבון. נזכרתי, שראיתי בחזירתי לבלר ערבי ממהר במדרגות למטה, ודלקתי אחריו. תפסתי את המנוול, והדף החסר בידו. ואולם איתרע מזלי, ולאחר שגמרתי את חשבונותי אתו במשרדי, שנמצא בארמון הממשלה, הרימותי נצר נתעב זה והשלכתי אותו בעד הדלת לפרוזדור, ישר בפני הליידי סמואל, אשתו של הנציב העליון, שיצאה אותה שעה ממעונה, הסמוך למשרדים. בקושי עלה בידי לבאר עסק ביש זה, עד שכופר עווני ולא יספו לזכרו לי.“

פרק ד

אבו-ג'ורג' משתקע מעבר לים

מכאן ואילך שוב אין לי צורך למסור דברים מפיו של אבו-ג'ורג', הואיל ובעיני ראיתי ובאזני שמעתי את הקורות אותו מאז השתקע בארץ-הקודש. אין להוסיף אלא זו, שלא ארכו הימים עד שהביא את אשתו מביתה הקטן שבעיירה האיטלקית, והחל ממלא תפקיד דומה לזה שתפקדו אבות-אבותיו לפניו, בארץ שמעבר לים, מתוך נסיון להשרות עליה את ברכת-השפע.

במשך יותר משנה התעסק בשיגרה המשעממת של עבודת יום יום במשרדי הממשלה בירושלים, ואולם גם כאן זכה למלא תפקיד אחד יוצא מגדר הרגיל, בשמשו מזכיר לוועדת החקירה שנתכוננה לאחר טבח היהודים בשנת 1921. בראש ועדה זו עמד סיר תומאס הייקראפט, זקן השופטים, וחבריה היו סיר הארי לוק וי. ו. סטובס, מנהל מחלקת הקרקעות, שעזרו על ידם שלשה פלהדרין: עארף פחה איל דג'אני, מוסלמי, נשיא שבט דאהודי המיוחס, אליאס איפנדי מוסנאביק, נוצרי מקומי, וד"ר מ. עליאש, עורך-דין יהודי, מצוין בהשכלתו ובנימוסיו.

סיר תומאס הייקראפט בעל שיעור-קומה היה, פרצופו — פרצוף משפטי טיפוס, ונסיון רב לו בשירות הקולוניאלי. הוא היה עשוי לבלי חת במילוי חובתו, וקינא תמיד לכבוד משרתו הרמה ולכבודם של כל הסרים למשמעתו. יש והיה מקשיב לדברי העדים בעינים עצומות, ודומה היה, שנפלה עליו תרדמה, אולם בכל בית-הדין לא נמצא אדם ער יותר ממנו.

סיר הארי לוק — באותם הימים היה שמו מר ה. ס. לוק — היה היפוכו הגמור של היושב ראש, בחיצוניותו. מנומס, מסביר פנים, בעל כשרונות ספרותיים ולשוניים, ידע את בעיות המזרח הקרוב על בורין, ועשה אזנו כאפרכסת לשמוע כל דיבור ודיבור, שיצא מפי העדים במשך החקירה. בזמן ישיבותיה של הועדה ביפו ניצל בנס מטבוע בים, והיה צורך בהנשמה מלאכותית ממושכת, עד ששבה רוחו אליו.

סטובס היה אוסטרלי מארץ האוסטרלים, מחוסר נימוסים לגמרי, איש המעשה והמרץ, שהצטיין בשכל הישר ובתאווה להתחקות על שורש כל דבר. הוא לא היסס לקרוא לחברים בשם הנכון, ובהיותו דימוקרט ותיק, לא נמנע מעולם לגלות את דעתו בכל ענין, שחקרו חקירה יסודית.

שלשת הפלהדרין, הטוענים בשם העדות השונות בארץ, היה מטובי העדות הללו. עארף פחה איל דג'אני היה אציל ערבי מן האסכולה הישנה, שנימוסיו לוטשו מתוך הרבה שנות מגע קרוב עם חצר השולטן בקושטא, וידיעותיו במסתרי הפקידות הגבוהה נרכשו באותה אסכולה רבת תפארת ורקבון. זו היתה אישיות ססגונית של אחד הפקידים התורכיים הגבוהים ביותר, בימים שקדמו לכיבוש הארץ. הוא היה בעל גוף, ודעתו בדוחה עליו תמיד, ולא התרגז מעולם, אלא על מי שהעז להפריע את שנתו אחרי פתח הצהרים. דומה היה, שדאגתו היחידה אינה אלא להגיש חשבונות חדשים לבקרים של הוצאותיו, בקשר את השתתפותו בועדה.

שונה ממנו לחלוטין היה הטוען הנוצרי. הוא נמנה על הכנסיה האורתודוקסית המזרחית ועשה רושם של עמ־הארץ בשבתו ליד הפתח הזקן והמפואר. אולם הוא היה פיקח למדי, דומה לאחד הסוחרים האמידים בערי־השדה שבאנגליה. הוא עסק במשך שנים בסחר התיירות, ודבר זה נטע בלבו את האמונה השטחית, שידע

להתקרב אל הפקידות החדשה של משטרה-כיבוש. הוא הביא תועלת מרובה לוועדה, כי לא היה כמוהו יודע את נפש בני גזעו. הוא שתה בצמא את דברי הפחה, והתיחס באדיבות של משי אל היהודי, אולם על אף משטמת-הדורות בין הצלב לשהרון, שררה הסכמה גמורה בינו לבין הפחה, בהתנגדותם הנמרצה לכל דבר יהודי.

ד"ר עליאש, עורך-דין בירושלים, היה איש נלבב מאד ועלה, בלי ספק, בחכמתו על שני חבריו יחד. הוא היה די פקח להרצות את טענותיו במלואן, מבלי לערער את היחסים הטובים, שקיים עם הנוצרי והמוסלמי במשך כל ישיבות הוועדה.

שאר עובדי הוועדה היו אבוג'ורג', המזכיר, נהג נוצרי, מילידי הארץ, בעל עינים פוזלות, ששימש במשרת מתורגמן, ונסתייע לפעמים על ידי הקאואס' של זקן-השופטים.

המצב עוד היה פרוץ מאד, כשהחלה הוועדה את ישיבותיה. ביפו קידמו אותה שוטרים וחיילים, חבושים קובעי-פלדה, שעשו מאמצים נואשים לפקח על אספסוף ערבי משולהב ומטורף, שזרם אל הנמל: שמועה שמע על עולים יהודים, שהגיעו באחת האניות וגמר אומר להתנפל עליהם, בעודם באניה. רק לאחר בדיקה ממושכה, הורשו הנוסעים העלובים לעלות על החוף, וההמונים הנרגשים נתפזרו על ידי המשטרה והצבא.

במהרה נתגלתה סיבת שפך-הדם באותם המאורעות. כרגיל, נמצאו מסיתים ערבים — רובם ככולם רק טובתם הפרטית היתה לנגד עיניהם — שעוררו את המוני הפלחים הנבערים בכפרים הסמוכים והלהיבו את רוחות הבהריה, הם ספני הנמל אמיצי-השרירים ועזי-הנפש. מתיחות רבה שררה עוד כמה ימים לפני המאורעות; המוני הערבים ביפו היו מוכנים ומזומנים להתפרץ לתלאיב הסמוכה, זה הפרבר החדש, שהקימו היהודים על החולות

צפונה לעיר. המתיחות לא הוקלה על ידי חבורה של קומוניסטים שהדביקה מודעות מלהיבות על הלוחות וכתלי הבתים. כשהגיעה המתיחות אל שיאה, לקח קצין־משטרה ערבי צעיר את אנשיו לשמירה בשווקים, ונראה, שההתרגשות הכללית דבקה גם בו, או שנתבלבל לגמרי, ואחדים משוטריו פתחו ביריות לכל עבר.

תיכף ומיד פשטה השמועה כאש במבואות המטונפים ובבתי־הזונות, במעגנות ובמחסנים שלאורך החוף, שמועה שטופחה והוגזמה בכוונה על ידי מסיתים שאומנותם בכך, שהיהודים באו בהמוניהם לתקוף את העיר הערבית. מפה לפה נמסרה הידיעה המשונה, שהגדוד היהודי בצרפנד, הנמצא במרחק אילו מילין מיפו, מרד, והרי הוא יעולה על יפו, להשמיד את הערבים. מכל הסימטאות והמבואות של העיר העתיקה זרמו המונים לרחובות הראשיים ופתחו תיכף בציד־יהודים בקנה־מידה רחב. אין ספק בדבר, שאילו ערבים האמינו, בתם־לב, כי נשקפת להם סכנה של ממש מצד היהודים, אולם ברובם הגדול היו הללו מחלאת המין האנושי, המצויה בנמלים ליבנטיניים, ושאין כל עיקרה אלא רצח, אונס ושוד. הגרועים שבהם, והם האכזריים ביותר היו ה־בחריה, אנשי מידות, מוצקי־שרירים, שנתפרזו בחיי עמל וסכנה, ופגיעתם רעה תמיד. הם היו מזוינים לא רק בפגיונות ובמוטות־ברזל הרגילים, אלא גם באונקלאות־המטען החדים והקטלניים, המיוחדים למקצועם, ורבים היו היהודים האומללים, שרוטשו בחודיהם של כלי־מות אלה.

אולם המנהיגים החטיאו את המטרה. תכניתם לא הותאמה כראוי, כפי שמצאנו בכל פעם, שמעמד האיפנדים הבינוני מתחיל רוקם מזימות מרד. הערבי הארצישראלי מן המעמד הבינוני אינו מוכשר בשום אופן לשמור אמונים לבני־בריתו; מתוך שהוא מכיר ויודע כל כך את חולשות עצמו, אינו מאמין בחבריו מעולם. אם בגידה בשותפיו לפעולה עשויה להעשירו באילו לירות או לתת לו

כל יתרון אחר, הרי לא יחמיץ את ההזדמנות, שבאה לידו, שום מרידה בארץ-ישראל אינה יכולה איפוא ליתן תוצאות של ממש. אף אילו עלה בידי הקושרים להשיג את כל מבוקשם, היו מתחילים תיכף לריב ביניהם על השלל, ונותנים במהרה לצד המנוצח להחליץ מן המיצר. אמון הדדי, חברות, נאמנות להתחייבות משותפת, הם מן הדברים שאינם יכולים להבינם. דלת-העם, המעמדות הנעדרים מדעת, הנקל ל"משכילים" לגרות בהם את יצר הדמים: אין להם אלא לעורר את הקנאות, הטבועה בהם, לדת האישלם, לספר להם, שדתם הקדושה חוללה, או שנשקפת לה סכנה מצד הכופרים, והם יקומו כאיש אחד להגן עליה. תוסיפו לזה את העובדא, שרוב הפלחים משועבדים למלואים העירוניים, הלוקחים מהם רבית שנתית של 300 למאה, ותראו בעליל, כיצד הם מצייתים למסיתים הבאים מן העיר. אף זו רעה חולה, שהאשמים האמיתיים אינם נענשים אלא לפעמים רחוקות. כיון שההמונים מתחילים להשתולל, חוזרים הללו לבתיהם, או אפילו לחדריהם שבמשרדי הממשלה, ובמקרה שהמרידה אינה מצליחה, הרי הם יכולים לרחוץ בנקיון כפיהם ולהוכיח, לא זו בלבד, שלא לקחו חלק במרד, אלא שהיו מוכנים אפילו לסייע בידי הממשלה "להשקיט את ההמונים". יוצא איפוא, שרק אותם הקנאים העלובים מדלת-העם נענשים ומתים, מי בידי הכחות הממשלתיים, ומי בידי התלין.

אולם במקרה דנן, לא עלה בידי המורדים ביפו להתאים את פעולותיהם עם הסידורים, שנעשו במחוזות אחרים. כמה מן הקושרים האחרים עשו מאמצים נואשים לשמור אמונים למנהיגיהם הבוגדים, וביחוד הצטיין שיך השבט הבידואי אבו-קישק, שפתח בהתקפה מסוכנת על המושבה היהודית הפורחת פתח-תקוה, אבל נהדף אחור על ידי בני המושבה אמיצי-הלבב. בהרבה נקודות קטנות, בחוות בודדות ובחוצות יפו, נרצחו יהודים לעשרות, באכזריות שאין דוגמתה.

כשהחלה הועדה בביקוריה בכפרי־הסביבה הערביים, כדי לגבות עדויות על המקום, הובאו לפניו כל המוכתרים, ע"י איפנדי מוסלמי מקומי, שידע לדבר אנגלית. כשנים־עשר מוכתרים באו לחקירה, אולם במהרה נתגלה, שניתנה להם, הכשרה מלאה קודם לכן, על מנת שלא יכשלו בלשונם. הנה כמה דוגמאות טיפוסיות של חקירת העדים האלה, כתובות אות באות על ידי אבו־ג'ורג'.

שאלה. "מה שמך?"

תשובה. "אני עבדאל רחמן."

ש. "שמך המלא?"

ת. "עבדאל רחמן איבן צלאח אבו פתחי."

ש. "בן כמה אתה?"

ת. "אינני יודע, רק אללה יודע בן כמה הוא האדם. מי אני,

כי אדע בן כמה הנני?"

ש. "מראה פניך כבן חמשים וחמש. הכן הדבר?"

ת. "רק אללה יודע, איפנדי."

ש. "הארשום אותך כבן חמשים?"

ת. "כרצון הוד מעלתו."

סיר תומאס פוקח את עיניו, נותנן באיש, ואומר: "תרשום

שהוא בגיל הבינוני המאוחר."

ש. "האתה הנך המוכתר של כפר פלוני־אלמוני?"

ת. "לא, אינני המוכתר."

ש. "אין אתה המוכתר, ובכן, מי אתה?"

ת. "אינני יודע. אללה הוא היודע."

ש. "למה באת איפוא לפני הועדה הזאת?"

ת. "אינני יודע. הכריחו אותי לבוא הנה."

וכולי, וכולי, עד אין קצה. לבסוף קוראים לאותו איפנדי,

המדבר אנגלית לבוא לפני הועדה הנואשת, ולתת את הנוסח שלו,

הערוך בכשרון רב, להתנהגותם של בני-הכפר בימי המהומות. בטול-כרם נקבע יום מיוחד לחקירת המסיבות של ההתקפה על פתח-תקוה. ושוב נתקלה הועדה באותו הקושי עצמו. העד הכחיש, שהוא המוכתר. עד שצלחה הרוח על הערבי הנוצרי, היושב בועדה, ששמע אותן התשובות במשך כמה חדשים, והוא שינה את פני השאלה:

„אינתי איל מוכתר את-תאני?“ *

חיוך רחב התפשט על פני הפלח התמים, לאכזבת האיפנדי המקומי, שהביאו לפני הועדה, והוא השיב:

„נאהם, יא יינאבתאך אל ביק.“ **

ש. „היודע אתה משהו על התקפתם האחרונה של הערבים על המושבה?“

ת. „בדין אללה. אינני יודע.“

ש. „היודע אתה משהו על מחלוקת שבין ערבים ליהודים?“

ת. „לא.“ חיוך מלא תמימות ומבט תאבדעת. „האם התגלע

איזה ריב?“

ש. „יודע אתה, שהתגלע, לא כן?“

ת. „לא, אינני יודע. מצטער אני מאד מאד לשמוע כזאת.“

היהודים הם ידידי הטובים ביותר, ואילו ידעתי כזאת, הייתי יוצא

בראש הבחורים אשר אתי, להגן עליהם.“

ש. „ובכן, אין ביכלתך להגיד לנו, אם לקחו בני כפרך חלק

במרידה?“

ת. „איש שקט ושליו הנני. עובד אני בשדה כל היום, ולעת

ערב אשוב הביתה. לא, כי לא אני האיש, אשר ידע דבר בענינים

כאלה.“

(*) והאם סגן המוכתר הנך ?

(**) כן, אדוני הביק, הנני.

ש. „אולם אתה הנך המוכתר, וודאי ידוע לך, מה מתרחש בכפרך. האם לא דובר על ענינים אלה בכפר?“

ת. „איש שקט ושלום הנני, איפנדי. עובד אני בשדה כל היום. ולעת ערב אשוב הביתה. אין חלקי עם יושבי קרנות, והלא כתוב: 'מרבבה שיחה מרבבה משובבה'?“

ש. „אולם האם לא שמעת מדברים במרד האחרון בתוך כתלי ביתך?“

ת. „איש שקט ושלום הנני. עובד אני בשדה כל היום, ובשובי הביתה לעת ערב, עיף ויגע אני משמוע לדברים בטלים, כי על כן מאימה לא שמעתי.“

לאחר ששמע את כל אותן העדויות, הדומות זו לזו כשתי טפות מים, נתבדחה דעתו של אב־ג'ורג' עליו, ברשמו בהדין־והחשבון של הועדה, לפי הוראות חבריה:

„המוכתרים כולם נשבעו פה אחד לשקר, מתוך הכרת ערך ובכוונה תחילה.“

היו לו ימי־עבודה ארוכים בבית־הדין, ונוספו לילות ארוכים, שבהם הוטל עליו להתאים ולכתוב במכונה את עדויות היום — עדויות, שניתנו בכל לשון שבעולם: ערבית, תורכית, עברית, רוסית, גרמנית, צרפתית, איטלקית, אפילו פלימית והישפנית, ותריסר לשונות בלקניות. לאחר שבילה אילו שבועות על הר הכרמל, בעוד שהדין־והחשבון נערך לדפוס, קיבל אב־ג'ורג' פרס מיוחד מאת הממשלה, עם סעיף המדבר בשבחו בתוך הדין־והחשבון עצמו, וחזר מתוך הכרת־תודה למשרדו בירושלים.

בשנת 1922 הציע לו המפקד פרסי בראמלי, שנתרשם הן מזריזותו של אב־ג'ורג' בכל מעשיו והן מצורתו החיצונית, משרת קצין במשטרה הארצישראלית, שגויסה אותה שעה מחדש. בראמלי נתקל בהתנגדותו הנמרצה של סמאלווד, שלא רצה לוותר על שירותו

של פקיד כה מועיל, אולם לאחר שיחה שהיתה למפקד המשטרה עם סיר וינדהאם דידס, המזכיר הראשי, הוצאה ההעברה לפועל, ואב־ג'ורג' פתח בפרק המענין ביותר שבדברי ימיו בארץ, כשנתמנה למושל בית־הסוהר המרכזי בעכו. רק על דבר אחד היה מצטער. והוא — הפרידה ממשרדי סיר וינדהאם דידס, אידיאליסט והוגה־דעות. שלא הרבה שיחה מימיו וכל דרכיו — פשטות, ושלא היה לרצון לשאר הפקידים בגלל חבתו הגלויה לציונים.

בחודש פיברואר, כשבא אב־ג'ורג' לפקד על בית־הסוהר בעכו, היו ידיו מלאות עבודה. הוא היה הקצין הבריטי הראשון, שנתמנה למשרה זו, ומובן מאליו, שמצא את המקום במצב של תהו־ובהו: משמעת מאן דכר שמה, כל הקצינים והשומרים לקחו שוחד, ובטחון לא היה. הוא נגש תכף ומיד לסידור חדש של כל הענינים. פיטר את רוב העובדים והזמין אחרים במקומם, בתקווה קלושה, שהשוטרים החדשים יעלו על קודמיהם. לכל הפחות, יכול לקוות, שבהתחילם את עבודתם תחת פקודתו, ילמדו פרק במשמעת. הוא סתם את כל הפרצות שבחומות, לרבות הכניסה המרווחה לתוך העיר, ושם קץ לבריחתם של אסירים מסוכנים. אולם הישגו העיקרי היה השלטת המשמעת.

הוא שינה את כל סדרי החברה בבית־הסוהר, ביסדו מעמד של אנשי־אמון, שקרא להם בשם „אסירים־שומרים“, ובמהרה נמצא למד, שהם חרוצים ומהימנים יותר מן השוטרים השומרים. הגיעו הדברים לידי כך, שראה יכולת לעצמו, למנות בתורת לבלרו הראשי יוני, שנידון למאסר שנים רבות, וכשנמסרה לידי אב־ג'ורג' גם הנהלת עניני המשטרה בנפה, נוסף על משרתו בבית־הסוהר, השאיר, למעשה, בידי אותו היוני את הפיקוח על כל הענינים — לרבות הקצינים הילודים, השומרים, האסירים, המחסנים והבנינים — ולא טעה בבחירתו, כי שירת אותו האיש באמונה רבה ושלִימה. בשביל

„בורחים מועדים“ ואסירים מסוכנים, בכלל, המציא מדי-שני, בהוסיפו כיפה שחורה לאלה שנידונו למיתה.

מרובות היו המרידות בבית-הסוהר בהתחלה, אולם לאחר שהשליט משמעת בקרב האסירים, גאל אותם גאולה מוסרית ופיסית, בהתחילו שיטה שלימה של תעשיות-כלא. תחת להחזיקם בתאיהם, מקום שם היו שקועים תמיד בהרהורי לבם ורוקמים מזימות לברוח, או שטופים במעשי סדום, שהנם כה שכיחים בין הערבים בארץ-ישראל, נתן להם ענין מועיל לענות בו, בהעסיקו אותם כנפחים, נגרים, אורגים, רובדים, קולעיי-סלים ותופריי-שקים. ברם, ראש מאמציו של אבו-ג'ורג' היה יסוד מחנה-אסירים, זה מושב-העונשין הראשון בארץ-ישראל תחת שלטוננו, שהקים במרחק 10 מילין מבית-הסוהר. בעזרתו של מהנדס המחלקה לעבודות צבוריות, פ. נובל, החל לסלול את הכביש בין עכו לגבול הצפוני, שנעשה צורך חיוני זה כבר. בנקל אפשר היה להגיע מחיפה לעכו בדרך החול על שפת הים, וכן מבירות, המרכז האדמיניסטרטיבי של סוריה, הנתונה למנדט הצרפתי, עד ראס-איל-נקורה, הגבול הצפוני של ארץ-הקודש. אולם בין נקודה זו לעכו השתרעו בימות הגשמים חמש-עשרה מילין של רפש עמוק ושני נחלים איתנים, ששללו מאת הנוסעים כל אפשרות לעבור את המקום ברכב. המצב היה רציני למדי, הואיל ובאופן כזה נפסקה בימות הגשמים כל תחבורה ישרה בין ירושלים לבירות, והנוסע הוכרח להשתמש בספינות, שהפליגו לבירות פעמיים בשבוע, ויש שנמנעו אף הן לעגון בחיפה מפני הסערות, או לשרך את דרכו במסלת הברזל דרך עמק הירדן, עמק הירמוק, אדרעי, דמשק, ומשם — דרך הרי הלבנון, המכוסים שלג, לעיר החוף, נסיעה שנמשכה, לכל הפחות, עשרים וארבע שעות רצופות. הדבר היה חשוב איפוא ביותר לסתום אותה פרצה בהקדם האפשרי, ואבו-ג'ורג' הטיל על עצמו תפקיד קשה זה.

כבר סיפרתי, כמה היה האיש קשור בכל הנוגע לספנות ומעבריימים, והנה נצנץ במוחו הרעיון, לארגן את חבורת האסירים שלו על יסודות ספניים. הוא בחר אחד מהם, אסיר שנידון להרבה שנות־מאסר, ואבו־ג'ורג' הכירו כבעל יזמה, חרוץ ומהימן, ומינה אותו ל"פקיד־החבלים". האיש הזה הסתייע בסגן ובשני "קצינים נמוכים ראשיים", והללו פיקדו על ארבעה "קצינים נמוכים" ונסתייעו בששה־עשר "אסירים ראשיים". רעיון מטורף? אבל הוא השיג את מטרתו! הכביש הלך ונסלל במהירות מפליאה.

המחנה נתחלק לשתי משמרות, ובראש כל אחת מהן עמד "קצין־נמוך ראשי" מבין האסירים. מדי בוקר נשלחו האסירים אל הכביש, המשמרת האחת — צפונה, והשניה — דרומה. אבו־ג'ורג' נמנע לקבוע להם שעות־עבודה, אלא הטיל על כל אחד ואחד תפקיד בן יומה, וכשהשלימו אותו לשביעת רצונה, הורשו לחזור למחנה, או לנוח בצדי הכביש, עד שיגמרו חבריהם הנרפים מהם את חוק־עבודתם. זכות זו גרמה קורת רוח יתרה לחרוצים שבהם. החבורות מנו עשרה עובדים כל אחת, והחבורה שהצטיינה בעבודתה קיבלה יום מספר ציונים מיוחדים מאת הסרג'נט השומר, מתוך התיעצות עם "פקיד החבלים". החבורה שזכתה במספר הציונים הגדול ביותר עד לסוף השבוע קיבלה ביום חמישי בערב, בתורת פרס, את הזכות להשאר במחנה ולעסוק בסדרי המשק במשך השבוע הבא.

מפתיעה באמת היתה המהירות, בה סיגלו להם האסירים הערביים הללו את רוח העבודה בחברותא. לא יזו בלבד, שכולם שאפו לנוח שבוע מעבודת־הפרך בכביש ובמחצבות, אלא שעודד אותם הרעיון, כי גם להם אפשרית עליה בדרגה. שיטה זו הטילה הרבה עבודה על אבו־ג'ורג' עצמו, הואיל וצריך היה להשגיח, שגם הסרג'נט שומר האסירים וגם "פקיד־החבלים" ישפטו משפט־צדק, ולא יגיעו לידי מקח שוחד. סימנים מיוחדים ניתנו במדיהם של

הממונים על העבודה, איש לפי דרגתו. השיטה הזאת הצליחה על צד היותר טוב והכביש התחיל מקבל צורה.

בתחילת ימות־הגשמים של השנה הבאה כבר ניתנה יכולת לנוסעים לעבור דרך זו על גלגלים, אף על פי שמלאכת הכביש טרם הגיעה אל קצה. אולם אז נפתחו ארובות השמים ובמשך עשרה ימים ועשרה לילות ניתך גשם שוטף על הארץ. והנה דוקא בתקופה גשומה זו הוטל על אחד מידידיו הקרובים ביותר של אב־ג'ורג', ווארנר, מנהל הסניף החיפאי של, בארקלי'ס באנק' לעזוב את הארץ, כדי לנהל את סניף הבאנק במאלטה. מתוך שסמך בהחלט על הכביש החדש של אב־ג'ורג', דחה עד הרגע האחרון את נסיעתו לבירות, משם עמד להפליג באניה למחוז חפצו. ברם, הגשמים השוטפים הרסו אחד הגשרים, זעזעו את מוסדות הביטוח וסתפו כמאתים מטר של שכבת־הכביש העליונה. נתקבלה ידיעה, שמשפחת ווארנר טובעת בבוץ העמוק ללא תקוה, ואם לא תגיע אליהם עזרה מהירה, לא יוכלו בשום אופן להפליג באניה העוגנת בבירות. אב־ג'ורג' ירד העירה, גייס כל טאקסי ומכונית־מטען שמצא בשער, ושלח בהם את רוב אוכלוסית בית־הסוהר למקום המעשה. כשהגיע הוא עצמו לשם, מצא שהואדי הצר, היבש כל ימות השנה, נהפך לנחל איתן, וגלגלי המכונית של ווארנר ומשפחתו שקועים בתוכו ואומרים להסחף בכל רגע. מצד השני של הנחל עמדו אסירי המחנה, עם „פקיד החבלים” בראשם וחיכו לבואו. מאתורי המכונית של ווארנר היו עוד שתי מכוניות עם מטענה של המשפחה, „סטודיבאקר” גדול ו„הודסון”, שלא שקעו עדיין בבוץ. אב־ג'ורג' קפץ לתוך הנחל כמות שבא למקום, במגפי הרכיבה שלו, עם הדרבנות, ואחריו קפצו האסירים. הם הרימו על כתפיהם את המכונית הגדולה עם יושביה יחד, וכשהם מהלכים עד טבורם במים, חצו את הוואדי' והעלו את משאם החי והדומם יחד אל עברו השני, בשלום.. אותו המחזה לא ניתן לתארו במלים.

ווארניר סיפר אחר כך, שלמד אותה שעה הרבה חרפות וגידופים מיוחדים במינם מפי אב־ג'ורג', שטען על כתפו הוא עצמו יותר משטענו חמשה מאסיריו יחד. מכוניות־המטען הועברו גם הן באופן זה, אף על פי שדומה היה, כי ה'הודסון' הכבד מותח את כחות אסיריו למעלה מכחות אנוש. חמשה מאלה נסחפו בזרם, ואין ספק, שהיו טובעים בחלקו העמוק יותר של הוואדי, אילמלא אב־ג'ורג', שעברם במהירות, עמד ופנה לעומתם והתחיל מצליף בכל כתו במגל־הרוכבים שבידו על כל אחד ואחד מהם. כדי להנצל מהצלפות איומות אלו, עשו האסירים האמללים התאמצות לא אנוש וניצלו. אדם אחר, מלבד אב־ג'ורג', שכוח הרקוליס היה כחו, ודאי היה טובע במים העזים, שאפפוהו מעברים, אבל רגעים אחדים לאחר שהגיעו האסירים לעבר השני של הוואדי, הופיע גם הוא, לברך את ידידיו על הצלתם ופדות נפשם.

אולם ימיו של אב־ג'ורג' לא כולם היו נתונים לעבודה הרצינית ורבת־האחריות בבית־הסוהר ובמחנה. מועדון הרכבת בחיפה ערך את נשף־התלבושת־המסכות השנתי שלו, ואף על פי שהוא לא הופיע מעולם בנשפים כאלה, שוכנע על ידי ידידיו להיות נוכח הפעם. לכתחילה העלה בדעתו לשאול תלבושת מאת סוכנות תיאטר־ראית יהודית בירושלים ולהופיע בתורת „האמליט“, אולם אני הדגשתי לו, שמשקלו הכבד אינו הולם את נסיך דנמרק רב־היגונים. הוא הסכים לדעתי, אבל רעיון הגרוטיסקה שוב לא הרפה ממנו, והוא החליט להופיע בתורת תינוקת בת שתיים. „הקיסרית של סקוטלנד“, מאניותיה של חברת „קאנאדיאן פאסיפיק“ היתה עוגנת אותה שעה בחיפה, ושתיים מחובשות האניה קיבלו על עצמן להמציא לו את התלבושת הדרושה. לאחת מהן היו שתי שמלות־חורי ישנות, וכשנתאחו שניהן יחד הספיקו בקושי את הכסות המינימלית לגופו הענקי.

נעלים של תינוקות עשר וחצי מידתן, הוכנו בשבילו על ידי סנדלרי בית-הסוהר, וגרבים לבנות, קצרות, אף הן נרכשו בנקל. נתעוררה בעית הלבנים, אולם הוא השיג זוג תחתונים רחבים מאת אשתו הענקית של השומר הראשי בבית-הסוהר, אם כי ליתר בטחון, עמד בכל תוקף על דעתו ולבש זוג מכנסי-תאקי רגילות מתחת לכלי-נשים אלה. סרט רחב ב"תכלת של תינוקות", עם קשר גדול, חגר למתניו, 120 סנטימטר בהיקף, וסרט דומה לזה ענד לשערוותיו. הקרבן הגדול ביותר שהקריב אבו-ג'ורג' היה שפמו, שעליו היתה גאותו כל הימים. צריכים היינו שלשה אנשים להלבישו, ולכל הפחות, שעה אחת, עד שגילחנו את רגליו, לשוות להן דמיון כל שהוא לרגלי תינוקות. העמדנו אותו על שלחן במטבח, בעוד אנו מתעסקים בסכיני-הגילוח שלנו על השטח הענקי, שנחשף לפנינו. אחר כך הוטל עלינו לעשות אותו השירות עצמו בחזהו העליון וזרועותיו בעוד הוא מחרף ומגדף אותנו ואת העולם כולו, וביחוד את אלה, שפיתוהו ללכת לאותו נשף וסייעו בידו בבחירת התלבושת. בזה עוד לא נגמר הכל. אימתא דציבורא נפלה עליו, כעל אחד השחקנים המתכוננים להופעתם הראשונה על הבימה, בשעה שהיינו מתקרבים והולכים לחיפה במכונית המהירה שלנו. הוא לא היה להוט אחרי השתיה, אולם הפעם הריק כמה כוסות של והיסקי וסודה, בטרם הרהיב עוזו בנפשו להופיע לפני הקהל שבמועדון.

חבר שופטי-התלבשות פסק לתת לו את הפרס הראשון, אולם כשבאו לקרוא לו, מצאו, שהילד איננו. רוחו נפלה עליו במידה כזו, ולפעמים כה תכופות, במשך אותו הנשף, עד שפיו לא פסק משתיית יי"ש, ולבסוף נעלם מתוך המועדון. בהתאם לחוק איש-הצבא, שלא יעזוב את רעו בצר לו, יצאנו לחפשו, ולאחר רוב מאמצים מצאנוהו, עם הנץ השחר, על הרי הגליל הרחוקים, ישן שנת ישרים על קברו

של חייל בבית־העלמין לחללי המלחמה. ברכיו המעוכות הוכיחו,
שהוא עבר את כל הדרך מן המועדון לבית־העלמין, ישלשה שדות
הפרידו ביניהם, על ארבע.

במשך יותר משנה הדיר אברג'ורג' את עצמו, בכל חומר
הדין, מן הכוס ומכל הדומה לכוס.

פרק ה' אבו־ג'ורג' משקיט את מחוז עכו

בשלהי דקייטא של שנת 1922 נתחדש דבר בחיי אבו־ג'ורג'. המפקד פרסי בראמלי, סגן המפקח הכללי של המשטרה ובתי־הסוהר, נתפעל במידה כזו מן השיטה, שנקט בה לסידור עניניו של בית־הסוהר בעכו ושיפורם, עד שהטיל עליו לקבל לרשותו גם את עניני המשטרה של המחוז. המפקד בראמלי היה קצין־משטרה ותיק בהודו, בעל קומה וצורה, חרוץ וזריז, טוב ומיטיב לעובדיו, המצטיינים בעבודתם. אף על פי שבאופן רשמי היה המאיור־גינרל טיודור המפקח הכללי של המשטרה, הרי היתה משרה זו קשורה בתפקידו החשוב יותר של מפקד כחות הצבא בארץ, ואליבא דאמת היו כל עניני הבטחון הציבורי מסורים בידי המפקד בראמלי, ואיש לא התערב בכל מעשיו. הוא האמין באבו־ג'ורג' אמונה בלי מצרים, בדעתו, שהלה מסור למילוי תפקידו בלב ונפש, ואין בו שמץ מרדיפת הכבוד והבצע, שמצא באחדים מעובדיו האחרים.

ידיו החרוצות של אבו־ג'ורג' מלאו עבודה כעת. נפת־עכו היתה פרועה לשמצה ככל נפה אחרת שבארץ, ובהיותה סמוכה לגבול הצפוני, ומלאה הררים וסלעים ומערות, שימשה על נקלה מפלט לשודדים ואנשי הפקר. שבט בידואי אחד שבסביבה, הוא שבט ארמשי, הנודד למחצה, זחה עליהם דעתם, ביחוד, לאחר שעלה בידיהם באחד הימים לתפוס את המושל הבריטי הכל־יכול של עכו, מר ל. אנדריוס, בשעה שסייר את הסביבה בלוית משמר קטן של

שוטרים רוכבים מן הילודים, וקצין ערבי, ודיע מסעד, מפקד עליהם. הבידואים התנפלו עליהם מן המארב. ודיע איפנדי נפצע ביריה ברגלו, והפלחים הבלתי־מהונכים ונטולי־המשמעת, שמהם הורכב משמר השוטרים הרוכבים, נמלטו על נפשם. אנדריוס התגונן במיטב יכולתו מפני תוקפיו הבידואים, אבל נסחב מסוסו והושלך ארצה, וכל חבורת המרצחים עמדה להכותו, בשיטה, ובהדרגה, עד מות.

לאשרו, נמצאה אותה שעה בקרבת המקום נערה ערביה נוצריה מכפר באסה הסמוך, שליקטה עצים להדלקה, ובראותה את הנעשה, מיהרה אל החבורה, הדפה את הבידואים בחמת־רוח הצדה, בשימה את נפשה בכפה, כי המוסלימים האלה היו עלולים לרצוח גם נערה נוצריה מבני גזעם, או לענותה עד מות, גחנה על המושל, נטולי־ההכרה כמעט, וכיסתה עליו בגופה. לפי מסורת ערבית קדומה, שאין לעבור עליה בשום אופן, שוב לא יכלו המרצחים לפגוע באיש־חרם, לפי שעה, ונסתלקו, רוטנים ומלאי תרעומות, ונוטרים את יצר־הנקמה לעת מצוא, כשלא תבוא עוד אשה להפריע אותם. אנדריוס נלקח לבית־החולים בחיפה, מקום שם החלים לאט לאט מפצעיו האנושיים והמרובים. אילמלא אותה נערה ערבית, ודאי שלא היה עוד בחיים כיום הזה.

רבים מבני שבט ארמשי, שקרקעותיו נמצאו על הגבול ממש, היו בריונים ושודדים, גונבי בקר ורוצחי־נפשות, שלא חתו מפני כל. כמה מן האנשים, שהכו את אנדריוס, היו ידועים למשטרה בשמותיהם, ולאחר שנדונו שלא בפניהם, ברחו אל הרי הצפון, שם הטילו את אימתם על הכפרים, בברחם על נקלה מעבר לגבול, בכל פעם, שהגיעה המשטרה בעקבותיהם אל ההרים.

אבו־ג'ורג' גמר אומר להפטר מחבורה זו בהקדם האפשרי. כל זמן שזו לא נאסרה, היתה סכנה נשקפת לכל המשטר של השלטונות הבריטיים בארץ־ישראל. הם הראו שחצנות יתרה בהעיוזם

להכות את המושל הבריטי, ולא היה כל ספק בדבר, שאם יישאר מעשה זה בלי עונש, מהם יראו האלימנטים המופקרים שבשאר חלקי הארץ וכן יעשו. אבירג'ורג', שהצטיין בכשרונותיו הבלשניים, והספיק בינתיים ללמוד ערבית, שידעה לא פחות מצרפתית ואיטלקית, החליט לחסום את מוצאותיהם של הפושעים, בטרם יאחו באמצעים יותר נמרצים כלפיהם. במשך שבועות אחדים רצופים היה עובר מדי פעם בפעם את הגבול, ומקשר קשרי ידידות אישית עם המשטרה מעבר לגבול, בשטח הנתון לשלטון המנדט הצרפתי. הוא אכל ושתה אתם, הביא אותם למסיבות מיוחדות, שערך לכבודם בעכו, ביקר בבתייהם, ונתן לאשתו לארח לחברה עם נשיהם. לא כל שומרי הבטחון, שעל הגבול, היו מעור אחד. מהם יש להזכיר את מר פינסון, היועץ הצרפתי בצידון, בו מצא אבירג'ורג' אישיות נאה באמת וחבר טוב ונאמן, המוכן תמיד לבוא לעזרה בשעת הצורך. אבו ג'ורג' הוציא אתו לפועל כמה קנוניות קטנות בדבר הסגרת פושעים אהדדי, מבלי להזדקק לפרוצידורה משפטית ממושכה. דבר זה ניתן לסדרו על נקלה. הפושע המבוקש היה נלקח אל הגבול על ידי משמר של שוטרים רוכבים. על פי "מקרה" היו שומרים אלה נתקלים, על קו הגבול, בפלוגת שוטרים של הארץ השכנה. היו מודיעים לפושע, שרשאי הוא ללכת לכל מקום שהוא רוצה, והם עצמם היו מסתלקים בדהרה ועוזבים אותו לנפשו. הצד השני היה משתמש אז בזכות המיוחדת הנתונה לו בתוקף הסכמי השכנות הטובה, הקיימים בין שתי הממשלות, נכנס לשטח שמעבר לגבול ואוסר את ה"מבוקש" בהתאם לסעיף המרשה לרדוף אחרי עבריין בורח לתחום הארץ השכנה.

האמיר פאריס שעאב, אדון בא בימים, שהיה פעם חבר המורשון התורכי, וכעת נשא במשרה הרמה של מושל צור, נמנה אף הוא בין ידידיו הנאמנים של אבירג'ורג'. היה זה אדם ממלל

רברבן ומכיר בערך עצמו יתר על המידה, אבל אבוג'ורג' הפיק ממנו תועלת רבה, כי לא לחנם התפאר האמיר, שכל ה"מבוקשים" על ידי משטרת ארץ-ישראל "מונחים אצלו בקופסה". עוד אחד היה נעמה אבושיכרא, קצין דרוזי צעיר, זריז ומזורז, בג'נדרמריה הסורית, שהיה לעזר רב לאבוג'ורג' בטיהור נפתו מן הפושעים.

אזור-הספר מקום מזומן להרפתקאות הוא מימי בראשית, בגלל הרריו הגבוהים, נקעיו העמוקים, והחורשות המכסות את מדרונות ההרים, העושים את מסעי-השוטרים הרוכבים בשטח הזה קשים ומסוכנים. ברם, קשריו החדשים של אבוג'ורג' עם השלטונות המקומיים צפונה לגבול, נשאו פרי במהרה.

במהרה קרה מקרה, שהוכיח זאת: אחד מאסירי המחנה, הסוללים את הכביש החדש בין עכו לראס-איל-נקורה, ברח מעבר לגבול. בששי לחודש כתב אבוג'ורג' בנידון זה אל האמיר פאריס שעאב. בשמיני לחודש נמסר האסיר חזרה בידי פלוגת-משמר שלו, עם האקדח והכדורים, שגנב בשעת בריחתו מן המחנה.

למחרת היום ביקר אורח חשוב מאנגליה, מר ריצ'ארד קאדבורי, בעכו, וסייר את המקומות ההיסטוריים בלויית אבוג'ורג'. האסיר דנן שמע, כנראה, על נדיבותה הרבה של משפחת קאדבורי, ומתוך נסיון להקל את ענשו, סידר, שיובא זר של סגליות מן הגן הפרסי, צפונה לחומה, ויוגש לאורח בשמו. כשנודעה תכנית זו לאבוג'ורג', לא עשה דבר כדי לסכלה, והפרחים הוגשו למר קאדבורי, ולא עוד, אלא שהרשה לאסיר לדבר אל האורח, בשעה שעבר ליד התא המבודד, בו נכלא בתירת עונש על בריחתו.

ביום 21 מארס 1923 קיבל אבוג'ורג' ידיעות מאת ידידיו, מעבר לגבול, שגונב-בקר ידוע, בשם סולימן עלי, מתכוון לבקר בארץ-ישראל ולהוליך משם אילו בהמות. הוא יצא תיכף צפונה ומצא את סולימן וחבריו נוהגים את שללם, דרך בקעה באדמות הארמשים.

תשעה היה מספר הגנבים, כלם מזוינים יפה, בעוד שברשותו של אב־ג'ורג' לא נמצאו אלא שלשה פרשים ערביים. כשראו הגנבים את השוטרים פתחו במטר יריות עליהם, בסמכם על יתרונם המספרי, אולם אב־ג'ורג' תקע את דרבנותיו בבשר סוסו, שלף את אקדחו, הרעים בקולו על אנשיו, לרכב אחריו, ותקף את הכנופיה. כשראו השודדים, שאין הוא מפחד מפני אש יריותיהם, נשאו את רגליהם לברוח, כשהשוטרים רודפים אחריהם. אחדים נמלטו בינות לסלעים, אולם כדור של אב־ג'ורג' פגע בסולימן עלי עצמו, שהובא כל עוד נפשו בו לבית־החולים של בית־הסהר בעכו, והוא תפס את שאר בני הכנופיה ליד הגבול, מקום שם מצאו בבואם פלוגה חזקה של הג'נ־דרמריה הסורית חוסמת את דרכם. כך עלה בסופה של עוד כנופיה אחת בארץ.

אחד האסירים, שהפיק ממנו אב־ג'ורג' תועלת רבה, היה יהודי בשם מוסקוביץ, כתבא רבא ומנהל־פנקסים למופת, שמילא על צד היותר טוב את העבודה המשרדית היום־יומית בבית־הסוהר, בשעה שיצא המושל להרים. במקרה דנן, כשחזר אב־ג'ורג' עם הליסטים הפצוע לבית־הסוהר, מצא את מוסקוביץ, שנתבסס כהלכה, יושב במשרדו, בכסאו המיוחד של המושל. היהודי נשא את עיניו אליו, בכניסתו.

„מה רצונך? כלך לך — שנאתי את הכרסתנים.“

אב־ג'ורג', שנשימתו נתקצרה למשמע הדברים המחוצפים. הסמיק כולו, וכח הדיבור ניטל הימנו.

„שא רגליך — כלך לך — פרצופך נמאס עלי,“ שיהק האסיר,

בעוד שורה של שוטרים מחייכים עומדת ומציצה בחרכי הדלת. „הוי, אתם שם,“ הוסיף מוסקוביץ בערבית, כשהוא רומז באצבעו לשוטרים, „קחווהו החוצה והשליכוהו הימה — הוא מסריח.“

ואז רק אז התחולל הסער! מוסקוביץ נאחז באותן הזרועות

ההירקוליסיות והושלך ישר בעד החלון, כשהוא נושא אתו כפיסי-עץ ורסיסי-זכוכית, והוטל על משעול-החצץ שבחצר. באורח פלא לא נתרסקו עצמותיו, והוא קם והריע לכבוד אבוג'ורג', בראותו אותו קופץ אחריו בעד החלון. הערתו הבאה ודאי הצילה אותו ממות, כשקרץ לו בעינו ואמר:

„ובכן, בן-השומן, הללו סבורים היו בודאי, שהשקוני לשכרה, אבל טעו, גירא בעיניהם! הייתי מוכרח לקחת את היי"ש, כדי להוליכם שולל, אבל את התיקים לא נתתי להם, חירי-חי, וצחוקו היה מתגלגל והולך במשך שעה ארוכה.

דברים אלה שיככו לרגע את חמתו של הקצין. הוא צוה לכלוא את מוסקוביץ בתא מבודד ולשפוך עליו כמה דליים של מי הים, כדי להחיש את התפכחותו, אחר כך הושיב את כל לבלריו על העבודה, לבדוק את כל ארונות התיקים. אף תיק אחד לא נמצא חסר, והוא נאלץ לחכות לפכחוננו של מוסקוביץ, עד שנודע לו שורש הדבר.

נתברר, שעתונאי ערבי, עורכו של עתון קטן ודל, היה שולח מזמן לזמן מנחות קטנות למוסקוביץ, בהעדר אבוג'ורג' מבית-הסוהר, ולבסוף הבטיח עשרים וחמש לירות לאשתו של מוסקוביץ ובקבוק של יי"ש לאסיר, אם יתן לו, „לשנים-שלשה ימים“, אחדים מן התיקים החשאיים של בית-הסוהר. ברם, מוסקוביץ שמר אמונים, ואם כי לא נמנע מלקבל את תשורותיו של העורך המנוול, סירב כל הזמן להוציא לפועל את חלקו הוא בקנוניה. אבוג'ורג' דרש את הכסף, וזה הומצא לידו, בלי דיחוי, אגב הערה מעשית של מוסקוביץ:

„לחנם, אדוני, יוקח ממון זה מאת אשתי. כלום סבור אתה, שהעורך יודה במתן השוחד? אתה לא תוכל להוכיח כלום, וסופך שתמסור את הכסף חזרה לידי.“

וכן היה. העורך העלוב ראה הכרח לעצמו להכחיש את כל ענין הכסף, והיה צורך להחזירו לבסוף לידי הגברת מוסקוביץ.

סעבור כמה זמן, שאל אב־ג'ורג' את מוסקוביץ, מה נימוק ראה לקנוניה של העורך בדבר גניבת התיקים, הואיל וברור, שלא יכול להשתמש בהם מעל דפי עתונו. היהודי השיב:

„זאת ידעתי, אדוני. וזה גם לא היה הנימוק לכך. האיש בא אלי וביאר לי את הענין, מהיותו סבור, שאני, בתורת אסיר, ודאי יש טינא בלבי עליך. לכתחילה ניסה לאחז את עיני, אולם בכל העניות אוכל להגיד, שחכמתי ממנו, והוא נאלץ לגלות לי את קלפיו. הוא העלה בדעתו להשיג את התיקים הללו, בזמן שיצאת לתפוס את סולימן עלי זה, בהיותו בטוח, שתעשה כמה ימים בדרך ותשוב בידים ריקות. היה ברצונו לשלוח את התיקים למרכז המשטרה בירושלים, בצירוף מכתב אנונימי, בערך, בזו הלשון:

„למפקח הכללי של המשטרה.

„הוד מעלתך,

„איש עני אנכי, אבל אהבתי אמת וצדק, וטובת הממשלה לנגד עיני תמיד, כי על כן אשליך את נפשי מנגד, כדי להוכיח את מסירותי הרבה. אם תעריך מסירות זו, כי אז אולי, לאחר זמן, כשיעלמו כל החשדות, אבוא ואתיצב לפני הוד מעלתך האצילית, ואז תגמלני באיזו משרה בשירות הממשלה. („דברים משכנעים באמת, כגורם לכתיבת אותו המכתב“, העיר אב־ג'ורג', אגב שמיעה).

„מפני אהבת האמת, ובהדרת הכבוד, רצוני לספר לך עד כמה נלוזו ארחות הקצין, אשר הפקדת על עכו. אב־ג'ורג' בוגד בממשלתנו הטובה, כי יש בעכו איש עשיר, שונא האנגלים, והוא מראה לו תמיד את הפקודות החשאיות של הממשלה, ונותן אפילו לאותו האיש להחזיק את התיקים ברשותו במשך כמה שעות, ואפילו לקחת אותם אל עדת־מרעיו בחיפה.

„מפני אהבת האמת, ובהדרת הכבוד, שמתני נפשי בכפי, אף הפקרתי חיי אשתי וילדי, ואבוא בית האיש לילה, ואקח מן התיקים החשאיים האלה, השלוחים אליך כעת, וראית כי רק האמת נר לרגלי. קחמו, אדוני הפחה, המפקד על המשטרה הכבירה, ומהר ושלח אנשים לעכו, לחפש בארונותיו של אבירג'ורג', ותמצא התיקים חסרים מתוכם. הוא נעדר מעכו כיום הזה, אף ייעדר עוד ימים מספר, כי של כן ביקשתיך לפעול במהירות ובזריזות. ברצון הייתי חותם את שמי על מכתב זה, כי שנאתי מכתבי אלמונים, כאשר יהיו לתועבה לכל איש ישר, אבל יראתי מפני הסכנה, הנשקפת לחיי, כי ידוע אבירג'ורג' באכזריותו הרבה, וכן יראתי מפני האיש, הקונה ממנו את התיקים האלה.

„עבדך הנאמן, הלהוט אחרי האמת,

ידיד אמת לפלשת ינא.

נעתקו מלים מפני אבירג'ורג' לשמע הדברים האלה. מה היה עולה בסופו, אילו מסר מוסקוביץ את התיקים לאותו עורך? האם לא היה מוצא, בחזירתו לעכו, קצין מירושלים מחכה לו בתביעת התיקים החסרים?

„אולם, מוסקוביץ, הרי אין אני מכיר כלל את העורך הזה, ובטוח אני, שאין בלבו כל טינא עלי. האמנם יהא טורח כל אותה הטרחה, אך ורק כדי להבאיש את ריחי בירושלים?“ תמה הקצין. „יש לו כמה טעמים לכך, אדוני,“ השיב מוסקוביץ. „ראשית, כמה חיה מתגאה בזה, אילו עלה בידו להפיל את אחד הקצינים האנגלים, השנואים עליו כל כך, ולהתקלס בו. שנית, מפני שאתה נמרץ מדי ברדיפת העבריינים והפושעים במחוזך, ויהא לבך סמוך ובטוח, שיש בין אלה רבים מידידיו של העורך דנן. ושלישית, וזו מתקבלת אולי על הדעת יותר מכולן, נמצא מי ששילם שכרו בעין יפה, על מנת להוגות אותך מן המסילה.“

כל ראיות ממשיות לאמתות ההשערות האלה לא היו בידי מוסקוביץ, ואב־ג'ורג' ידע, שאילו סיפר במרכז על כל הענין הזה, לא היה נענה אלא במשיכת־כתפים וחיוך קפדני; מאן־דהוא היה שואל, אם באמת כה טיפש הוא, להאמין לאגדות אלף לילה ולילה כאלה, ואחר היה מטעים, שמוסר הידיעות לא נתכוין אלא למצוא חן וחסד בעיניו, באמצאה רבה זו. אולם לאב־ג'ורג' היתה הרגשה, שאמנם נתקיימה קנוניה כזו, כי מן הנסיון נמצא למד, שאין כאיפנדים רוקמי מזמות שפלות כלפי הקצינים החרוצים יתר על המידה במשטרת ארץ־ישראל. הוא הכיר תודה למוסקוביץ וראה צורך לנהוג ביתר זהירות לעתיד לבוא.

הוא החליט לקשור קשר היכרות יותר קרובה עם העתונאי העורך, וכשנפגש אתו על כוס בירה במסעדתו של נוצרי זקן בשם יעקוב, בקרבת בית־המכס, הזמין אותו לבוא לביתו ולראות באוסף הנשק שלו. העורך קיבל ברצון הזמנה זו, שראה בה כבוד גדול לעצמו. בהסבו עם בעל הבית גלגל את השיחה מענין לענין, וקיבל עוד הזמנה אחת, לסייר את בית־הסוהר, וכעבור שבועות מספר, ראה את עצמו בן־בית אצל אב־ג'ורג' ומהימן עליו בכל. הקצין מצדו לא החמיץ את ההזדמנות, הכרוכה ביחסים אינטימיים אלה, ועשה רושם על העורך, כאילו הוא מוכן ומזומן לעשות בשבילו הכל, באופן שהלה החל לגלות בהדרגה את פרצופו האמתי לאנגלי התמים. ערב אחד, לאחר שהעורך נתבסס כדיבעי בערק, שהוגש לפניו, כוס אחר כוס, במשך שלש שעות רצופות, פתח את פיו וגילה לאב־ג'ורג', כיצד הוא מוציא עתון בשביל הערבים בארץ־ישראל. אין לי, כמובן, ספק בדבר, שתכסיסיו של אותו עורך היו מיוחדים רק לעתונו הוא, ואין הם מצויים בשאר העתונים, החשובים יותר.

„אין לך מלאכה נקיה וקלה מזו, אב־ג'ורג',“ התפאר העורך, כשהוא מוסיף לגמוע מן הנוזל החרוף והמתוק. „כה קלה, עד שכל

בר־בִּירְבִּי יִכּוּל לְהַרְוִיחַ כֶּסֶף בַּהוּצִיאוֹ עֵתוֹן לְפִי הַשִּׁטָּה שְׁלִי. רֹאשִׁית חֲכָמָה, אֲנִי בּוֹחֵר לִי קֶרֶבֶן מֵעֲשִׁירֵי הָעִיר וְנִכְבְּדִיָּה; מְגִלָּה בַּמַּהֲרָה, מִי הֵם אוֹיְבָיו בְּנֶפֶשׁ — כִּי אֵין לָךְ אָדָם עֹשֶׂיר וְנִכְבֵּד, שְׁאִין לוֹ אוֹיְבִים — וְהִרִינִי מַחְזֹר עַל פֶּתַח אוֹיְבָיו אֱלֹהִים, וּמַצִּיעַ לָהֶם לְתַקּוּף אֶת הַקֶּרֶבֶן דָּגָן מֵעַל דְּפִי עֵתוֹנִי, כְּמוֹבָן, תְּמוּרַת פָּרֶס. אֲנִי כּוֹתֵב אֶת מֵאֲמָרִי, וְהוֹלֵךְ לְבֵיתוֹ שֶׁל קֶרֶבֶנִי, לְהִרְאוֹת לוֹ אֶת הַכְּתוּב. חֲמַתּוֹ עוֹלָה לְהַשְׁחִית, וְהוּא מַאֲשִׁים אֶת אוֹיְבָיו בַּמַּסִּירַת הַפְּרִטִּים, שֶׁהֵם נִכּוֹנִים עַל פִּי הָרֹב, וְסוּפּוֹ לְשִׁקּוֹל עַל יְדֵי סָכּוּם נָאָה וּמַעוּגָל, עַל מִנַּת שֶׁלֹּא אִפְרָסָם אֶת כְּתַב־הַפְּלִסְתָּר. אַחֵר כֵּךְ הוּא בָּא וּמַצִּיעַ לִי סָכּוּם נּוֹסֵף, עַל מִנַּת שֶׁאִפְרָסָם דְּבָרִים בַּגָּנוֹת אוֹיְבָיו. וְשׁוֹב אֲנִי מִשְׁכִּים לְפֶתַח־חֵיהֶם שֶׁל הַלָּלוּ, וְהַמִּשְׁחָק הָעֲלִיז חוֹזֵר חֲלִילָה, עַד שֶׁשְׁנֵי הַצַּדִּדִּים מִתְעַיִיפִים, אוֹ שְׁכִיסִיָּהֶם מִתְרוֹקְנִים. יוֹדַע אֲנִי, שְׁכּוֹלֵם שׁוֹנְאִים אוֹתִי, אֲבָל יוֹתֵר מִדִּי בְּקִי אֲנִי בְּכָל עֲנִינֵיהֶם, וְלַעוֹלָם לֹא יַעֲיִזוּ לַעֲשׂוֹת דְּבַר כְּנֻגִּי. כַּעַת, יְדִידִי הַיָּקָר, הַמִּשִּׁיךְ, כִּשְׁהוּא נוֹתֵן עֵינָיו שׁוֹב בְּכוֹס וּבִבְקֹבֶק הַרִיק כְּמַעֵט, „אִם יֵשׁ אֶת נַפְשְׁךָ לַעֲשׂוֹת יָד אַחַת אֵתִי, יִכּוּל אוֹכַל, בְּתוֹקֶף הַיְדִיעוֹת הַסּוּדִיּוֹת שֶׁבְּרִשׁוֹתֶךָ, לְהַרְוִיחַ הַרְבֵּה כֶּסֶף וּלְחַלְקוֹ אֶתְךָ, חֶלֶק כְּחֶלֶק.“

אֲבוֹגֶצְרֵג', שִׁיצְרוּ הַשִּׁיאוֹ לְרַגֵּעַ לְטַבּוֹעַ אֶת מִגְפּוֹ בְּאַחֲזִירִיו שֶׁל הָאִישׁ, הַבְּלִיג עַל הָרַגְשָׁתוֹ הַטַּבְּעִית, וְכִשְׁהוּא מַחֲיִיךְ בְּנַעֲיִמוֹת, הַבְּטִיחַ לַעֲיִין בַּהֲצָעָה. כַּעַת הִיָּה בִּידּוֹ הַמִּכְשִׁיר הַדְּרוֹשׁ כְּנֻגַּד הָעוֹרֵךְ, בַּמִּקְרָה שֶׁהָלָה יַעֲלֶה בַּדַּעַתּוֹ אֵיזוֹ קִנּוּנִיָּה חֲדָשָׁה. שׁוֹב לֹא הִיָּה צָרִיךְ אֲלֹא לַגְּבוֹת עֲדוֹת מֵאַחַד הַנִּכְבָּדִים, קֶרֶבֶנּוֹתָיו שֶׁל הַטְּפִיל הַקָּטָן, כְּדִי לִיטּוֹל אֶת עוֹקְצוֹ. אוֹלָם לְשִׁמְחָתוֹ נִפְתָּרָה הַבַּעֲיָה מֵאֲלִיָּה. אֵינָה הַמִּקְרָה לִידֵי אוֹיְבָיו שֶׁל הָעוֹרֵךְ, לְשִׁימוֹ לְלַעֵג וּלְקַלֵּס, וְעַד שֶׁרָאָה הַכֹּרֶחַ לַעֲצֻמוֹ לְחַדּוֹל מִפְּעוּלוֹת הָעוֹשֵׁק לְאוֹרֵךְ יָמִים.

בֵּית־חֲרוֹשֶׁת יְהוּדִי לַגְּפִירוֹרִים, בִּשְׁם „נֹר“, עֶמֶד לְהַפְתֵּחַ בַּעֲכוּ, וְהָעוֹרֵךְ הַסִּכִּים, עַל אֵף הַמֵּאֲמָרִים מֵלֵאֵי הַשְּׁנָאָה לַעַם הַנִּבְחָר, שֶׁהִרְבֵּה

להדפיס בעתוננו, להשתתף במסבה, שנערכה לכבוד הפתיחה, ולקדם בברכה את „היזמה היהודית בעיר הערבית“. מובן, שמלבד סעודה נאה, שלשל גם סכום-כסף מסוים לתוך כיסו בתורת דמי „לא-יחרץ“. הסעודה ערבה, כנראה, לחכו, והוא הרבה להתפטם ולהתבסס, ולא הרגיש בידי שכניו אל אותו השלחן, שמילאו את כיסיו בסלתניות, זיתים ונתחי שומן מצליה-כבש, שהוגש לקרואים.

עיניו היו קצרות-ראות, וכשקם לנאום, בבת-צחוק ממותקת על שפתיו, שם את ידו בכיסו, כדי להוציא את הממחטה ולנגב בה את משקפיו — והוציא את שיורי-האוכל, לעיני כל הקרואים. דבריו לא ניתנו להעלותם על הנייר, והוא נתבלבל עוד יותר, כששאל אחד מאויביו בחיוך ערמומי, אם איתרע עסק עתוננו במידה כזו, שהוא רואה צורך למלא את כיסיו שיורי אוכל משלחנות זולתו, כדי להשקיט בהם את רעבון אשתו וילדיו.

ולא די בבזיון זה, שנתבזה לעין כל, כי בא המקרה השני, בעוד ימים מועטים, והכריעו לגמרי. הוא נטפל לאחד מנכבדי עכו, והיה תוקף אותו במאמרים ארסיים בעתוננו ונותן את שמו לשמצה. אחי האיש לא יכלו סלוח את עלבוננו, וגמרו אומר לקחת נקם. כשיצא העורך יום אחד לטייל בשוקי עכו, והיה מרחיב את נחיריו לשמוע חדשות מפי יושבי-קרנות, פגע בו אחד האחים ליד חנותו של הנכבד ופתח בשיחת-רעים אתו. עוד העורך כורה אוזן למעשה נורא. שסיפר לו הלה על אחד הנכבדים האחרים שבעכו, והצעיר בשלשת האחים בא פתאום מאחוריו, חבש לראשו כלי-פח גדול ממולא צואה מבתי-הכסא הציבוריים, ונמלט על נפשו. העורך תבע את האחים לדין, אולם מחמת קוצר-ראותו לא יכול לזהות אותם במשפט, והם נפטרו בקנס פעוט של חמשים גרוש. שאר קרבנותיו של העורך נמנו וגמרו, שכדאי וראוי לשאת בעונש זה, ובלבד שיתקלסו בו, ולא ארכו הימים, עד שעקר העורך הנכבד את דירתו מעכו לגמרי, והעיר צהלה

ושמחה. אב־ג'ורג' השתתף, כמובן, בשמחת האוכלוסין. רק עוד פעם אחת הופיע העורך בעירו והוכה מכות־רצח בידי שני בריונים שכירים, שהובאו לשם כך מירושלים. מחמת קוצר ראותו נפטרו גם הללו מעונש.

בינתיים נתרבו מעשי הרצח במקום — ארבעה־עשר היה מספרם בשלשת החדשים הראשונים לפיקודו של אב־ג'ורג' על משטרת הנפה. חמור ביותר היה מקרה־רצח אחד בעבסיה, שבו נסתבכו שלשה אחים. הם ברחו תיכף מאימת החוק אל ההרים, ופתחו ביריות בכל פעם שנראה באופק צל־צלו של שוטר. לאחר אחד ממסעי־חיפושיו הממושכים והקשים ביותר בהרים, שב אב־ג'ורג' הביתה, עיף ויגע, ומצא את אשתו מתקינה סעודה רבה לכבוד בן־ארצה, מונסיניור לואיס ברלאסינה, האפטרארך הלאטיני בירושלים. ההגמון תקף אותו מניה וביה, כשהוא דורש לדעת, אימתי ייערך טקס הטבילה של ילדתו השניה, רוזאליה, שנולדה אשתקד. הקצין, ששאף יותר מכל להתפרקד בתוך האמבטי ולהחליף את בגדיו, השיב:

„אני אטבלנה בהקדם האפשרי, הוד קדושתך.”

„אח, לא, אדוני,” ענה ההגמון ואמר, „כיון שבאתי לעכו,

אשמח מאד לטבול אותה בעצמי.”

פני אב־ג'ורג' התקדרו. „מי אני, הוד קדושתך, ומה אני, כי אתה, בכבודך ובעצמך, תטבול את ילדתי?” אותה שעה היה מוכן להטביע את כל הגמוני הכנסיה במצולות ים־התיכון, ובלבד שיוכל לפשוט את בגדי־הדרך המלוכלכים ולהתרחץ. „אני אערוך את טקס הטבילה בהקדם האפשרי.”

אולם האפטרארך אטם אזניו משמוע, וטקס הטבילה נערך תיכף ומיד, בביתו של אב־ג'ורג', לתמהונו הרב של ג'ורג' הקטן, אחיה בן השנתיים של הנטבלת, שזו לו הפעם הראשונה לראות אנשים

זרים עושים בבית הוריו כבשלהם.

באותה התקופה נתרחק אב־ג'ורג' מרחק רב מעניני דת ואמונה ורוחניות. אף אילו היתה בו נטיה לכל אלה, היו החיים בנפת עכו עשויים להסיח את דעתו מרעיונות מופשטים ונאצלים. המות, בצורתו העגומה והמתועבת ביותר, היה אורב לו לפעמים תכופות מדי, להגביר את אמונתו בנצחיותה של נשמת האדם. אולם מקרה מוזר, שאירע בזמן ההוא, עוררו לחשוב ולחקור במופלא ממנו. ליד הכפר מג'דל־כרום, חנתה אחת מפלוגות השוטרים הרוכבים הערביים שלו, כשנים־עשר איש, וסרג'נט קורדי זקן בראשם. יום אחד, כשבא לבקר בתחנה, השגיח בפניו הכחושות של אחד השוטרים, מוחמד איברהים איל מוחתאדי, כבן עשרים ושנים. זה היה אחד הבחורים היותר חסונים ויפי־התואר שבכל משטרת הנפה, ואב־ג'ורג' הופתע לראותו כה חלש ותשוש. הוא קרא לסרג'נט, ודרש ביאורים למצב בריאותו של הנער. „דבקה נפש הנער ב„ג'יניה“, בת שטן מעמקי שאול“, השיב הסרג'נט.

אב־ג'ורג' הכיר את הסרג'נט הזקן יותר מדי, להראות כל סימני ספקנות, והוא שאל לפרטים נוספים. „הוא הולך מדי לילה בלילה לכרם הזיתים, הסמוך לכפר בענה“, סיפר הסרג'נט, „ושם הוא נפגש עם בת־השאול. היא מוצצת את לשד־חיו, ובמהרה מות ימות.“ מובן, שהקצין לא האמין בסיפור־מעשה זה, וכן הגיד לסרג'נט. הלה שאל אותו, אם הוא מוכן ללכת אתו באותו הלילה לכרם הזיתים ולראות את הדבר בעיניו, בהוסיפו מתוך תרעומות, שאיש לא קרא לו עדיין בשם שקרן, ואפילו הקצין הממונה עליו מוטב שייזהר בכגון דא. אב־ג'ורג' הסכים ללכת אתו. פחות מזה לא יכול לעשות. מבלי להגיד דבר לשוטר הצעיר, עקבו אחריו כל אותו הערב,

וראוהו נכנס לכרמיהזיתים הנרחבים, המשתרעים בין בענה ובין הכפר הנוצרי רמה. הם לא היו רחוקים מן הנער, כשהגיע אל שדרות העצים העתיקים, והחזיקו אחריו בלכתו תחת חופתם. לבסוף עצר מלכת על גבול קרחת-יער, שבאמצעיתה היו אילו ערימות של אבנים וחצץ, והביט בערגון על כל סביבותיו. אבוג'ורג' והסרג'נט הזקן התרפקו בעצירת-נשימה על גזעי העצים העתיקים והוסיפו לשמור את כל צעדיו.

פתאום פרצה נהימת אושר מפיו, והוא רץ אל אחת הערימות, שבאמצע הקרחת. מראהו היה כמגפף ומנשק לאיזו דמות בלתי נראית לשני השומרים; אז התנפל ארצה, אחוז קדחת של אהבה, ודומה היה למי שתאווה ניתנת לו, לכל פרטיה ודקדוקיה.

למחרת הבוקר צוה אבוג'ורג' לשלוח את השוטר הצעיר, בלויית משמר, לעכו. הסרג'נט הזקן הביאו לפניו, אל משרדו.

„מוחמד,“ פתח אבוג'ורג' ואמר, כשהוא קורא, כביכול, את הדברים מעל הכתב, המונח לפניו על השלחן, „אתה נאשם בהתנהגות מגונה, העשויה לקפח את הסדר הטוב והמשמעת, כי זנית אחרי בת-פלחים בקרבת התחנה שלך. מה תוכל להגיד לזכותך?“ „אמת נכון הדבר, אדוני,“ השיב הצעיר, „הריני מזדמן עם נערה צעירה אחת, אבל היא יפת-תואר ויפת-מראה במידה כזו, שאין ביכולתי להתגבר —“

אבוג'ורג' הפסיק אותו באמצע. „אינני רוצה לשמוע דבר על מעשי-האהבים שלך. יודע אתה את הפקודות האוסרות עליך להתחבר אל בנות הכפרים, שבקרבת מקום שמירתך. הרוצה אתה לשאת את הנערה לך לאשה?“

„בכל לבבי, איפנדי, אבל היא מסרבת להנשא לי. ומי יתן ואדע, מי ראה אותה עמדי,“ הוסיף השוטר, „כי חברי התקלסו בי מדי תארי אותה ואת חמודותיה, ובימים האחרונים אמרו אפילו,

שנטרפה עלי דעתי. אכן נדמה לי, לפעמים, שצדקו באמרם זאת, "סיים מתוך עייפות, כשהוא מוחה את מצחו בידו האחת. "תשומת־לב — הידים למטה," נבח הסרג'נט. "בעיני אני ראיתיך אמש, מוחמד," השיב אביר־ג'ורג'. הוא הופתע למראה הששון, שזרח לפתע בעין השוטר הצעיר.

"אתה ראית אותה, איפנדי, אתה אומר, שראית אותה? אל־חמד־איל־אללה! ובכן אין אני מטורף, כפי שנדמה לי לפעמים, כי גם אתה וראית אותה בעיניך," קרא בקול. "שתוק!" הרעים עליו אביר־ג'ורג' בקולו, כשהוא מתפלא יותר ויותר על הרצינות הגמורה של דברי הצעיר חולה־האהבה. "אך נער הנך, על כן אקל בענשך הפעם. לך שוב אל תחנתך, ואל תוסיף לראות עוד את בת־הפלחים הלזו. כי החמר אחמיר בעונשך בפעם השניה. ראה הזהרתיך!"

כעבור ימים אחדים, כמעט שהוסח כל הענין מדעתו. ידיו היו מלאות עבודה, חשובה הרבה יותר מן ההזיות של איזה שוטר צעיר, אבל הוא נזכר בהן שוב, כשראה את מוחמד בתהלכות החולים בעכו. פניו נפלו עוד יותר, ואביר־ג'ורג' החליט, שבביקורו הקרוב במג'דל־כרום ישאל את הסרג'נט הקורדי להתנהגותו של זה.

כשיצא סוף סוף למג'דל־כרום, נלווה אליו אחד מפקידי מחלקת־העתיקות, שרצה מאד לראות את שרידי כנסית הצלבנים בדיר־איל־אסד, הכפר הסמוך לבענה. הוא סידר עם הקצין, שייפגש אתו אחרי הצהרים ברמה וילון שם, וישוב למחרת היום, בדרך מג'דל־כרום, לעכו. כשנודמנו אותו הערב בביתו של שאוקי דיב הנוצרי, ראש־המועצה בכפר רמה, היתה דעתו של פקיד מחלקת־העתיקות בדוחה עליו ביותר, כי עלה בידו לראות לא רק את

הריסותיה של כנסית הצלבנים, אלא גם לגלות שרידי מקדש לעשתורת בכרמי-הזיתים, שבין בענה לרמה. הוא תיאר את מצב החרבות לאבורג'ורג', שנתברר לו תיכף, כי אלה הן ערימות האבנים והחצץ, שם היה עד להתנהגותו המוזרה של השוטר הצעיר. כשהגיעו למחרת היום למג'דל-כרום, מצא את הסרג'נט הזקן מלא חימה נואשת על מוחמד.

„אין לו תקנה, איפנדי,“ אמר נוגות. הוא עוזב מדי פעם בפעם את התחנה ומתחמק אל כרם הזיתים. הלואי ותקחהו מכאן, ותשלחהו לאיזה מקום אחר, כי חושש אני שימות מרוב תאוה, האוכלת את בשרו כאש, אם יישאר כאן. איך אראה במות הנער, ואביו הוא רעי ועמיתי משכבר הימים, יחדיו היינו בארמניה, ושכם אחד נלחמנו בכם, האינגליז, בגאליפולי.“

אבורג'ורג' בירר ומצא, שנכונים דברי הסרג'נט. השוטר הצעיר כצל נהלד, וכנשחקר, הודה, שהוא מוסיף להזדמן עם הנערה בכרם הזיתים. „אין ביכלתי לסרב לה, איפנדי; נסה ניסיתי להתרחק ממנה, אבל היא קוראת לי, קוראת לי, עד שאני מוכרח ללכת אליה, שאם לא כן, מות אמות.“

סופו של דבר היה, שאבורג'ורג' סידר בחשאי את העברתו של מוחמד לבאר-שבע, שם עשה עוד שני נסיונות בלתי-מוצלחים לברוח, ואחר כך נשתקע במקום, וזכה לרפואה שלימה.

כעבור חדשיים, יצא אבורג'ורג' לתור את הכפרים, וכמנהגו תמיד פתח בשיחת-רעים עם זקני הכפרים, מנהג מועיל-מאד, שנתן לו, אגב גמיעה מספלים אין ספורות של קהוה מהבילה, המון ידיעות חשובות.

כשאזלו החדשות, ולא מצא עוד כל ענין אחר לענות בו, סיפר לזקנים המסובים אתו את מעשה השוטר הצעיר והנערה, שדימה להזדמן אתה בשדרות הזיתים שמחוץ לכפר.

הוא הופתע למראה הרושם הכביר, שעשה עליהם סיפורו זה, בו לא ביקש אלא לבדח את דעתם במקצת. כשסיים את סיפור המעשה, ישבו שעה קלה בדומיה, אחר פתחו במקלה יחד:

„אל חמד איל אללה! אל חמד איל אללה.“

„על מה אתם נותנים שבח והודיה?“ שאל אבירג'ורג'.

המוכתר הזקן דיבר, בקצב ובכוונה:

„איפנדי, היום הזה הבאת לנו בשורה טובה, ואי אתה יכול לשוות בנפשך, מה רב החסד, שעשית עמנו, כי הסירות נטל דאגה גדולה מעל שכמנו. ליהוי ידוע לך, שאחת לשלשים שנה באה „ג'ניה“ זו, בת השטן, ימח שמו וזכרו, לתבוע את קרבנה מאת כפרנו. אחת לשלשים שנה היא מופיעה וגוזלת את הטוב והיפה שבבחורי הכפר. האם לא כן דיברתי יא אחואני?“ והוא הביט על סביבותיו, כשזקני הכפר מניעים ראשם לאות הסכמה..

„בפעם האחרונה קרה הדבר, איפנדי, ארבע שנים לפני בואו של קיסר האלימאנים הגדול, אז לקחה את אחי, את האפיז. בשום אופן לא יכולנו להניאו מלכת אל כרם הזיתים מדי לילה, והוא הלך ונחלש מיום ליום, עד שלבסוף מצאנוהו מת באותן החרבות הארורות, שהזכרת זה עתה. והמקרה שלפני זה היה בעודני תינוק, שנתים לפני שהתקוממו הדרוזים בהרי הלבנון ורצחו את המארוני-טים, השנה בה הגיעו הצרפתים והעלו את כבוד הולי בדמשק לגרדום, באשר לא הגן על הנזירים בעירו. אז לקחה בת-השטן את דודו של השיך עבדאל רחמן, זה מת לפני שנתיים. ואבי סיפר לי, שלערך שבע שנים לפני שאתם, האינגליז, הרעשתם את חוף עכו וגירשתם את המצרים, לקחה עוד אחד מבחורינו.“

„אמת נכון הדבר,“ אישר קודרות אחד הזקנים. „אף אני שמעתי בנערותי מפי הזקנים, כי לערך ארבע שנים לאחר שאתם, האינגליז, סייעתם לתורכים להגן על עכו מפני אבונא בארטא

(נפוליאון בונאפרטי), באה שוב ולקחה אחד מבחורינו, וכן היה הדבר מאז ומעולם.

„שואל אתה, איפנדי, על מה אנו נותנים שבח והודיה,“ הוסיף המוכתר הישיש; „עתה עיניך הרואות, כי מפחדים היינו כולנו מפני יום הפקודה, הממשמש ובא, בו תבוא שוב בת השטן, זו שתתה דם כפרנו בכל דור ודור, מראשית הימים, לקחת לה אחד מבנינו או מנכדינו. והנה מצאה לה כעת בן־נכר, ואינשאל“ה, יערב לה, יבוסם לה.“

ואולם אחדים מן הזקנים קיבלו את הדברים בספקנות פורתא. „הרי קרבנה חי עדנה, יא הדרת איל מוכתר, ואולי תבוא עוד לתבוע את קרבנה מתוכנו.“

בראותו, שהיגון שב לשכון בעדת הזקנים למשמע ספק זה, עלה אביר־ג'ורג' על סוסו ורכב לדרכו. לאחר זמן נודע לו, שאיש מבני הכפר לא חלה עוד בחלי־האהבה, ולא היה למאכולת אש מסתורית. דומה היה הדבר, שעשתורת, או ה„ג'יניה“, מצאה את סיפוקה השלם.

פרק ו' לאטיפה

צרות צרורות היו לה למשטרה עם הבידואים של שבט הארמשי, על הגבול הסורי-הארצישראלי. פשע אחר פשע בוצע בסביבה. פושעים, שברחו מאימת השלטונות הסוריים, מצאו מפלט באהלי השבט, וכשהתחילה הבטלה מתוך אונס מטילה שעמום עליהם, פשטו לשדוד ולרצוח על פרשות הדרכים מעבר הדרומי של הגבול, וחרוצים שבהם נתנו ידם להברחת טבק, סמים ונשק, שרווחיה מרובים וקבועים יותר.

הגישה לאדמותיו של השבט היתה כרוכה בקושיים גדולים, שכן היה צורך לעבור את רוכס ההרים התלולים, המהוים מצד הים את סולמה של צור, והם מכוסים חורשות של אילנות ושיחים. כמעט מן הנמנע היה להגיע אל אהלי השבט, מבלי שיודע להם הדבר לאלתר, וכן נבצר מן השוטרים הרוכבים לעלות בשביל האחד והיחיד, שהיה ידוע להם, אם חפצו בחיים, כי הנקל היה לבידואים להתנפל עליהם מן המארב ולהמיתם אחד אחד. לפיכך, נמנעה הממשלה המנדטורית החדשה, שהיתה מגששת עדיין את דרכה, כביכול, מלגרות את יצר המלחמה של שבט עז זה. אולם לאחר ההתנקשות בחיי אנדריוס והפשעים הרבים, שבוצעו במחוז, גמר אבוג'ורג' אומר ללמד לקח לבני השבט, וזה בהקדם האפשרי.

כדי להוציא דבר זה לפועל, ראה צורך להסתייע באדם אחד, בשם אבויכאדר, שנעשה לו איש-אמונים. אדם זה, שהוכיח את

מסירותו לאבוג'ורג' וסייע לו בהרבה מאד, הוכנס, משום מה, לרשימה השחורה במרכז המשטרה בירושלים, שעשה מה שעשה על סמך ידיעות מוטעות מאת קצין אחד בחיפה, שלא ראה את אבוג'ורג' כאדר מימיו, וקלט כל מיני שמועות בלתי־מבוססות עליו מפי אויביו. לפי דין־וחשבון חשאי על פעולותיו, היה מסית פוליטי, וכן שימש איש־בינים לשודדים, שפשו במחוז הצפון, הוה אומר, היה מתווך בין החמסנים לקרבנותיהם, ותמורת פרס משני הצדדים היה משיב את הגזילה לבעליה, כשהוא גובה מאת השודדים אחוז נוסף באמתלא, שעליו לשחד את המשטרה, לבל תגע בהם. אבוג'ורג' מצא אותו מסור בהחלט לממשלה החדשה, אף אם היו טעמו ונימוקו עמו, וראה בו את האיש היותר מועיל, שיכול לתת בו את אמונו השלם מדי טפלו באלימנטים הנפשעים שבמחוז.

לאחר שהובטח לו מטעם ידידיו בסוריה, לחסום את כל המוצאות צפונה בעזרת הג'נדרמריה והספאהים, יצא בראש משמר חזק של שוטרים רוכבים אל אדמות הארמשי, בלויית אבוג'ורג', שגם אשתו היתה בת השבט, אם כי הוא עצמו התיחס על גזע אצילים, לבית בסתון. הכל אתי שפיר, עד שהגיעו לחלק היותר מסוכן של הדרך, שבילי ההרים התלולים מעל לחירבת־אידמיר, שהעליה בהם היתה דומה לזו של הזבוב על התקרה. כאן קידם את פניהם ילד בידואי, ודבר־רהב מאת השיך בפיו, להזהירם, שאם יעיוזו לחדור עוד שעל אחד לאדמות השבט, יומתו כולם כאחד ביריות מן המארב. אבוג'ורג' התרומם תיכף על אוכפו, הטיל את מגלבו הארוך בשריקה מסביב לכתפיו של הנער וצעק בחימה שפוכה:

„אתה, הנער, לך והגד לבן המשים אבות־הצרעת, שחצן זה, דמתקרא שיך איל ארמשי, כי אני, אבוג'ורג', רוכב עם אבוג'ורג' ואנשיו, ואני דורש כניסה חפשית לאדמתו תיכף ומיד. ואם יעיוז לירות ולוא, אף כדור אחד, גרש אגרשנו, אותו ואת בני־שבטו, גלה יגלו

מעל אדמתם, בני בלי קרקעות ובלי שם, עד כי יתפזרו כולם, מפני העניות והדחקות, ולא יפקד עוד שבט הארמשי, בלתי אם כזכרון לנקמת אב־כאדר.

כשנמלט הנער הנבעת במעלה ההר, הביט הקצין הבריטי אל אב־כאדר והופתע לראותו קורץ באחת מעיניו בבדיחות רבה.
 „המצא נאומי חן בעיניך, אב־ג'ורג'?” שאל בצחוק.
 הקצין לא כיסה על תמהונו. „לא ידעתי מעולם, שיש לך שליטה כזו על שבט הארמשי, אב־כאדר.”

„אף אמנם אין לי כל שליטה עליהם,” השיב הערבי האציל, „אולם כולם יחד חייבים הרבה כסף לאחי, והם יודעים, שאנו יכולים להעמיד את אדמתם למכירה פומבית, בכל עת ובכל שעה. וכן אני יודע שמץ ממעשיו הטובים של השיך עבדו רחמן, ואם אפתח את פי, סופו להכלא לבטח בבית־הסוהר שלך בעכו, או לבלות את שארית ימי חייו במבצר הצרפתי שבצידון. והוא הדין בעוד רבים מאנשיו, והוא, אף הם, יודעים זאת, כמוני.”

אב־ג'ורג' העיר, שאם כן הדבר, הרי אין טוב לשיך מלהמית את כולם ביריות מן המארב ולסתום את פיו של אב־כאדר לנצח. ושוב חייך אב־כאדר:

„ודאי שכדברייך כן היה עושה השיך, אילמלא ידע, מי ומה אני בעמי. אילו נרצחתי לא היו אחי ושארי נחים אף רגע, עד שימחו את שבט הארמשי מעל פני האדמה. שבט קטן כזה אינו יכול להרשות לעצמו מלחמה נטושה לגאולת־הדם. לא, אב־ג'ורג', האמינה לי, שכל רע לא יאונה לנו — בנסיעה זו, לפחות.”

הם ירדו מעל סוסיהם בחירבת, גוש קטן ועלוב של בתי־חמר, כדי לתת מנוח לבהמות, לאחר הרכיבה המיגעית מעכו, וכדי שלא לאבד זמן, ציוה אב־ג'ורג' לאנשיו לערוך חיפוש בבתים, שמא ימצאו נשק וסחורות מוברחות, וכן להעמיד את התושבים בשורה,

לראות אם אין ביניהם פושעים „מבוקשים“. רובה גרמני חדש בתכלית נמצא בביתו של אדם אחד בשם דיאב. כל דבר־חפץ אחר לא נמצא, אם כי כל אנשי הכפר נקשרו זה לזה במחלפותיהם הארוכות, והשוטרים „הריצו“ אותם במשך כמה שעות, בשורה אחת ארוכה, על צלע ההר התלול. מנוי וגמור היה אתם, כנראה, שלא לגלות כלום לשוטרים האיומים. אך נגמרה חקירתם, וה„מודיר“ של אֵלוא, פקיד סורי, בשירותם של הצרפתים, הגיע לכפר ותבע את הרובה הגרמני, באמרו, שהשאירו בבית־דיאב בבוקר של אותו היום. ליתר ביאור, סיפר, שבא לצוד ציד, ובצאתו בבוקר לעבודתו המשרדית מעבר לגבול, ביקש מאת בעל־הבית לשמור על הרובה, כי היה בדעתו לשוב ולצוד את הברדלס, שנראה בסביבה. סיפור־המעשה היה חשוד בעיני אבורג'ורג', אולם מכיון שלא מצא לראוי, למתוח את היחסים עם פקיד־הגבול הסוריים בגלל דבר של מה בכך, העמיד פנים כמאמין לכל דברי ה„מודיר“. הוא לא הופתע איפוא, בשמעו, לאחר זמן, על יחס של ידידות יתרה, שנודע מאותו „מודיר“ לאשת האיש דיאב, ובגלותו, שהאשה ברחה מן הכפר תכף לבוא השוטרים, עברה את הגבול ורצה עד אֵלוא, להביא את ידידה, לרווחתו וישועתו של בעלה.

במרחק חמש פרסות בערך מכפר חירבת, נתעוררה תשומת־לבו של אבורג'ורג' לקול אנקות אדם, שהגיע פתאום מאחורי סלע ענקי בצד הדרך; הוא ירד תיכף מעל סוסו והלך לראות את המתרחש שם. נערה בידואית צעירה ויפת־תואר היתה מוטלת על הקרקע, ליד חבילת זרדים גדולה, שליקטה בחורשה. בראותה את הקצין האנגלי מתקרב אליה, משכה אינסטינקטיבית את קצה המטפחת, המכסה לראשה, על פניה, ונעצה בו שתי עינים גדולות ונוקבות.

„מה לך, הנערה?“ שאל אבורג'ורג' בקפדנות.

„שבר הוא בקרסולי, איפנדי“, השיבה הנערה. „מהלך חצי

מיל מכאן מעדתי ונפלתי תחת נטל העצים, וזמן רב עבר עד שגררתי את עצמי אל השביל, בתקוה לפגוש מאן דהוא, שיעזורני להמשיך את דרכי לאוהל אבי שבחירבת.

כעת בא גם עבדאלכאדר אחרי ידידו, ונתן את עיניו בפנים השזופות של הנערה החמודה.

„הרי את לאטיפה, נכדתו של שייך הארמשי, כלום לא כן?“
 „כן, אבו־כאדר ביי,“ השיבה הנערה, „לאטיפה אני. ואינגליזי זה ודאי אבו־ג'ורג' הוא, שבני שבטי כה מפחדים מפניו, כי על כן נשבעו להמיתו.“

„כן, אני אבו־ג'ורג',“ הצהיר הקצין. „אבל תני לי לראות את קרסולך השבור, ואולי אוכל לעשות דבר מה להקלת הכאב.“
 „שמוע שמעתי, שהנך שד משחת לגבי הנשים, אבו־ג'ורג' איפנדי, ושאתה מתאכזר מאוד אל בני גזעי ודמי,“ השיבה הנערה בביישנות, „ובכל זאת אין פרצופך מבעית ביותר, אף על פי שעניי תכלת לך, כעיני השטן עצמו. פניך פתוחים וגלויים, שזופי שמש ורוח, כפני אחד מאתנו; אין אלה הפנים החורים של אדם־העיר, היושב לבטח בביתו המרווח, ומעלה כל מיני כיעור בדמיונו. ראה, הנה כאן הוא הכאב.“ ובלי פחד, חשפה לפני האנגלי את קרסולה הנפוח מעצמת הנקיעה.

הוא הוציא את התחבושת, המוכנה אתו לעזרה ראשונה, מנרתיקה, שטף את התפיחה במים קרים מצפחתו, הטיף תמיסת־יודן על הפצעים, והידק את הקרסול יפה יפה בתחבושת רחבה. דוממת, רצינית, נתנה לו לטפל בה, כשהיא שומרת את כל תנועותיו מתוך זוויות עיניה הסגלגלות. כשגמר, פתחה ואמרה:

„דומה הדבר, איפנדי, כי שקר ענו בכך הולכי רכיל. מפניך חזיתי, שאין אתה אַנס־בתולות אכזרי, אף לא רועה־זונות מופקר. עיניך, אף כי אָרור הוא צבען, מגלות את הסוד, הכמוס בפניך. קשים

ואכזריים הם פניך, אבל רואה אני בעיניך אלה, שעניני ילד הן, וטובות הן מאד. אני מודה לך, אבויג'ורג' איפנדי, וכעת, אם תתן בידי את שני הנצרים העבים ביותר שמאחוריך, עלה יעלה בידי להגיע לאוהל אבי."

"לא, לאטיפה, אני אשלחך חזרה עם שנים מאנשי, ואת תרכבי על סוס, כיאות לנכדתו של השיך. הכאב בקרסולך לא יתן לך ללכת ברגל עד הכפר."

"איפנדי, אתה יודע אך מעט על הנשים, ועל כן אני כופרת עוד יותר בכל השמועות, ששמעתי עליך," אמרה, כשהיא מחייכת אל הפנים הנוקשים מעל לה. "הסבור אתה, שתיטיב נערה ערבית עשות ובבואה אל אוהל אביה, רכובה על סוס של המשטרה השנואה, ושוטרים מימינה ומשמאלה? לא, אדוני, בלא טענות ומענות," היא הרימה יד קטנה ומצוה, משהתחיל הקצין להוכיח לה שוב, שאין ביכלתה להמשיך את דרכה הארוכה ברגל, "מי כמוני יודעת את הדרך הזאת, ובנקל אגיע הביתה כעת, לאחר שחבשת את פצעי כה יפה. אין בכך כל קושי בשבילי, או בשביל כל נערה אחרת מבנות-גזעי, שכן לעמל נולדנו. לך לשלום, אבויג'ורג', ואם בקולי תשמע," הוסיפה בלחש, כאוב מארץ, "אל תלך בדרך העולה מעבר לטירה של הצלבנים הקדמונים, כי בין חרבותיה מסתתרים כחמשים קלעים מבני שבטי, ודודי מפקד עליהם, ולעולם לא יתנו לכם לעבור משם והלאה. אבויכאדר לבדו לא יומת, אבל לכל השאר אין תקוה, ואת נפשך הם מבקשים, ביחוד. חכה בעכו, עד שאשלח אליך איש מהימן, והתחבושת הזאת, שנתת לי, תהיה בידו לסימן, אז אראה לך דרך אחרת אל אדמת בני שבטי, אז תוכל לבוא ולקחת מתוכו את הפושעים הרבים, היושבים באהלינו וממיטים קלון על כל השבט כולו. ועד בוא שליחי אליך, מוטב לך לחכות."

גדולה היתה אפתעתו של אבויג'ורג' למפנה החדש, שקיבל

מסע־העונשין שלו מתוך הפגישה המקרית עם לאטיפה. הוא דרבן את סוסו והשיג את אב־כ־אדר, שרכב קדימה בזמן שהוא התעסק בחבישת קרסולה השבור של נכדת השיך. כעת הופתע אב־כ־אדר לשמוע, שהקצין החליט לעזוב את אדמות הארמשי, הפעם, ולנסוע לבוקיאה, משם הודיעו למשטרה על רצח אשה נוצריה.

פלוגת הרוכבים נטתה הצדה משבילה הקודם, ובמהרה הגיעה למקום. זה הוא אחד הכפרים העתיקים ביותר בארץ־ישראל ובו נמצאת העדה היהודית היותר עתיקה בארץ הקודש, שלא עזבה את הכפר במשך שנות־מאות רבות; לפי המסורת של עדה זו עצמה, הרי חם־צאצאי היהודים, שישבו שם לפני חרבן הבית והארץ, וסברה זו מתקבלת על הדעת, הואיל וטבע המקום שמר עליהם מפני גזירות הכליון של הכובשים הרומאים והערבים כאחד. הכפר שוכן בסתר סלעי־מגור במרומי הרים, ואין זה מן הנמנע, שאפילו הצלבנים, שונאי ישראל המושבעים, עברו את הארץ, לארכה ולרחבה, מבלי להשגיח במציאותו. בכפר קטן זה יש שלש עדות מיוחדות: נוצרים, יהודים ומוסלימים, היושבים שבת אחים יחד, ושלוש ושלוה שררו ביניהם במשך כל הדורות. יהודי המקום מספרים אפילו, שגם הנוצרים וגם המוסלימים היושבים אתם, אינם אלא בני הגזע העברי, שהמירו את דתם לפני מאות רבות בשנים. אין ספק בדבר, ששתי העדות האלה עמדו להם ליהודי הכפר, מדי פעם בפעם, להצילם מרדיפות ואפילו מעינויים קשים בידי הכובשים השונים, ששפכו את שלטונם על כפרים אלה, מאז נכנע יוסיפוס פלביוס לפני הרומאים ביודפת והושם קץ לשלטון העצמאי של ישראל בארצו. גם עדה דרוזית קטנה שוכנת בקצות הכפר, ואף היא מקיימת יחסי אחוה ורעות עם שאר העדות.

בכניסתו אל הכפר, בראש פלוגת השוטרים הרוכבים שלו, דימה אב־ג'ורג' למצוא בו תסיסה רבה, והיה בטוח, שהנוצרים

יתבעו עונש חמור לאחת העדות האחרות, שעליה יטפלו את אשמת הרצח, כנהוג במקרים כאלה בכל מקום אחד בארץ. ומה תמה לראות את זקני ארבע העדות כולן מכונסים יחד ומדיינים בענין, במנוחה ובישוב־הדעת. הם קמו ועמדו על רגליהם בבואו, ולאחר שכיבדוהו בספל קהוה, הוליכו אותו למקום הרצח.

האשה נרצחה בשנתה. כשהתבונן בפצע ובמקום שם נתקע כדור־המות, נתברר לו, שהרוצח שכב על ידה בשעה שביצע את הפשע. תכשיטיה נעלמו, וכן נעלמו כל עקבות הרובה. אבו־ג'ורג' נתן פקודה לקבור את הגופה — באותם הימים טרם נוסחו, או טרם הוצאו לפועל, התקנות בדבר חקירת מקרי מות על ידי שאפטים מיוחדים לכך — והלך חזרה אל בית הועד, לשמוע את חות דעתם של זקני הכפר.

הם הציגו לפניו עד אחד, מוסלימי בא בימים, שנתן את עדותו כמי שכפאו שד. נתברר לאבו־ג'ורג', שהיסוסיו ופקפוקיו של העד נגרמו מתוך ההכרח לבאר את סיבת ביקורו בכפר לא לו, בהשכמת הבוקר, ולבסוף הודה, שבא לראות אלמנה אחת צעירה, הנוטה לו חסדה בלילות, ופחד כעת מפני שארי האשה, שלפי המנהג הערבי העתיק, חובתם היא לנקום את נקמת כבודה המחולל של המשפחה משני בעלי־העבירה יחד. עדותו לא היתה חשובה ביותר, ולא הוציא הקצין מפיו אלא זו, ששמע את היריה, וראה את בעלה של הנרצחה יוצא במרוצה מפתח ביתו, כשהוא צועק: „בואו הנה, שכני הטובים, כי נשדד רכושנו, ואשתי נרצחה.“

אבו־ג'ורג' חקר את הבעל במשך שעה ארוכה, והוציא מפיו, שאשתו היתה עקרה, שהוא אהב אשה אחרת, אבל בהיותו נוצרי, לא יכול לשאתה על אשתו. לאשה השניה היתה נדוניה נאה, וגם יפת־תואר היתה, והוא הבטיח לה, שישאנה בקרוב, הואיל ואשתו חולנית היא, ולא תאריך ימים. הבעל נאסר, כי הפצעים בגוף המתה

הוכיחו, שהרוצח היה אדם קרוב לה, ואף על פי שתכשיטיה נעלמו, לא יכול שום שודד לגרום לה פצעים כאלה. במרוצת הזמן הובא הבעל למשפט, אבל יצא זכאי בדינו, הואיל ולא נמצאו בכפר אנשים מוכנים להעיד בנקודות החשובות של יחסיו עם אשתו. פחד גואלי-הדם, שהיו מתנקמים בלי ספק בעדי-הקטיגוריה, אילו נידון האסיר למיתה, נטל את הדיבור מפיהם. והדברים ידועים למדי ושכיחים למדי בארץ-הקודש.

אולם בינתיים אירעו כמה מאורעות חדשים, שהיו עשויים להסיח, לפי שעה, את דעתו של אבו-ג'ורג' משבט הארמשי, כי בריונים נעלמים התנפלו מן המארב על משמר הג'נדרמריה הברי-טית לסיר הרברט סמואל, ושוטרים בריטיים אחדים נהרגו בהתנפלות זו. הדבר היה בנפת-המשטרה השכנה של צפת, וצו ניתן לכל תחנות המשטרה בצפון, למצוא את האשמים, ויהי מה. אבו-ג'ורג' נמצא בכפר ההררי רמה, בין עכו לצפת, כשהגיעה אליו הידיעה על ההתנפלות. אותו יום היה עסוק, למן השכמת הבוקר, ברדיפה אחרי כנופיה מזוינת בהרים, ולאחר שסוסי המשטרה נתעייפו במידה שאין למעלה הימנה, באו לרמה לשכור סוסים אחרים בשביל השוטרים. הוא נכנס לביתו של אחד התושבים הנוצרים, נאים דיב שמו, כדי להנפש רגעים מספר, כשבא אליו רץ מתחנת-המשטרה הקרובה, להודיע לו, שסינקליר, מפקד המשטרה המחוזית לצפון ארץ-ישראל, הגיע לכפר ורוצה לראותו תכף ומיד.

אבו-ג'ורג' היה סבור, שמאן-דהוא חמד לו לצון, כי לא יכול להאמין, שמפקד משטרת המחוז בכבודו ובעצמו יבוא לאחד הכפרים הנדחים, על כן גירש את הרץ בחרפה מעל פניו. לאחר שעה קלה הגיע המפקד למקום, כשפיו מלא נאצה, בלוית המאיור הובארד מן הג'נדרמריה הארצישראלית, עם פלוגה של שוטרים רוכבים, וחגורות אדומות למתניהם. מעשה ההתנפלות על חיל המשמר של הנציב

העליון נמסר לאבוג'ורג' בחטיפה, והקצינים הגיעו לידי מסקנה, שהמתנפלים, דרוזים כולם יחד, ודאי חיפשו להם מפלט בנביי האידה, מקום קבורתו של איזה נביא נשכח בשם זה. מקום זה נמצא במעלה הרי הגליל העליון, ודומה היה שאין מעבר אליו אלא בשביל אחד צר מאוד, והנקל היה לאיש אחד מזוין, המתחבא בתוך הבנין הקטן המקומר שעל הקבר, להגן עליו מפני צבא שלם. אבוג'ורג' נצטוה לעלות לשם עם אנשיו, לתקוף את נביי האידה ולאסור את כל מי שיימצא שם, או בסביבה. נצטרף אליו סגן־מפקח־המשטרה היהודי כהן, אחד החרוצים והנבונים ביותר שבין הקצינים המקומיים. העליה בהר היתה איומה. השוטרים נאלצו לרדת מעל סוסיהם ולטפס ברגל במשך כל הלילה. רק עם שחר הגיעו אל הקבר, ושוטר ערבי אחד, שרגש האחריות שלו, כנראה, לא היה מפותח ביותר, ניסה להכניס תיבת כדורים לתוך הפרצה, ונפל במדרגות היורדות לתוך הקבר למטה. כשאפפה אותו חשכת־המות מעברים, אזלה כל עזותו הקודמת, והתחיל גועה כשור־פר.. מרוב פחד כמעט שירה באבוג'ורג', שמיהר אחריו וכיסה את פיו הפעור בידו הענקית. השודדים נמלטו על נפשם, אולם היצועים, החמים עדיין, שנמצאו על הרצפה, העידו, כי רק כפשע היה בין הכנופיה לבית־הסוהר.

הכפר הדרוזי הסמוך ביותר היה בית־ג'ן, ובכיוון זה הוליד אבוג'ורג' את אנשיו בתוך הערפל, שהחל לעטוף את צלעי ההרים זרועי הסלעים. לאורך אחת המדרגות המועבדות, הסמוכות לכפר, התקדמו בריש גלי, אבל נאלצו להשתטח מלוא קומתם ארצה, כשעבר מטר כדורים מעל לראשיהם. חבוי בתוך הערפל, אסר אבוג'ורג' על אנשיו להשיב אש, אלא זחל קדימה, לשם חקירה. הוא צדק בהשערתו — סינקליר והחבורה שלו הם שירו אותם הכדורים אחרי רועה אחד, שברח מן הכפר, לאחר שהקיפו אותו הג'נדרמים והמשטרה.

במשך שעות אחדות היה כפר בית-ג'ן נתון בידי המשטרה החוקרת — לפי השיטה התורכית העתיקה והמכובדת. לעיני המפקד המחוזי בכבודו ובעצמו, הולקו רבים מבני מכפר, הרוב המכריע שבהם, בקורבאי"ה * האיומה, מתוך מאמץ לפתוח את פיהם, על מנת שימסרו את שמות המתנפלים על חיל-המשמר של הנציב העליון. הדרוזים, כולם כאחד, נשארו נאמנים למסורת עתיקת-היומין של אומתם הלוחמת: ספגו מכות וחרפות, אך לא הפליטו אף הגה אחד לרעת אחיהם הנפשעים. כולם כאחד היו דוממים כאבן, ולבסוף הבינו הקצינים החוקרים, שגם המות לא יבעתם, והחליטו לערוך חיפוש נוסף בכפר. אחד ה"מבוקשים", מחמוד אמאישי שמו, נמצא במטה, מתחפש בדמות אשה זקנה ובעלת-מום, וחבירו, סעיד ליבנאני, נמצא מסתתר בתוך באר.

אבו-ג'ורג' נשלח חזרה לרמה עם שני האסירים, כמה מנכבדי בית-ג'ן ורוב בני-הכפר שספגו מלקות בשעת החקירה. למחרת היום הובלה כל החבורה לעכו, מהלך 26 קילומטר — ברגל, כשהם כבולים יחד. כעבור שלשה ימים נחקרו שני האסירים בנוכחות רבים מפקידי הממשלה הגבוהים. בתחילה שתקו, אולם ה"באסטינאדו" הופעל כנגדם: כפות-רגליהם הושמו בקלעי-רובה, אחר הושלכו האסירים על גביהם ארצה, וכפות-הרגלים, המורמות למעלה, הוכו במקל עבה, עד שלא יכלו עוד לשאת את עינוייהם, ופתחו את פיהם. הם סיפרו הכל — הם עברו את גבול סוריה עם חבורת שודדים, שבראשה עמד לוחם דרוזי מפורסם לגנאי, בשם מחמוד ריפעני. הם "בוקשו" על פשעים, שביצעו בסוריה, אבל לא השתתפו בהתנפלות ליד מתולה, שבה נהרגו השוטרים הבריטיים. הם נמסרו לשלטונות הסוריים, ושנים מן הדרוזים, שהשתתפו

(*) מגלכ של עור.

בפועל בהתנפלות מן המארב, חמדי עבדאל כאדר וקאסים פיטאר, שניהם מכפר רשאיה, נמסרו מידי השלטונות הבריטיים בארץ ישראל. הם עמדו למשפט ונידונו למיתה; חמדי נתלה בבית-הסוהר בעכו, ואולם קאסים ניצל מן התליה בגלל גילו הרך. הדרוזים עצמם התמרמרו יותר מכל על הפושעים בני גזעם, שגרמו בהתנפלותם השפלה למיתת השוטרים הבריטיים, והתמרמרות זו מצאה את ביטויה הברור בפרוס יום תליתו של חמדי.

הנדון ביקש לומר את וידויו האחרון לפני השיך טאיף, מנהיגם הדתי של הדרוזים בארץ-ישראל. השיך בושש לבוא, ואז ביקש האסיר להביא אליו כהן מוסלימי. בעוד השיך המוסלימי עושה בתאו של חמדי, הופיע השיך טאיף בבית-הסוהר, והתיצב לפני אבו-ג'ורג' במשרדו. לאחר ששתה ספל קהוה אתו, קיבל רשות להכנס לתאו של הנדון. הוא הסכים לקחת את גופתו לאחר שתורד מן התליה ולהביאה לקבורות. אותה שעה נכנס לתא השיך סלמן, מכפר אבו-סינאן, אחד מגדולי הלוחמים הדרוזים, ושאל את השיך טאיף, מה מעשהו בעכו. טאיף השיב, שבא לעשות מה שיש לאל ידו לעשות בשביל דרוזי העומד להתלות בהשכמת הבוקר. השיך הלוחם נתמלא חימה.

„איזה דרוזי ייתלה פה בהשכמת הבוקר? איש מבני עמנו לא יומת במקום הזה.“

„כן, הדרת שיך סלמן,“ השיב טאיף, „חמדי יועלה לגרדום.“
אם יש איש, אשר יוצא להורג במקום-קלון זה, לא דרוזי הוא, לא אחד מבני עמנו,“ גער בו הגיבור הזקן. „כל המבצע פשע אשר כזה, לא ירוחם, ולא יכופר לו, גם לאחר מיתה!“
הכהן הדרוזי נשתתק, כשהוא בוחן בעיניו את אחיו איש המלחמה.

„אין רצונך לראות אדם זה, שיך טאיף, כלום לא כן?“
שאל סלמן.

„אין רצוני לראותו,“ השיב טאיף; שניהם ברכו את אבו-ג'ורג' בשלום ונסתלקו מבית-הסוהר. גופתו של חמדי הובאה לקבורות על חשבונה של עירית עכו, הואיל והדרוזים סירבו לקבלה.

כעבור ימים מספר, בצאת אבו-ג'ורג' בהשכמת הבוקר מביתו, ללכת אל משרדו, שמע קול אשה רעולה, רובצת בצד הכביש המאובק, קורא לו בשמו: „אבו-ג'ורג', יש אתי דבר בשבילך בוא וקחהו.“

הוא היה נוהג זהירות יתרה באנשים בלתי ידועים לו, וידו נשלחה לתוך כיסו, למשש את אקדחו. לא מעטים היו אויביו בעיר ובכפר, לרבות כמה גואלי-דם, שראו בו את רוצח אחיהם ושאריהם, הואיל והוא גרם למאסרם, בטרם הועלו לגרדום, ויש שאפילו הוטל עליו להוציא את גזר-הדין לפועל.

„מה רצונך, אשה?“ שאל בתמיה.

„קרב הנה, הוי איש בער, המפחד מפני אחת הבתולות,“ השיבה האלמונית בנעימה לגלגנית, כשהיא מחזירה את ראשה לצדדין, לראות, אם אין שומע את דבריה מלבדו, בשעת-בוקר מוקדמת זו. „הנה, קח!“ והיא השליכה חפיסה לעומתו. „הנערה, אשר לה נתת זאת, תבוא לראות אותך במקמורת הצפונית האחרונה לתעלה הגדולה, זו בנו הרומאים בימים מקדם, בעוד לילות שלשה, לעת זרוח הסהר על ההרים. בוא, אם תאב חדשות אתה על דאהר איל פעין, הפושע המופקר, אותו תבקש אתה ואנשיך.“

„מי את, האשה?“ תבע אבו-ג'ורג', גלי את צעיפך, וראיתי

בידי מי נשלחו הדברים אלי.“

„לא ייעשה כן במקומנו, הוי עוגב נשים הרבה.“ השיבה הדמות הרעולה, המאובקת, ונעימה של צחוק עליו נשמעה בקולה. „בבואך אל המשרד, התיר את החבילה שנתתי לך, הפוך בה והפוך בה, וראית, כי דבר בשורה הבאתי אליך. ועתה לך לך, כי אזנים לכותל, ועינים לרחוב.“

כשבדק את החבילה, מצא בתוכה את התחבושת, בה כרך את קרסולה השבור של לאטיפה לפני הרבה שבועות. אם באמת תוכל הנערה לתת לו ידיעות על דאהר איל פעין, הרי כדאי הדבר, בלי ספק, להפגש אתה, כי היה אותו הפושע לצנינים בצדי הממשלה, מאז נכבשה ארץ־הקודש. שודד, רוצח, זה נידון למיתה שלא בפניו הן בארץ־ישראל והן בסוריה, איש דמים והפקרות, היה שמו ראשון ברשימת האנשים, שראה אבו־ג'ורג' הכרח לתפסם, בטרם ישקוט המחוז!

בלילה השלישי בא אבו־ג'ורג' למקום הראיון, תחת המקמרות הגדולות של התעלה הרומאית, המספקת לעכו מים חיים ממעין קאברי, ובזרום הירח על ההרים, ראה דמות מזדקרת מבין השיחים המכסים את הגבעה שמימינו. מתוך חשדנות שלף את אקדחו והכינו לכל צרה שלא תבוא.

„רואה אני אותך,“ אמר חרש בערבית. „אם טובה כוונתך נא לצאת אלי בלי חת, אך אם רעה מזימתך, ליהוי ידוע לך, שאני מזוין.“

„טיפש,“ שמע קול נערה. „זו אני, לאטיפה, הנערה, אשר הושעת.“

הוא לא פילל, שלאטיפה תקיים את דבר הראיון. לא יאומן כי יסופר, שנערה ערבית תסכים להזדמן עם גבר זר, במקום מבודד, בחשכת הלילה, מבלי שתביא אתה בני־לויה. הוא הוסיף להטיל ספק בכוונותיה, שכן לא מן הנמנע היה הדבר, שתשמש כלי־שרת

לבני־שבטה, על מנת ללכוד אותו בפח. אולם הנערה פתחה ואמרה: „רואה אני להרהורי לבך, אבוג'ורג', כי לא יאתה לבת־ערב להזדמן אתך במקום כזה ובשעה כזו לבדה, וכי חישש אתה לנפול בפח. אך האמינה בלאטיפה, כי לא תרע למיטיבה ואיש חסדה; אתה הגדלת עשות, ושכר לא ביקשת.“

„לא עשיתי כל דבר יוצא מגדר הרגיל“, השיב הקצין; „כל אדם אחר במקומי לא היה עושה אחרת.“

„ההיה זה הכל?“ שאלה, בנעימה של אכזבה פורתא. „אי, — אי, סבורה אני, שאמת בפוך, ומה שעשית בשבילי, היית עושה בשביל כל נערה אחרת.“

„אמנם כן“, השיב הוא, „אף בשביל כל גבר פצוע על פרשת דרכים.“

„אכן כבד־מחשבה וכבד־שכל הנך, אבוג'ורג', השיבה הנערה. דבריה הפליאוהו, והוא נשתתק.“

„אי, כך היית עושה בשביל כל אדם אחר, בין גבר ובין אשה?“ הפסקה קצרה, ואחר כך המשיכה בעוז: „אבל אני אעשה בשבילך דבר, שלא הייתי עושה בשביל כל אדם אחר שבעולם.“ „אל אלהים“, אמר אבוג'ורג' בלבב, „אקוה, שלא תפתח בהשתפכות־נפש רומנטית.“

אולם הדברים הבאים הרגיעוהו. „זה האיש דאהר איל פעין גורם צרות הרבה לבני שבטנו, ומטיל אימתו עלינו. כרבים אחרים מסוגו הוא בא אלינו, וחובע מבני הארמשי אוכל, בגדים, כסף ומחסה, ואנחנו נאלצים לתת לו כל אלה, להציל את נפש בנינו. אף בלאו הכי, הרי אנו מצווים ועומדים על הכנסת אורחים, ואדיר חפצנו לעזור למאמינים, הבורחים מפני ממשלת־הכופרים שלכם. אולם אנשי העמקים, ופלחי הכפרים שבמדרונות, עיפה נפשם, ולא יוכלו עמוד עוד בפני

אנשיך, המשכימים לפתחם כל הימים, מכים וחובלים בהם, באשר יסרבו לגלות לכם את מוצאותיו ומבואותיו של הפושע המופקר. והנה, אם תעשה כדברי, אוכל לסדר, על ידי אנשינו, שדאהר איל פעין עצמו יבוא לעכו ויתמסר לידי המשטרה. הוא מוכן לעשות זאת, אם יובטח לו, כי עונש המות, שנגזר עליו, לא יוצא לפועל, כי עיפה נפשו גם הוא, לבקש לו מקומות-מפלט חדשים לבקרים, כשם שעיפה נפש העם, לתת לו מחסה מרודפיו ולהענש על כך. הבטח לי, שלא תעלהו לגרדום, כי אז יבוא ויתמסר לידיך.

„הרי זה למעלה מסמכותי, לאטיפה“, השיב אבוג'ורג', „זהו פסק-דינה של ה„מחכמה“, ורק בעלי הכח והסמכות שבירושלים יכולים להבטיח דבר כזה. אני אתקשר אתם, ואודיע לך, איך יפול דבר. אך כיצד אבוא אתך בדברים?“

„אין לך לבוא אתי בדברים, אף אין לך לגלות לאיש, שנפגשת אתי, כי כל הנחשדים במסירת ידיעות למשטרה, אחת דתם למות. אך זאת עצתי לך: ביום ששי הבא אבוא אל השוק אשר בעכו, הוה אומר, בעוד ארבעה ימים, והיה אם תנתן לך ההבטחה, והניפות דגל מעל למגדל המרכזי הגדול של בית-הסוהר. אני אראה את הדגל, ואמסור את הידיעה למקום הראוי, וכעבור שבוע ימים יתיצב דאהר איל פעין לפניך, על מנת שתאסרנו.“

„למה תעשי זאת בשבילי, לאטיפה?“ שאל אבוג'ורג'. „יודעת את, כמה צרות היו לי בעטיו של דאהר זה, ואם יעלה בידי להכניעו, אזכה לתשבחות אין קצה מן הממונים עלי.“

„אולי אחת היא מסיבות הרבה, אבוג'ורג' איפנדי“, השיבה הנערה. „אולי מפני שצר לי על יושבי העמקים והכפרים שבמדרונות, הנענים תחת יד שוטריך החוקרים; אולי מפני שרצוני להפטר מרוצח עריץ זה, דאהר איל פעין, הממיט קלון על אחי בני הארמשי; ושוב, אולי אני שונאת אותו; אולי רצוני לראות את

יד הצדק על העליונה; או אולי, אביר-ג'ורג', הוסיפה בצחוק, "מפני שעניך, אף כי גוונן כגוון עיני השטן, דומות בכל זאת לעיני הילד," והיא רצה חזרה אל השיחים, משם קראה אליו, כעבור דקות מספר:

"אל תשכח את הדגל!"

ביום הששי היה הדגל מתנופף כל היום על המצודה בעכו, כי מירושלים נתקבלה הבטחה, לעיין מחדש במשפטו של דאהר, באם יבוא הוא עצמו להתמסר בידי החוק, וזה הספיק, לדעת אביר-ג'ורג', לקיום התנאי, שהתנתה לאטיפה. קשה היה לו להאמין, שהנערה תוכל לשכנע את הפושע, להכנע בפני השלטונות, אבל בעומק לבו קינן הבטחון, שיש יסוד-מה להבטחתה.

כעבור חמשה ימים קיבל אביר-ג'ורג' ידיעות על מטמונת גדולה של טבק מוברח בכפר מעליה, מטמונת, שאני עצמי חיפשתי בחריצות רבה זה כמה שבועות, והוא התליט ללכת אל הכפר ולתפוס את האוצר — מעשה, שפרסו היה בצדו. הוא מצא את המטמונת, ונשאר ללון בכפר, כי שקעה עליו החמה, עד שסיים את חיפושיו.

ביום צאתו לכפר, בא דאהר איל פעין לעכו, בהסתירו את נשקו מאחורי משוכת-צבר מחוץ לעיר. הוא הלך אל משרדי המשטרה, התדפק בדלת ושאל לאביר-ג'ורג'. כשהוגד לו, שהקצין הבריטי איננו, ביקש לראות את ממלא מקומו הערבי. קצין זה היה מדוכא מאוד אותו היום, כי בליל אמש ילדה אשתו, וזו הפעם הרביעית ילדה לו — בת.

"מי אתה, ומה לך פה?" גער אביר ארבע הבנות בפושע המתדפק על דלתו. "כלום סבור אתה, שאין לי כל ענין אחר לענות בו, אלא לשבת ולהקשיב לדברי כל בידואי אכול-פרעושים, שנתעה לבוא אל המשרד?"

„איפנדי, השיב דאהר, „האם לא הגיד לך אב־ג'ורג'־ביי, שאני עומד לבוא אצלו?“

„ומי אתה, לכל הרוחות והשדים, כי ישים אב־ג'ורג'־ביי אל לב, אם יש בדעתך לבוא אצלו, או לא?“

„אני דאהר איל פעין,“ השיב הפושע.

הקצין חש מחנק בגרונו, אך במהרה התאושש, ושלח את ידו אל מגל־הרכיבה, המונח לפניו על השולחן.

„צא ממשרדי, שרץ מסריח, בן הזונה המופקרת! האמנם תתפאר בלבך, שתוכל לחמוד לצון אתי ולהוליכני שולל? הוי, אתם שם! הסרג'נט עביד, תפוס בהמה זו בצורת אדם, והשליכהו החוצה, כי לא בימת־ליצנים היא. כאן.“

וכן היה. הפושע גורש בחרפות וגידופים ממשרדי המשטרה, כשהוא מושך בכתפיו. בדלית ברירה, ירד העירה, שם הסב כל אותו הבוקר בקהואה, ושיחק בקוביה עם אילו פלחים מסביבות שפרעם. לעת הצהרים החליט לעשות עוד גסיון אחד, להתמסר בידי השלטונות, ושוב עלה אל צריפי המשטרה. בראותו קורפורל קורדי, מפקד מרוב שעמום, בתוך הפרוזדור, נגש אליו ושאלו, אם כבר חזר אבו ג'ורג', וכשקיבל תשובה שלילית, ביקש לראות את הקצין הערבי.

הקורפורל התחיל מוליכו אל המשרד, כשנקלע הסרג'נט עביד הזקן לפרוזדור וראה שוב את הפושע. הוא קפץ אליו בחימה שפוכה, והניף את אגרופו הקמוץ תחת זקנו של האיש.

„הוי, בן הטינופת, שוב באת לכאן? השליכהו החוצה, קורפורל מחמוד, והרביץ בו כדבעי. הוא התפרץ הבוקר לחדרו של איברהים ביי, וניסה לשכנעו, שהוא דאהר איל פעין, הגיבור הגדול והנורא, ושרצונו להתמסר בידי המשטרה. סיפר, שעשה סידורים עם אדוננו אב־ג'ורג' לשם כך. קא סלקא דעתך, שאבו־

ג'ורג' היה משאיר אותנו בלי הוראות בענין אשר כזה?"
 "חה-חה," געה הקורפורל בצחוק, "הנשמע כדבר הזה מעולם—
 לספר לנו, שהוא הוא דאהר. צא, כלב שבכלבים! כלך לך, טיפש!
 ואל תוסף לבוא אלינו, כי דוש אדוש את בשרך בשוטי!" והשליך
 אותו מאחורי הדלת.

דאהר חזר לקהואה, ולאחר ששקעה עליו החמה בעיר, הלך
 לבית-מלון קטן, סמוך לשוק חרשי-הנחושת, ושכר לו מקום-לינה,
 בתקוה, שאבו-ג'ורג' ישוב העירה למחרת היום.

הקצין חזר בחצות. בעוד הקופרול מחמוד, שנשאר למשמר-
 הלילה בתחנה, מוסר לו דין-וחשבון על הנעשה, הפליט, מתוך
 בדיחות-הדעת, גם את מעשה הבידואי, שבא ואמר, כי הוא הנהו
 דאהר איל-פעין, וכי רצונו להתמסר לידי המשטרה. אבו-ג'ורג' קפץ
 על רגליו. הוא לא סיפר לאיש מעובדיו הערביים על הסידורים
 שעשה, להתמסרותו של הפושע, ראשית, מפני שלא רצה לסכן את
 מצבה של לאטיפה, ושנית, מפני שלא קיווה להצלחתם של סדורים
 אלה.

הוא שאל את הקורפורל, היכן האיש נמצא כעת. הלה לא
 ידע, כמובן, אולם אחד השוטרים הרוכבים סיפר לקצין, שראה את
 האיש נכנס לבית-המלון של אום נאציף. אף על פי שהיה עיף
 עדיין מטרדות הדרך, לא התמהמה אבו-ג'ורג', אלא לקח אתו שני
 אנשים מזוינים, והלך ישר לבית-המלון. שם מצא את דאהר ישן
 שנתי-ישרים, בין עשרים ערבים אחרים, ובחדר-המטות הגדול.
 משנתעוררו לקול דשדושם של מגפי השוטרים, קפצו כולם מעל
 מטותיהם ועמדו על רגליהם.

"מי בכם דאהר איל פעין?" שאל אבו-ג'ורג'.

אחד מהם צעד לעומתו ואמר, אגב הצדעה:

"אל-יחמד-אול-אללה, אבו-ג'ורג' ביי, כי באת סוף סוף, הנה

כל היום הזה התרוצצתי וביקשתי למסור עצמי בידי אנשיך, אך הם גרשוני מן הקישלי בכל פעם שבאתי לשם.
הנקל לתאר, מה שהתרחש למחרת היום בתחנת המשטרה, כשנפגש אבוג'ורג' עם חברי-עובדיו. דאהר לא נתלה. משפטו נתברר מחדש, והוא נידון למאסר שנים רבות. הבטחתו של אבוג'ורג' ללאטיפה נתקיימה.

אכן, בזה לא נסתיימה עדיין פרשת הפושעים המסוכנים, שהוטל על אבוג'ורג' לבער מן המחוז הנגוע. כעת הגיע תורו של קאסים נוגיס, איש משבט הארמשי, מן השודדים המסוכנים ביותר שבדרכים. גם הוא נידון שלא בפניו, והיה מוכן ומזומן תמיד לירות בכל שוטר, שבא בדרכו. אבוג'ורג' הכריז ברבים, שמנוי וגמור אתו לתפוס את קאסים, אם חי ואם מת. הוא נקט שוב באותם התכסיסים הבדוקים והמנוסים, בעשותו חיי כל כפר וכפר, שנחשד בסיוע כל שהוא לפושע, לגיהנום ממשי. יושבי הכפרים האלה נקראו לעכו, לראות את אבוג'ורג', אך הכניסה למשרדו לא הורשתה להם אלא כעבור כמה ימים, ואז הוגד להם, שעליהם להשאר בעיר, כדי להופיע לפניו שוב בשעת הצורך. המגלב שולח פרא בכפרי הסביבה, עד שסוף סוף היה שם קאסים לזרא לפלחים ולבידואים, כשם דאהר לפניו.

סעבור שלשה שבועות, הלך פעם אבוג'ורג' הביתה, לאחר יום-עבודה קשה במשרד ובבית-הסוהר. בדרך פגשוהו אשתו וילדיו, שיצאו לשוח לרוח-היום על רצועת-החול הקטנה של שפת-הים, בין ביתם לפרצה שבחומת-העיר. אשתו לא למדה אנגלית מעולם, והלשון המדוברת בבית היתה איטלקית. גם ג'ורג' הקטן ואחותו דיברו בשתי הלשונות, איטלקית אל אמם, ואנגלית אל אביהם, בעוד שלמדו גם ערבית מתוך מגע עם ילדי שכניהם והמשרתים שבבית.

„איזו קבצנית התדפקה היום על דלת ביתנו, יקירי,“ אמרה אשתו. „היא מגידה עתידות, ויש להודות, שהצטיינה. היא ניבאה לשפע של ברכות, שתבואנה על ראשנו, ולבסוף אמרה, שדבר ליה אליך. היא תורה על כך פעמים אחדות, וג'ורג' שמע הכל בדיוק, שכן הוא מיטיב לדבר ערבית וממני. מה אמרה אותה ערביה, ג'ורג'?“

„היא אמרה להגיד לאבא,“ צייץ הגברתן הקטן, שכבר היה דומה הרבה, בצורתו החיצונית, לאביו, „שאם יניף את הדגל, תשלח אליו חבושת-הקרסול את האיש שהוא מבקש, בעוד ארבעה ימים. מה נתכוונה לומר, אבא?“

למחרת היום הניף הדגל על הטירה העתיקה. לא היה צורך לטלפן לירושלים, הואיל ואבוג'ורג' עיין בתיק משפטו של קאסים, ומצא כי נידון, שלא בפניו, למאסר אחת-עשרה שנה; על אף השמועות, שנפוצו בין הילודים, הקל בית-המשפט בדינו.

ביום השלישי, נמסרה לו ידיעה חדשה, בידי קבצן, זה אמר, שקיבלה מאשה אחת. האשה הבטיחה לו, שאבוג'ורג' יתן לו עשרה גרש בשכר טרחתו. זו היתה אגרת, כתובה בלשון ערב, לאמר:

„אבוג'ורג' איפנדי,

„קאסים לא יבוא לעכו, כי חושש הוא, שיכירוהו, ואם יבוא בלתי-מזוין, ינסו דורשי רעתו להתנקם בו על מעשים שעשה להם בעבר. כי על כן עליך לבוא לביתו של מוכתר הכפר פ'אצוליה בליל יום המחרת, והוא יבוא אליך בלילה וימסור את עצמו. הכל מסודר.

„חבושת-הקרסול.“

למותר להגיד, שאבוג'ורג' הלך לכפר האמור. לערך, בשעה 3.30 אחרי חצות, נתעורר פתאום משנתו החטופה על גג בית המוכתר, ומצא את הפושע קאסים עומד עליו, מזוין מכף רגל ועד

ראש, ושתי חגורות־כתפיו ממולאות כדורים, אקדח ופגיון באזור־מתניו, ורובה טעון בידו.

„אחלאן, קאסים, ברוך הבא!“ אמר אבויג'ורג' ושלח את ידו אל האקדח, אשר למראשותיו.

„אין לך צורך באקדח, אבויג'ורג' איפנדי,“ אמר קאסים. ראה, הנה אני מניח את רובי זאת אזורי, והנה חגורות־הכתפיים עם הכדורים. אתה עד, שאני מתמסר ברצוני הטוב. אל אלהים, מה יקרא בסופי?“

„נחיה ונראה, והדבר מסור בידי ה־חכומה, השיב הקצין. „אולם אני מבטיח לך, שלא תיתלה, אם לא הרגת איש מאז נתתי את הבטחתי לך, בהנפת הדגל. הגידה לי, על שום מה נכנעת לשלטונות?“

„כי אתה עשית את חיי לגיהנום, איפנדי. בכל מקום שביקשתי אוכל ומחסה, סירבו האנשים לתתם לי, כי נפל עליהם פחדך ופחד אנשיך. הייתי כאילת רדופת־צידים במרומי הרים, ומפלט לא מצאתי עוד בלתי אם באהלי עמי. והנה גם אחי, בני הארמשי, לא יקבלוני עוד ומפניך ייראו, פן תעלה על אדמתם בכח ותחריבם. כי על כן יעצוני לבוא אליך ולהכנע, כל עוד חיי לי לשלל.“

„כיצד סודר הדבר, להודיע לי על התלטתכם?“ שאל הקצין. „הביד איש או אשה שלחתם אותה אלי?“

„זאת לא אדע, איפנדי,“ השיב הפושע. „השיך הוא שטיפל בדבר, והוא בודאי ומצא את הדרך אליך. אולם אני לא הייתי נכנע לעולם אילמלא נערה אחת, שדיברה, כדרך שמדברות נשים בידואית, מבעד למסך, בשעה שנתכנס ה־מג'יליס* (באוהל אביה, לדון בדבר. היא אמרה, שחרפה היא לאיש כמוני, אשר לא יחת מפני כל,

(*) מועצת הזקנים.

להמיט שואה על כל השבט כולו, מפני שאני חושש לגופי. היא ששאלה, אם אסכים להתמסר למשטרה, לאחר שיובטחו לי חיי במתנה. הסכמתי. וכי היתה ברירה אחרת בידי, בפני ה'מג'ילים' כולו?"

„מה שם הנערה?" שאל אבו־ג'ורג'.

קאסים משך בכתפיו.

„מנין לי לדעת? מה לי ולנשים באהל? דומני, שלאטיפה הוא

שם הנערה, ובנו היחיד של השיך הוא אביה."

פרק ז סמט. ג'והן איש-עכו

עכו שימשה במשך דורות מקום-גזירה לגולים פוליטיים, שנשתלחו לשם בידי הממשלה העותמנית הקיסרית. אסירים מכל המחוזות הרבים והרחוקים של הממלכה האדירה בילו את ימי חייהם והשאירו את עצמותיהם בין חומותיה: מצרים, אלג'יראים ומאורים, גורג'ים וצ'רקסים, כושים מסודן ומדרום ערב, יונים, בולגרים, רומינים, רומילים, ארמנים, סרבים, בוסנאים ופרסים — כולם השאירו את סימניהם בדור החדש של „העכאויים“, הם אזרחי העיר. לא פלא הוא איפוא, שכאן אתה מוצא קן מזימות וקנוניות, שאין דוגמתו, כמעט, בעולם כולו, ולא מעט מן הצרות, שעדו על ארץ-ישראל מאז המנדט, גרם להן מאן-דהוא, היושב, בעכו.

אולי האדם המוזר והמופלא ביותר שבכל בני העיר המשוונה הזאת היה השייך אל מושיאין' (*), אסעד איל שוקיר. הוא היה הכהן המוסלימי הראשי על יד ג'מאל פחה, המפקד הכללי של צבאות תורכיה בימי המלחמה העולמית, שדיכא באש ובחרב את כל סימניה של התנועה הערבית. סוד עזרתו של השייך האדוק לג'מאל פחה מתבאר אולי בנאמנותו הכבירה לשולטן, בו ראה את הכליף ומנהיג המאמינים, בעוד שבכל מורד בסמכותו של זה ראה כופר ארור בעולם הזה ובעולם הבא. השייך גרם דאגה רבה ומתמדת לאבו-ג'ורג', שהיה צריך לא רק להשגיח עליו ולהודיע על כל

(*) שייך השייכים.

מעשיו ותנועותיו, תיכף ומיד, למרכז בירושלים, אלא גם לשמור עליו מפני מבקשי נפשו, והם וכמה מאות ערבים, שהטילו עליו את האחריות להמתת אחיהם ושאריהם בימי המשטר הצבאי התורכי. אילו נרצח, שיך השיכים' בידי גואליהדם הללו, ודאי היו נמצאים בארץ נרגנים, שהיו מטילים את האחריות לרצח על הממשלה הבריטית, המעונינת, כביכול, להפטר מאחד ממתנגדיה הפוליטיים ביותר חריפים.

שיך אסעד הוא אדם משכיל ונבון מאד. אילמלא כן, לא היה ביכלתו של ערבי זה להחזיק מעמד על יד ג'מאל פחה, שונא הערבים. הוא זקן, זקן מאד, דמות מפוארת וססגונית, שיחתו מבריקה ושנונה, והשפעתו היתה מרובה על האוכלוסין. אילו רצה בכך, היה ביכלתו להעשות האויב הגדול ביותר של בריטניה בארץ-הקודש. אכן השפעתו פגה במקצת, לאחר שנפוצה שמועה, שחיבה יתרה נודעת ממנו לציונים. אליבא דאמת תמך, בכל הנוגע לפוליטיקה הפנימית, בסיעתו של נשאשיבי, ואף על פי שהלאומיים הללו עשו את עצמם כמזלזלים בו, בגלל זקנתו המופלגת, היו ממהרים לבוא ולשאול בעצתו בכל שעת חירום, ונותנים לו להצליף בלשונו החדה על מערומי רפיונם ומורץ-לבם.

במשך כמה שנים הסתפק בחפקיד של מדינאי ישיש, העומד מעל לענינים, ומעל למפלגות, ואבו-ג'זרג' מצא, שאם כי לא יכול להתחרות בשכלו המזהיר של הזקן, לא נבצר ממנו להרעיד נימים אישיות בנפשו, ולהוציא תוך כך מפיו הרבה ידיעות מועילות על התסיסה החשאית בקרב הערבים בארץ-ישראל.

דומה הדבר ש, שיך השיכים' החליט כעת לשוב אל הפוליטיקה, ומהצהרותיו, שנשמעו בזמן האחרון, יש להסיק, כי יצא בגלוי נגד השלטון הבריטי. הוא ממלא תפקיד חשוב במפלגה החדשה, „אגודת ההגנה הלאומית“, שנוסדה על ידי סיעת נשאשיבי הנרגזת, לאחר

כשלונה האיום בבחירות לעירית ירושלים בשנת 1934. מפלגה זו ידועה בהתנגדותה הנמרצת לחוסיינים, היא סיעתו של המופתי, השנוא על שייך אסעד, וביחוד.

נשוב לענייננו. בינתיים פרץ המרד במדרונות ובעמקים של הלבנון ובהר הדרוזים. שם כבודו של הצבא הצרפתי הועמד בסכנה על ידי הלוחמים הדרוזים עזי-הנפש. צפונה לגבול הארצישראלי לא היה איש בטוח בחייו, וקרבות והתנגשויות-דמים היו מעשי יום יום. מצב זה הכביד על אבו-ג'ורג' עוד יותר את מילוי התפקיד, שהוטל עליו, לטהר את המחוז מן הפושעים, הואיל ואלפי דרוזים מתגוררים בתחומי ארץ-ישראל, ואין בינם לבין אחיהם בסוריה אלא הגבול המלאכותי והמקרי, שהותוו בהסכם סאיקס-פיקו, בתוצאות המלחמה העולמית. מלבד הפושעים הרגילים, ששמחו לפשוט בשטח המנדט הצרפתי, בתקוה לבוז בז ולתפוס נשק, הטריד אותו נחשול של פליטים ופצועי-מלחמה דרוזים, שזרם אל הכפרים, דרומה לגבול, שם החלימו והזדיינו שוב, מתוך שאיפה לקרבות חדשים עם הצרפתים השנואים. המלחמה לא רק שללה מאבו-ג'ורג' את האפשרות של מגע קרוב עם שלטונות-הגבול הצרפתיים, אלא הגדילה אף את הסכנה הכרוכה בתכניתו להכנעת שבט הארמשי. והדבר נעשה דחוף ביותר לרגל שורה של מעשי שוד ורציחות, שבוצעו באותה התקופה.

בעודו מתעסק בחקירת רצח אכזרי ביותר, ערך אחד מביקוריו הידידותיים הרגילים אצל שייך השיכים, שכאמור קיים אתו יחסים אדיבים ביותר. הזקן התעניין מאד לדעת את תוצאותיה של מלחמת הדרוזים בצרפת, ונפל אפילו חשד עליו, שהוא מסייע ידי המורדים, אם כי חשד זה לא הוכח מעולם, ומובן מאליו, שלא יכול לשמש נושא לשיחותיו עם הקצין. לאחר חילופי הברכות הרגילות, נגמעו כמה ספלי קהוה ונאכלו המון צימוקים ממותקים, והיו משוחחים

ומדלגים מענין לענין. עד שסיפר השיך הזקן לאבוג'ורג' מעשה מבדח מאד, לחצתו, שאירע באותם הימים בשבט הארמשי.
פתח שיך השיכים ואמר: „יודע אתה, אבוג'ורג' איפנדי, את השיך הזקן מונגאיל מוגאיס, הוא המכונה אבוג'טובאן מבני הארמשי?“

„כן, יהוד מעלתך,“ השיב אבוג'ורג', „הריני מכיר אותו זקן. אדם מוזר, מכניס אורחים, ליצן ובחתן, שקרן וכזבן, ויד כל בו.“
השיך אסעד צחק לתוך זקנו הארוך. „אכן זהו האיש. והנה יצאה נפשו של זקן שוטה זה ישוב אל האהבה, והפעם חשק בבתולה צעירה דוקא. אתה בודאי לא השגחת בה. שמה לאטיפה, והיא בתו של בן השיך.“

„הריני מוכן להשבע, שאותה מרשעת זקנה, אום-טובאן אשתו, לא עברה על הענין בשתיקה,“ מלמל אבוג'ורג'. „השמועה אומרת, שהיא מחלקת מהלומות לבעלה, ומוריקה מקנאה, בכל פעם שבעלה מדבר אל אחת הבנות.“

„אמנם כן החבר,“ העיד השיך אסעד, „והפעם היתה לה הנערה עצמה לעזר. דומה הדבר, שדעתו של אבוג'טובאן נטרפה עליו מרוב אהבה, אבל חושש היה לדבר אל אביה, כי ידע, שהשיך הזקן לא יסכים לעולם להשיא את נכדתו לנשוי מכבר, ושהנערה אף היא לא תאבה להתענות תחת יד צרתה, אום-טובאן הזקנה. מאידך גיסא, לא העיז לספר דבר לאשתו, או לתת לה גט-פטורין, לא רק מפחד מהלומותיה, אלא גם מחמת בנו יחידו, טובאן, שנשבע להמיתו, באם ישלח את אמו. על כן חיכה בסבלנות למה שיעשה הזמן, ובינתיים אמר לקרב אליו את לב הנערה, בתקנה, שיום יבוא, וייפטר מאום-טובאן באיזה אופן.“

אבוג'ורג' נאנק.

„הרי עוד מקרה רצח לעתיד לבוא, שאצטרך לטפל בו. תלה

אתלה את הזקן האשמאי, אם ירעיל את אשתו הזקנה. "ודא עקא," השיב השיך אסעד. "הוא מפחד מפניך כל כך, עד שלא יהין לעשות כל נסיון מעין זה. והנה התיש הזקן מזדמן' לה ללאטיפה בדרכה תמיד, ועיניו יוצאות אחרי הנערה, המתקלסת בו בגלוי. יום חמשי אחד, הוא יום השוק, הלך לבינת-ג'ביל, מכר אתון הישפנית יקרה, ובכסף מחירה קנה ממתקים ואריגי-משי בשביל תמחת-נפשו. העלה אותו זקן שוטה בדעתו, שבמתנות יקנה את לב הנערה. הוא סיפר לחנוני, כדרכם של אוהבים קליידעת, בשביל מי קנה את המתנות האלה, והלך לפוש שעה קלה בקהואה, בטרם ישוב והכפרה. אחריו נזדמנה לאטיפה לאותה חנות עצמה, והחנוני סיפר לה, מה שעשה אבו-טובאן הזקן. היא לא אמרה דבר, אלא חזרה תיכף ומיד אל בני-שכטה, מצאה את אוס-טובאן, וסיפרה לה את כל אותו המעשה, בנוכחות בנה ואשתו. אז ישבו סולם יחד לתכות לשוב אדונם ואביהם מן השוק. "הם אינם מתגוררים באהלים, כשאר בני הארמשי, אלא יש להם בית על אחת הגבעות, משם אתה יכול לראות את הדרך במרחק מילין. במהרה הופיע אבו-טובאן הזקן, רכוב על סוסו, כששולי הקומבאז' שלו נתונים בחגורתו. המשפחה ראתהו יורד מעל סוסו לרגלי הגבעה, ונעלם מאחורי אחד השיחים. תיכף הופיע שוב, ושולי הקומבאז' הותרו מן החגורה, לאחר שנפטר, כנראה, ממה שהתזיק בתוכו. טובאן בנו יצא בשביל אחר, בו היה מובטח לו, שאביו העולה לראש הגבעה, לא יראהו, ואסף את הממתקים ואריגי-המשי, שהוצנעו מאחורי השית. לאטיפה נעלמה בינתיים. כשהגיע הזקן לביתו, החליף את הברכות הרגילות עם בני-הבית. טובאן חזר, ושאל את אביו, למה הלך מאחורי השית. הזקן נדהם לרגע, ואחר השיב:

„אנא רוחת, מיתאל אל נעם, יא איבני“ (*)
 „משונה וחבר, אבי, השיב טובאן, שלא מצאתי בכל המקום
 שהוא בלתי אם ממתקים ואריגי־משי. אכן בירך אללה את בני־
 מעיך.“

„אוי ואבוי לשיך הזקן, כי אשתו פתחה עתה את פיה.
 „הוי כלב בן כלבים אכולי־פרעושים זה תמשים דור, הוי
 נחש צפעוני, אשר חיממתי בחיקי כל הימים, צעקה אום־טובאן,
 הנה כי כן תאמר לגרישני מן הבית? אותי, יולדת בנך; אותי, מגדלת
 שמך בעם הזה; אותי, אשר מידי לך כל הברכה הזאת? בוא, בוא,
 אנשים, בואנה, אמהות הבנים, וראינה, מה זמם בעלי לעשות עמדי,
 ראינה מה אעשה בתולע זה, בתן הזה, אשר גידלתי ורוממתי.“

„לקול צעקותיה נתכנסו הרבה נשים מבנות הארמשי ליד
 הבית. ואום־טובאן חלצה את הסורמיאה“ (**)
 על פני בעלה הסורר, עד שפילחו צעקותיו את לב האויר, והתחיל
 זוחל על הקרקע לפניו ומבקש רחמים. קומה, חדל־אישים, צעקה
 אשת־החיל, קת את הממתקים האלה, שקנית בשכיל נערה חכמה,
 אשר לא תשעה בגאותה ליללת תן זקן שכמותך. קת אותם, כה
 דיברתי, ותנם לנשים הטובות האלה, שראוך בקלונך. והזקן נאלץ
 לחלק ממתקים לכל הנשים מסביב; ואת אריגי המשי חטפה אום־
 טובאן הפקחית מידו, באמרה: ואלה אקח בתורה אל החנוני הארור,
 ואקנה תמורתם כלים, הנחוצים לי. ועתה בוא פנימה, וכתר לי
 זעיר, כי עוד אודיעך נחת זרועי.“

משהגיע שיך השיכים למקום זה שבסיפור־המעשה היה כאחוז־
 עזית מרוב צחוק.

(*) הלכתי לעשות את צרכי, בני.

(**) נעל.

„רואה אתה, אב־ג'ורג' איפנדי, כך יש לשלוט בשבת
הארמשי עז־הנפש!“

כשנטל אב־ג'ורג' את ברכת־הפרידה מן השיך הזקן, היה
לבו מלא מחשבות. סוף סוף ניתנה לו הזדמנות לפגוש שוב את
לאטיפה, ולהגיע אל בני שבטה. הוא שיגר תיכף שליחים לאהלי
השבת וציוה עליהם להביא את השיך, נכדתו לאטיפה, כל משפחת
אב־טובאן וכמה מעדי המכות, שהוכה אבי המשפחה, למשרדו בעכו.
בעוד שלשה ימים עמדו כולם בפתחי תחנת־המשטרה. אחד אחד
הכניס אותם אב־ג'ורג' לתוך משרדו, רשם אותם באות את כל אשר
שמע מפיהם, הזהיר את אב־טובאן, שאם אשתו תמות פתאום
באיזו מחלה מסתורית, מות ימות גם הוא על הגרדום החדש,
שהוקם בבית־הסוהר. טובאן בנו הוזהר, שלא לפגוע באביו בשום
פנים ואופן; גם לאמו הטיף הקצין מוסר, בהצהירו, שאין להלבין
את פני בעלה הזקן ברבים ולעוררו בכך, לרצחה נפש באחד הימים.
השיך הזקן של בני הארמשי הוזהר להשגיח על שבטו ביתר עוז,
שאם לא כן יודח מנשיאותו.

חברים אלה קיבל השיך הזקן בלעג גלוי:

„בטרם תדיחני מנשיאותי, איפנדי, עליך לשלוח את אנשיך,
או לבוא בעצמך למקומותינו, ושמוע שמעתי, שהדרך קשה ומלאה
תחתים בשביל אלה, שאין רצוננו לראותם,“ ענה ואמר בנחת.
אב־ג'ורג' הבליג על כעסו, ותיכף לאחר שיצא הזקן
ממשרדו, ציוה לקרוא ללאטיפה. מבלי להזכיר דבר ממה שקדם
לזה, התרה בה, שעליה לחדול ומגרום ריב ומדנים ובאהלי שבטה. היא
הביטה אליו בהפתעה כאובה, אולם תיכף הבינה, ועיניה אורו.
„עלי לראותך, לאטיפה בתי, בהקדם האפשרי, בענין חשוב,“

הפליט הקצין בחפזו.

„בעוד לילות חמשה, במקום הידוע, חצי שעה אחרי צאת

הסוהר,“ השיבה בלחש.

בשעה המיועדת הופיעה לאטיפה תחת המקמורת האחרונה של תעלת-המים העתיקה, כשהיא יוצאת מתוך השיחים, כדרכה. "באתי, כאשר צויתני, אבוג'ורג' איפנדי," פתחה ואמרה, "אם כי הבין לא אוכל, למה אני נשמעת לך." "שמח אני, שבאת, לאטיפה," השיב הקצין, "הרבה דברים לי אליך."

"אף אני אשמח לבוא, בפקודת אדוני." "אם כן, הנערה, יש לאל ידך לעשות הרבה בשבילי ובשביל ממשלתי."

"ממשלתך כקליפת-השום היא בעיני, אבל בשבילך אעשה. אני אעשה כל אשר תדרוש ממני," השיבה לאטיפה. "לוא יהי כן, לאטיפה, כי ממשלתי ואנכי — היינו הך, ולדבר אחד אנו שואפים," אמר אבוג'ורג', שלא רצה, מסיבות מובנות, להעמיד את יחסיו עם הנערה על בסיס אישי דוקא. "רצוני, שתורי לי דרך חדשה לאדמות הארמשי, מחוץ לזו העולה ליד חירבת, בה לא יעלה אפילו גדוד-צבא שלם, אם סביך לא ציוה."

היא היססה במשך רגעים מספר. "לא קל הדבר, שאתה מבקש ממני לעשות, איפנדי," אמרה לבסוף, "דומה הדבר, כאילו רצונך, שאבגוד בעמי." "לא, לאטיפה, אין רצוני בכך," השיב הקצין. "חייך, שאין אני פוגע באיש מבני-עמך, אבל נהג-פרדות נרצח בואדי ג'יתום, ויודע אני, שהרוצח מסתתר באהלי שבטך. איש מצרי הוא, ויש לו די כסף לשחד את סביך השיך, לתת לו מקלט, עד שיעלה בידו לברוח לסוריה. לא תועילו, אם תדרשו מאתו למסור את עצמו לידי המשטרה, כי אין לו קרוב וגואל בכפרים אשר מסביב, על כן לא ישמע לכם. אין ביכלתי להבטיח לו חנינה, כי העלה אעלהו לגרדום."

אם רק יעלה בידי לתפסו. צאי ותשבי, הרי הוא בן־נכר, שרצח אחד מבני ארצך, ולמה ימצא מפלט ביניכם?"

"אולם, איפנדי," מיחתה הנערה, "אם אגלה לך את הדרך הנסתרת לאדמותינו, בגוד אבגוד בעמי. זאת לא אוכל לעשות."
 "אם כן, לאטיפה," אמר אבוג'ורג' ופניו קדרו, "לא תהיה לי ברירה אחרת אלא להרעיש את עמדתם של קלעי אביך בדרך חירבת. פירושו של דבר, שרבים ימותו. אולי אמות גם אני, כי עלי לנהג את אנשי. אולי קל הדבר בעיניך, אבל אם יקרה אסון אותי ואת אנשי, מחה תמחה ממשלתי את זכר שבטך מעל פני האדמה. זו לא שכחה עדיין את העלבון הצורב, שנגרם לה בהתנפלות על המושל האנגלי, ועלבון עוד אחד יחתום את גזר־דינכם. מצודותיכם עזות ובצורות, אבל התוכלנה עמוד בפני התיאראת', הם האירונים המגביהים עוף, ואין הם צריכים כבישים על הארץ, אלא משמים הם ממטירים פצצות וכדורים ממכונות־יריה, להשמיד כל אהל ובית וכל יושבי בם? שימי אל לבך, כמה נשים וילדים יפלו חללים בשבט הארמשי, אם תפגעו אף באחד משוטרי הרוכבים. לא יהיה לכם מנוס צפונה, כי ממשלתי תסדר עם ה"פרנצאוי" לשלוח גדוד, שיחסום את כל הגבולות."

היא פירשה ידיה ביגון אין אונים.

"מדוע לא תאמר את כל הדברים האלה לסבי, איפנדי? למה תשאל מנערה מסכנה לבגוד בעמה ולגלות את סודו?"
 "מכמה טעמים, לאטיפה, ושנים הם, בעיקר. ראשית, אם אעשה כדברייך, יזהיר סביך את המצרי, להמלט על נפשו; ממשלתי לא תאחז באמצעים נמרצים לשם מאסרו של פושע אחד יחידי, ואולם לי הוא דרוש, כדי להשליט את הבטחון במחוזי. שנית, אם אפילו אגיד לסביך ככל אשר הגדתי לך, וראה יראה את דברי, הרי יוסיפו צעירי השבט לדרוש מלחמה בשלטונות, ואז יבואכם האסון, כאשר אמרתי."

„אם כן, הריני מגלה לך את הדרך הנסתרת, איפנדי,“ השיבה לאטיפה באנחה.

והיא מסרה לו תיאור מפורט ומסובך מאד של דרך המבריחים העתיקה, העולה מן הכפר הנוצרי באצה ומטפסת ברוכסי ההרים אשר לסולמה של צור.

„אולם אני מפילה תחינתי לפניך, איפנדי,“ סיימה לאטיפה. „בל יודע הדבר לאיש, כי גם סבי השיך לא יוכל להצילני מנקמת בני עמי, אם יתגלה המעשה אשר עשיתי, ואז תבוא לחקור את מסיבותיו של רצח חדש, רצח לאטיפה.“

הוא הודה לה, ובדעתו, כמה מסוכן הדבר בשבילה להפגש אתו, בכלל, דרש ממנה לשוב הביתה בהקדם האפשרי.

„רק עוד דבר אחד, הוי בעל עיני הילד!“ ביקשה לאטיפה. „האם גם אתם, האנגלי, כמזכרם כאותם הכלבים הכופרים, המתקראים, נצראני, שאסור עליהם לשאת יותר מאשה אחת?“

„חוק אחד הוא לנצראני ולנו,“ השיב אבוג'ורג'.

„הנשאת כדת וכדין את האשה היושבת בביתך, אבוג'ורג' איפנדי, והיא אם ילדיך?“

„כן, לאטיפה,“ אישר הקצין.

היא פרצה בבכי.

„האם מותר לאחד מכם להתגרש מאשתו, על מנת לשאת אחרת?“

„מותר לנו להתגרש, אם נמצאת סיבה מספקת,“ השיב הקצין, מתוך מבוכה.

היא חייכה שוב, אם כי היה ביכלתו להבחין בדמעה גדולה, המתגלגלת מכל אחת משתי עיניה.

„יודעת אני, שטות היא לשאול שאלות כאלה, כי לעולם לא ירד אחד הגדולים, אחד מבעלי הכח, משיא מרומיו, להביט על נערה

ערביה דלה ונבערה מדעת. אכן הרהבתי עוז בנפשי לחשוב, שאדוני נטה אלי חסד. אך יהי כן, בעבור עיניך, עיני הילד, עוזר אעזורך, אבוג'ורג'. אם תידרש לך עזרת לאטיפה בשניה, צוה לתלות שמלה אדומה בחצר ביתך, ולמחרת היוז אבוא שוב למקום הזה, ואעשה את כל אשר בכחי בשבילך. לכל הפחות, יוכל שבטי לישב בשלוה," סיימה ונעלמה בין השיחים.

בליל המחרת יצא אבוג'ורג' בראש שוטרי הרוכבים בכיוון באצה. תיאורי הדרך, שנתנה לו לאטיפה בליל אמש היה מדוקדקים להפליא, והוא מצא אותה על נקלה. עם הנץ השחר נמצא עם אנשיו על הרמה הגבוהה של אדמת הארמשי, והשוטרים הקיפו ברוביהם את בתי-האבן המועטים, סוכות הנצרים והאהלים השחורים של מושב השבט.

נביחתם הממושכת של כלבי הכפר עוררה את הבידואים משנתם, ובמהרה יצאו האנשים, הנשים והטף החיצה, ומצאו את עצמם באמצעו של עיגול מפורזל של שוטרים עזי-פנים, שאצבעותיהם הזריזות נתונות על עקרי הרובים, הנטויים לתוך העיגול פנימה. אבוג'ורג' התקרב אל בית השיך, הגדול בבתי-הכפר, כשהוא רכוב על סוסו והזמין את השיך לצאת אליו. כשהופיע הזקן, וחרבו הארוכה והעקומה מדרדרת על מכנסי-הרכיבה, העשויים עור, קידם את האורח בברכת שלום וידידות.

"מרחבא, מיאת מרחאבא, יא הדרת איל ביק," פתח ואמר. "מאשר אני לראותך בביתי, אם כי אין ספק, שהשטן עצמו היה לך למורה-דרך," והוא הביט אל עיגול השוטרים הרוכבים, כמחפש את הבוגד, שהביא את המשטרה אל אדמתו המקודשת. "ביתי העלוב עומד לשירותך, אדוני, צוה על עבדך, וכל חפצך ימלא."

(*) ברור הבא, מאה פעמים יתברך אדוני הביק

„וגם אני שמח לראותך, השיך,“ השיב אב־ג'ורג', כשהוא מוסר את מושכות סוסו למשמשו, „אם כי לא מן הנימוס הוא ליחס לשטן את הזכות היתרה, שזכיתי לראותך, אבי, בצל קורתך. ידעתי, ששלחת את בחוריך לקדם את פני וברכה במעבר חירבת, אולם מכיון שלא רציתי להפריע את מנוחתם, באתי בדרך אחרת.“

בקושי רב הבליג השיך הזקן על מגנת־לבו, וכשהוא ממלמל מילי דחנופה, ביקש מאת הקצין להכנס פנימה. אב־ג'ורג' תלץ את מגפיו הכבדים והשאירם בפתח־הבית, נכנס וקנה לו ישיבה על הכרים שהוצעו לכבודו. במשך הבוקר, שוחח עם כל אחד מבני השבט, ובמשך חצי שעה נמצא הפושע המצרי והובא לפניו. ידיו נכבלו תיכף, וכשפניו מלבינות מרוב פחד, נמסר להשגחת השוטרים הרוכבים. נערך המשתה הרגיל, ונשמעו ברכות לרוב, אך כל כוונתם היתה לכסות על הרהורי לבם של שני הצדדים.

כשעלה אב־ג'ורג' שוב על סוסו, פנה אל השיך ובני שבטו בברכת הפרידה, לאמר:

„מודה אני לכם, בני הארמשי, על המידה האדיבה של הכנסת־אורחים, שנהגתם בנו, ואני חוזר כעת בדרך חירבת. בל יוסיף איש דבר עוד על איבה השוררת בינינו, כי עתה אכלנו מפתכם המבורכת. היום הזה כרתנו ברית ידידות, ואני אשלח אליכם את שוטרי מדי פעם בפעם, לקיים את היחסים הטובים, בינינו, הממונים לשמור ולהגן עליכם ובין בני שבטכם הנעלה. גם אני אבוא לבקר אתכם לפעמים תכופות, ואבוא בדרך המעבר, באין מפריע עוד. זאת אעשה, למען לא יבואו עוד אנשי זדון לשבת עמכם, למורת רוחכם, ולאלצכם להגן עליהם מפני. ביחארטירכום, יא אחואן.“

„מא סלאמי, יא אב־ג'ורג' ביק,“ מלמלו כולם יחד, נבוכים ותמהים.

„וא אללה סלאמכום,“ השיב אב־ג'ורג', וניצוץ־מה של

לגלוג התלקח ובעיניו התכולות. הסיבוב השלישי בהאבקות להשלטת השלום במחוז הגבול הצפוני נרשם לזכותו.
בחזירתו לעכו, מצא על נקלה די עדויות להוכחת אשמתו של המצרי ברצח נהג-הפרדות בואדי ג'יתום, והפושע נידון למיתה. הוא ערער על פסק-הדין, אבל ערעורו נדחה, והוא ריצה את עונו על גרדומו החדש של אבו-ג'ורג'.

היחסים עם בני הארמשי נשתפרו עוד יותר, כששחרר אבו-ג'ורג' את גאלב טאהר השודד, בן שבטם, מבית-הסוהר בעכו. גאלב טאהר נידון לתקופת-מאסר ארוכה, אולם הוא חלה בכלאו ונחלש במידת כזו, שמידת-הרחמים גברה על מידת הדין, והשלטונות המרכזיים אישרו את דבר שחרורו. גם בזה ראו בני השבט את נכונותו של אבו-ג'ורג' לעזור להם והם הכירו לו תודה על כך.
יום אחד הלך אבו-ג'ורג' לחיפה להתראות עם בלש ערבי, שתיכן תכנית לתפיסת חמשה פושעים, אשר נידונו למיתה שלא בפניהם. בעודו עושה כה וכה במשרד המשטרה בחיפה, צלצל הטלפון פתאום וכשנגש אל השפופרת, שמע את קולה הנרגש של אשתו, ששפכה עליו את כל חמתה באיטלקית:

„יקירי, אני התנגדתי תמיד למקצוע המסוכן של קצין-משטרה, שבחרת לך, וכעת אני דורשת שתסתלק ממנו תיכף ומיד.“
„האם נטרפה עליך דעתך, שאת מטלפנת אלי לעת כזאת?“
ענה בעלה בחימה.

„נטרפה עלי דעתי! ודאי שנטרפה עלי דעתי! אני אומרת לך, שאין ביכלתי לסבול עוד. שום אשה אחרת במקומי לא היתה עוצרת כוח בפני מצב כמצבי היום. אי אפשרי בכך. חסל!“
„מה קרה?“

„אתה שואל עדיין, מה קרה! הרי זה נורא, ממש נורא! אם

אין אתה דואג לי, הלא תדאג, לפחות, לבנך, לבתך?"

"מהו הדבר הנורא?" צעק אבירג'ורג' לתוך השפופרת.

"נורא ואיום!" השיבה אשתו. "הנה אני עם שני ילדיך, הכרוכים בסינורי ובוכים בדמעות שלישי. אדרבא, הסכת ושמע!"

היא הפסיקה את השיחה, והרימה את התינוקת אל השפופרת ואחריה גם את הבן. "כעת אולי ימס לבך, לב האבן, גם אתה, כי שמעת את קול בכים של יוצאי חלציק."

"מה קרה, אשה?" צווח הקצין מתוך יאוש.

"מה קרה! לא כלום! כלום לא קרה! רק לחנם הרימותי קול צעקה. לחנם אני מוציאה את המעות הקטנות, הדרושות לי לצרכי הבית, על שיחות טלפוניות, לפתע פתאום."

אבירג'ורג' טפח בידו על מצחו המכוסה זיעה. "הגידי לי, יונתי, חמדתי, מלאכי הטהור, אנא הגידי, מה קרה!"

"לא כלום," הוסיפה להתרעם, כשהוא שומע עדיין את קולות ילדיו הבוכים. "לא כלום! אין בכך כלום, אם אני, בת-איטליה, בודדת בין הברברים האנגלים לפראים הערבים שלך, אמות מיתה משונה. כי הנה הבית מלא את ידידיך הערבים הפראים, כולם מזוינים בחרבות ופגיונות, אנשים מן ההרים, לא מבני העיר, ובתוכם חמשה אנשים אחרים, שנידונו למיתה, לדבריהם, על ידי ממשלתך הארורה. ורצונם להתזיק את חמשת האנשים כאן, עד לשובך הביתה."

נשימתו של אבירג'ורג' נתקצרה.

"הגידי להם, שילכו לצריפי המשטרה. אני אבוא תיכף ומיד."

"הם מסרבים ללכת, ואומרים, שעליהם למסור את החמשה רק לידיך אתה. אנא, עשה דבר-מה!" התחננה אשתו.

"טלפני למשטרה, ובקשי שישלחו אליך אנשים לקחת אותם מן הבית."

"טיפש! וכי סבור אתה, שלא כך עשיתי לכתחילה?" השיבה

האשה. "השוטרים באו, אבל ידידיך הערביים סגרו את כל החלונות וחסמו את כל המבואות, ומאיימים בקרב, אם ינסו השוטרים לחזור פנימה."

"אם כן, הביאי את מנהיגם של ערבים אלה אל הטלפון, ותני לי לדבר אתו."

הוא שמע טענות ומענות ממושכות בין אשתו לבין מאן דהוא, ולבסוף שמע קול דובר אליו בערבית:

"איפנדי, הגברת צינתני לדבר לתוך החור השחור הזה, באמרה, שאשמע את קולך. אינני מאמין, כי בידוע, שכל הנשים כזבניות הן, אבל אני מעמיד פנים כמדבר אליך, כדי שלא להעליב את אשתך, היא אם בנך האציל, ג'ורג'. השומע אתה את קולי, איפנדי?"

אבו־ג'ורג' הכיר את הקול.

"האתה זה, קאסים מחמוד בן הארמשי?"

"כן, אדוני הביי, אולם זו מנין לך, אלא אם כן אתה רואני, כשם שאתה שומעני? אין זאת כי אם מעשי־כשפים הם בידך, כדרך הכופרים."

"שמע איפוא, קאסים. מי הם האנשים, שהבאת לביתי, ולמה

דוקא לביתי הבאתם, ולא לתחנת המשטרה?"

"הבאנו אותם הנה, מפני שרצוננו למסרם בידיך, ולא בידי אנשיך, כי הבטחנו לחמשת האסירים, שלא יספגו מכות, ואין אנו מאמינים לשוטרים, מלבדך, אדוננו הנעלה. כי על כן הבאנו אותם לביתך, בתקוה. שנמצא אותך בבית. מה רצונך ונעשה כעת?"

"מסור אותם תיכף ומיד לידי קצין המשטרה העומד בחוץ,"

פקד אבו־ג'ורג'.

"לא, אדוני, זאת לא נוכל לעשות, כי הבטת הבטחנו לחמשת האסירים, למסרם רק בידיך. אילמלא כן, לא היו באים אתנו. כעת יחכו לבואך."